AUSTRIA, FRANCE, GERMANY, GREECE, LUXEMBOURG 3.00 EUR; SWEDEN 32 SEK; SWITZERLAND 4.80 CHF; BIH 5.00 BAM; CRNA GORA 2.50 EUR; HRVATSKA 19 HRK; MAKEDONIJA 150 DEN; SLOVENIJA 2.50 EUR

VREME

150 DIN

8 600102 660014

20. MAJ 2010.

BROJ 1011

20 GODINA POSLE

O SLUČAJU "MAKSIMIR" GOVORE VLADIKA GRIGORIJE, ALEKSANDAR VUČIĆ I DRUGI SVEDOCI

PEDOFILIJA U SRBIJI

NEVINOST BEZ ZAŠTITE

KOSOVO >> "**ZAŠTO KAŽEŠ PREGOVORI, A MISLIŠ NA PODELU...**"

Najnoviji modeli za 1 dinar!

Nokia 7230

Postpaid 900

1 din

Samsung Marina

Postpaid 1800

1 din

Samo u Vipu

LG Cookie Fresh

Postpaid 325

1 din

060 1234 www.vipmobile.rs

Samo u Vipu! Pričaj, pričaj, pričaj i izaberi neki od najnovijih modela telefona za samo 1 dinar.

Cene telefona važe samo uz određene tarife, a ugovorna obaveza je 24 meseca. Ponuda važi dok traju zalihe.

Tvoje reči vrede više

vip

VREME
20. MAJ 2010.
BROJ 1011

Izdavač: NP "VREME" d.o.o.
Mišarska 12–14, Beograd

DIREKTOR
Stevan Ristić

POMOĆNIK DIREKTORA
Vojislav Milošević

FINANSIJSKI DIREKTOR
Daniela Vesić

GLAVNI UREDNIK
Dragoljub Žarković

ODGOVORNI UREDNIK
Filip Švarm

POMOĆNIK GLAVNOG UREDNIKA
Aleksandar Ćirić

SEKRETARIJAT
Mirjana Kalezić

REDAKCIJA
Dejan Anastasijević, Duška Anastasijević, Aleksandar Anđić (foto@vreme.com), Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Vera Didanović, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić (kultura@vreme.com), Andrej Ivanji (svet@vreme.com), Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov (biznis), Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić (medjuvreme@vreme.com), Zoran Majdin, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milan Milošević, Teofil Pančić, Ana Radić, Saša Rakezić (strip@vreme.com), Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

DOKUMENTACIJA
Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com), Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

TEHNIČKA REDAKCIJA
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
KOREKTORI:
Stanica Milošević, Marija Halupka;
LEKTORI: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
DAKTILOGRAF: Zorica Nikolić

INTERNET IZDANJE
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

PRODAJA I PRETPLATA
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

RAČUNOVODSTVO
Slavica Spasojević

MARKETING
(marketing@vreme.com)
Goran Kosanović (direktor)
Aleksandar Aleksić

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

ŠTAMPA:
Rotografika, Subotica

OBRADA TIRAŽA:
Data Press

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

4 MEĐUVREME

7 LIK I DELO: Prvoslav Davinić

8 PRIČA SA NASLOVNE STRANE: Pedofili u Srbiji

14 KOSOVO: Zašto kažeš pregovori, a misliš na podelu

18 VREME ZA PRESTROJAVANJE: Svi vole Šormaza

20 GRUPNI PORTRET SAVREMENIKA:
Poslovni klub Privrednik

24 CRNE EKOLOŠKE TAČKE: Bor

32 KRIMINAL: Smrt na službenom putu

34 SLUČAJEVI: Kako je pao kapetan Dragan

38 VREME BEOGRADA

45 NUSPOJAVE: Dodik Mile i burke na mesečini

46 LJUDI I VREME

KULTURA

48 IZLOŽBA "ŽENSKA STRANA": Heroine borbe, rada i progresa

52 JOŠ JEDAN FILM O ROBINU HUDU: Šibicar brani Englesku

54 PETI FESTIVAL OSUĐENIČKOG STVARALAŠTVA:
Kad General recituje

55 REČ O DELU: Koncert grupe Los lobos

56 SCENA: Nagrada Desanka Maksimović

57 TV MANIJAK: Pošto je evro na farmi?

SVET

58 EVROPSKA UNIJA: Sumrak evra

60 LUKSEMBURG: Vojvodstvo iz druge dimenzije

62 MERIDIJANI

MOZAIK

64 FUDBAL I RAT: Slučaj *Maksimir* – dvadeset godina posle

73 FORMULA1: Nastavak serije

74 POŠTA

76 STRIP: Fotografsko pamćenje

78 VREME UŽIVANJA: Kej

Branislav Grujić kaže da on i ostali članovi kluba, koji za većinu građana predstavljaju tajnu, poput celog sveta moraju da pišu nova pravila igre, da propagiraju na svakom mestu, u svakom trenutku, svakim korakom novu Srbiju koja radi, koja se gradi, koja stvara. Srbiju u kojoj se pregalaštvo i rad nagrađuju i javno promovišu kao poželjna društvena vrednost

PIŠE: DIMITRIJE BOAROV

Tokom poslepodneva 12. maja, oko 15 sati, odjednom, dvadesetak do zuba naoružanih policajaca u pancirkama i u nekoliko terenskih automobila, nagrnulo je u dvorište stotinjak metara udaljenog "Harwood Big River Sailing Cluba". Počeli su redom pretraživati kuću po kuću, imanje po imanje... Sve to vreme, Dragan Vasiljković je nešto strugao u "Salemu II" i, sasvim slučajno, ništa neobično nije čuo. Kad su agenti konačno stigli i do tamo, mirno je izašao – i predao se. Stavili su mu lisice i strpali ga u maricu...

PIŠE: MATE BAŠIĆ

Nagradu za poeziju na književnom festivalu održanom u Kazneno-popravnom zavodu za maloletnike u Valjevu, uz aplauze osuđenika, uručila je Savetnica, pa nagrađenu pesmu uze da čita skoro pesnički razbarušen general na funkciji direktora Zatvorskih sankcija Obradović

PIŠE: DRAGAN TODOROVIĆ

NA NASLOVNOJ STRANI: Tema broja, Pedofilija u Srbiji
FOTO: Aleksandar Anđić

Tanke poput paučine, jake poput čelika... Najlon čarape su proslavile 70 godina postojanja. Prototip simbola ženske senzualnosti i emancipacije prikazan je na Svetskoj izložbi 1939, zajedno sa još nekim "revolucionarnim" proizvodima kao što su fotografija u boji, televizor i klima-uređaj, a prve najlonke puštene su u prodaju u Sjedinjenim Američkim Državama 15. maja 1940. Samo u prvoj godini, prodato je 64 miliona pari, po ceni od 1,35 dolara, što bi danas iznosilo oko 21 dolar. Danas ih ima u svim bojama, dužinama i debljinama i još uvek važe za "pakovanje" u kome ženska noga izgleda najbolje.

20/05/10 - 26/05/10

prognoza vremena

19/05/10
http://www.meteos.rs

min°C max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	9 14	10 19	12 20	14 22	14 23	14 24	12 25
Vojvodina	8 14	8 18	10 20	12 21	12 23	14 24	11 25
centralna i južna Srbija	8 15	9 20	10 21	11 23	12 24	12 25	10 26

Do ponedeljka loša biometeorološka situacija, a zatim poboljšanje uz prestanak tegoba kod meteoropata i hroničnih bolesnika uzrokovanih vremenskim prilikama.

politička prognoza

Kiša pljušti od Bavaništa do Trgovišta, ali, ne samo da to meteorolozi vide već svi znamo da je jug Srbije mnogo više pogođen. Svako zlo prvo na sirotinju udari. Da nije tako, ne bi Mlađan Dinkić pravio novu partiju, regionalnu, sa starim ambicijama da pređe cenzus. Vreme je posebno loše delovalo na nervno rastrojene. Do izlaska narednog broja "Vremena" vreme će biti šareno – malo kiše, malo sunca. Krajem iduće nedelje Boris Tadić će da skine čizme u kojima pohodi poplavljene. A onda će valjda bosonog da pohodi te iste kad ih ubije suša.

VREMENSKE NEPOGODE

Poplave, šteta, žrtve

U celoj Srbiji, sredinom maja, kiša neprestano pada. Na severu, jak vetar je čupao drveće, nosio krovove kuća i pravio "tornada", stradali su voćnjaci, a ugrožen je ovogodišnji rod kukuruza i pšenice, na Kopaoniku je, nakon letnjih dana na početku meseca, vejao sneg, u Pirotu i Dimitrovgradu su zbog kiše nabujale reke, a u nekim selima je poplavljeno poljoprivredno zemljište i pojedine građevine.

Do sada su najteže prošli stanovnici opštine Trgovište, kod Vranja, na samom jugu zemlje. Od subote 15. maja, iz tog područja je raseljeno 300 stanovnika, a dvoje ljudi nisu uspeli da spasu živote iz bujice kada se voda izlila iz Pčinje.

Poplavljeno je 200 kuća, srušeno je 12 mostova, oko 360 kilometara lokalnih puteva nije u funkciji. Oštećen je i vodovod zbog čega meštani nemaju pijaće vode. Poplavljen je vrtić, policijska, benzinska i trafo stanica, prodavnica, pijaca. Veliki broj životinja nije spasen i postoji rizik od izbijanja zaraza. Najteže je u selima u blizini reke: Kozjem Dolu, Šaincu, Novom Selu i Barbacu.

Pčinja se izlila preko brane u dužini od dva kilometra, a veliku štetu su pretrpeli i poljoprivredni delovi Trgovišta, jedne od najsiromašnijih opština u Srbiji. Deca ne idu u vrtić, a nema nastave ni za osnovce i srednjoškolce. Stanovništvu su neophodni hrana, ćebad, sredstva za higijenu, odeća... Procenjuje se da je šteta od ove prirodne nepogode najmanje milion evra, i u Trgovištu je zavedeno vanredno stanje. Zbog srušenog zaštitnog zida koji je trebalo da čuva Trgovište od pčinjske vode postoji opasnost od novih bujica, ako kiša nastavi da pada.

Radovan Zlatković (61) i domaćica Vukica Stamenković (45) su živote izgubili u subotu, nakon što je vodena bujica odnela baraku u koju su se oni sklonili od kiše. Dejan Tasić (27), koji je takođe bio sa njima, uspeo je da se spase. Zbog uništenih puteva i mostova sahrana dvoje ljudi je nekoliko puta odlagana jer ni vojska ni policija, koja od vikenda pomaže lokalnom stanovništvu, nije mogla da obezbedi prelaz do groblja koje se nalazi preko reke.

Pčinja koja izvire ispod planine Dukat, blizu granice sa Bugarskom, a uliva se u Vardar, početkom nedelje se vratila u svoje korito. Ljudi su se, takođe, vratili u svoje kuće. "Život u Trgovištu se polako, uslovno rečeno, normalizuje. Od sinoć ceo grad ima struju, što je preduslov da danas proradi i fiksna telefonija. Danas očekujemo da se pusti tehnička voda, koja nam je jako bitna za efikasniju sanaciju stanja", rekao je 17. maja zamenik predsednika opštine Milorad Nikolić.

Do sada je u Trgovište stigla materijalna pomoć Crvenog krsta, a pomoć su obećali Vlada Srbije i gradonačelnici Niša, Leskovca, Vranja i Beograda. Stariji žitelji ne pamte ovoliku količini kiše i, kako većina medija prenosi, nepogoda je mnoge iznenadila.

Trgovište su nakon nevremena posetili ministri odbrane Dragan Šutanovac, rada i socijalne politike Rasim Ljajić i Verica Kalanović zadužena za NIP. U Trgovištu je bio i predsednik države Boris Tadić. Za razliku od aprilskih poplava u Leskovcu, niko od zvaničnika nije pominjao "javašluk, lenjost i nemar" i niko nije pozivao na odgovornost zbog posledica izlivanja Pčinje.

MIRKO RUDIĆ

Mobing

Mobing je zlostavljanje na radu. Dolazi od engleskog *to mob,* nasrnuti u masi, rulji, gomili, što upućuje da je mobing kolektivna akcija, ali može biti i pojedinačna. Neka istraživanja ukazuju na to da je u 55 odsto slučajeva maltretiranje "vertikalno", indukovano s više instance. Postoji i izraz "bossing", kada gazda, bos, namerava da uništi grupu. Po predlogu zakona o sprečavanju zlostavljanja na radu o kome Skupština Srbije raspravlja ove nedelje, to je svako aktivno ili pasivno ponašanje prema zaposlenom ili grupi zaposlenih koje se ponavlja, a koje predstavlja povredu dostojanstva, ugleda, ličnog i profesionalnog integriteta, zdravlja, položaja zaposlenog i koje izaziva strah ili stvara neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, pogoršava uslove rada, ili dovodi do toga da se zaposleni izoluje ili navede da na sopstvenu inicijativu raskine radni odnos. Osporavanje profesionalnih kvaliteta rada, napad na ličnu reputaciju, onemogućavanje adekvatnog komuniciranja, seksualno uznemiravanje, omalovažavanje, pretrpavanje poslom, uskraćivanje posla (sindrom praznog stola).

Istraživanja pokazuju da je u SAD svaki četvrti radnik izložen mobingu, a u evropskim zemljama oko 15 odsto zaposlenih. Pretpostavlja se da su žrtve mobinga pretežno žene, što donekle potvrđuju i podaci Udruženja "Stop-mobbing": u toku 2008. godine bio je 1281 prijavljen slučaj zlostavljanja na radu. U tom broju je 729 maltretiranih žena i 552 muškarca. Starosna struktura žrtava: 584 od 20 do 30 godina, 276 od 30 do 40 godina, 321 od 40 do 50 godina, 89 od 50 do 60 godina i 11 preko 60 godina. Država daje loš primer "divljem kapitalizmu": u državnom sektoru na poslodavce se žalilo 684 lica, a 597 na poslodavce u privatnom sektoru.

Naš zakon do sada nije poznavao taj pojam, a jezik i mentalitet jesu, o čemu svedoče mnogobrojni sinonimi koji bi mogli zameniti taj izraz: muštrati, daviti, zezati, prcati, zajebavati, gaziti, gnječiti, mamuzati, vaditi dušu, vaditi mast, zezati u mozak, izmožditi, jesti, pojesti, dražiti, uznemiravati, razdirati, kinjiti, moriti, šikanirati, mrcvariti, cediti, cucati, fortati,... Je l' dosta?

MILAN MILOŠEVIĆ

PIŠE: ZORAN STANOJEVIĆ

Fejsbuk, lice i naličje

Nema ničeg neobičnog u tome što se poslednjih dana ili nedelja Fejsbuk sve češće pominje u negativnom kontekstu. Pretnje političarima i novinarima ostavljaju se na FB-u, dve devojke u Hrvatskoj najavile su na svojim profilima da će izvršiti samoubistvo. Jedna grupa mladih ljudi iskoristila je Fejsbuk za ulazak u svet kriminala tako što su uz pomoć ove mreže organizovali otmicu jednog mladića.

Sve više je onih, naročito mlađih od trideset godina, koji se o svetu oko sebe obaveštavaju sa FB-u, ne gledaju televiziju, ne slušaju radio, ne čitaju novine, knjige ih ne zanimaju. Zabrinuti marketinški stručnjaci krenuli su im u susret i nadaju se da će ih pridobiti ako svoje klijente plasiraju na isti taj Fejsbuk.

Kao da sve ide u tom pravcu, što je dobar znak da Fejsbuk neće dugo, a takvi signali stižu sa raznih strana.

Iako se nama u Srbiji, pa možda i u regionu, čini da je problem ove socijalne mreže u tome što omogućuje ljudima da je koriste u kriminalne i protivzakonite svrhe (pretnje, otmice, pokušaji ubistava), to stručnjake za internet u svetu manje brine. Fejsbuk društvo je veliko, samim tim tu se skupilo mnogo različitog sveta, uključujući i patološke likove, pedofile, ubice i slično. Iako se o njihovim nedelima naširoko izveštava, zapravo su malobrojni i nebitni za samu mrežu. Ne ugrožavaju njeno postojanje i rad, baš kao što svakodnevne saobraćajne nesreće sa smrtnim ishodima ne prete zabranom saobraćaja.

Ali, veliki problem je pitanje privatnosti korisnika FB-a sa kojim menadžment društvene mreže nikako da se izbori. Zapravo, nevolja je što je privatnost njenih korisnika najveća vrednost mreže i ono što bi klijenti, veliki i mali biznisi, najradije da kupe. Na Fejsbuku ljudi otkrivaju svoju narav, potrebe, intimu. Kada u svom statusu navedete da vas je slomila ljubav, neko bi da vas po povoljnoj ceni ponudi papirnom maramicom, da svedem ovu priču na najniži nivo. Proizvod Fejsbuka ste vi lično i neće se libiti da vas proda, poručuje nam Endrju Braun, komentator "Gardijana".

Sve je više onih koji su Fejsbuk svakodnevno koristili, a sada planiraju da se od njega "razdruže". Što nije lako jer Fejsbuk ne briše vaše podatke čak ni kada ukinete nalog. Poput Penelope, on čeka da mu se jednog dana vratite i nastavite tamo gde ste stali. U međuvremenu, vi ne znate šta se sa vašim "izbrisanim" podacima dešava, kome ih Fejsbuk pokazuje i prodaje.

Prošle nedelje menadžment Fejsbuka održao je krizni sastanak raspravljajući kako da reši pitanje zaštite privatnosti svojih korisnika. Šefovi Fejsbuka nastoje da umanje značaj tog sastanka, ali posmatrači kažu da je situacija zabrinjavajuća. Fejsbukov pravilnik o zaštiti privatnosti duži je od američkog Ustava, koji definiše slobodu. A i sve veći broj korisnika se žali da se danas više bavi zaštitom svog profila nego komunikacijom sa prijateljima, što obesmišljava korišćenje ove mreže.

Ubeđeni da društvene mreže nisu loša ideja, korisnici su pohrlili da traže alternativu Fejsbuku, što sada mnogima daje nadu da će barem delimično ponoviti njegov uspeh, a da će ga svakako zbaciti sa trona. Onima koji misle da je Fejsbuk nezamenljiv i suviše velik da bi propao, mogu da kažem samo jednu reč. Napster.

CPU ICT Consulting • Services • Education
Milentija Popovića 9, Sava Centar, tel: 3111-527, 3111-824: www.cpu.co.yu

STO GODINA OD ROĐENJA KARLA BULIĆA

"Doturu" u čast

U Beogradu je u ulici Kralja Milutina 23 postavljena spomen-ploča na kući u kojoj je živeo Karlo Bulić, čime je odato priznanje velikom glumcu, ali i svojevremeno jednom od najpopularnijih Jugoslovena jer je kao doturo Luiđi u seriji *Naše malo misto* bio opštepoznato lice u celoj državi. Ploča je postavljena na inicijativu opštine Vračar, a povodom stogodišnjice glumčevog rođenja. Karlo Bulić rođen je u Trstu, a glumom je počeo da se bavi tridesetih godina u putujućem pozorištu "Talija". Početkom Drugog svetskog rata mobilisan je i poslat u Mostar, a odatle u Nikšić gde je prisustvovao odlasku kralja Petra II iz zemlje. Posle puštanja iz italijanskog zarobljeništva, Bulić se pridružio partizanima. Posle rata glumio je u Splitu i Zagrebu, a 1947. godine dobio je poziv od Bojana Stupice da se pridruži Jugoslovenskom dramskom pozorištu, ne zbog partizanske prošlosti, već toga što je Stupica procenio da je Bulić potreban JDP-u, a njegova očekivanja on je opravdao ulogama u *Kralju Betajnove*, *Albatrosu*, *Dundu maroju*, *Ledi*, *Braći Karamazovima*, *Ribarskim svađama*, *Don Karlosu*... Glumio je i u mnogim filmovima, a bio je pred penzijom kada je pozvan da glumi u *Našem malom mistu* po scenariju Miljenka Smoje. Uloga dotura Luiđija, koji se mnogo više ponosi svojom veštinom u balotama nego diplomom lekara, donela je Buliću ljubav Jugoslovena. Kada je *Naše malo misto* prikazivano ulice su bile prazne. Svi su želeli da vide šta će se dogoditi sa Luiđijem i njegovom Bepinom, koju je tumačila Asja Kisić. Bepinino pitanje "Luiđi, kad ćeš me vodit prid oltar?" postalo je nacionalna pošalica. Njegova slava dostigla je neslućene razmere, i Bulić se uplašio da će ga publika vezati za tu ulogu u toj meri da više neće moći da glumi ništa drugo. Kada je Miljenko Smoje odlučio da se serija završi, Bulić ga je svesrdno podržao uprkos protestima javnosti u kojima nisu učestvovali samo obični građani, već se i Mika Antić oglasio otvorenim pismom Buliću moleći ga da se serija nastavi, ali ni to nije pomoglo. Karlo Bulić je umro u Beogradu 1986. godine. Postavljanjem ove spomen-ploče Beograd se poneo kao "velo misto" jer su na njeno otkrivanje pozvani hrvatski i italijanski ambasador kao, i Maša Bulić, Karlova ćerka, koja je rekla da je to "gest ljubavi i poštovanja koji mi je vratio nadu da ne zaboravljamo jedni druge".

VLADAN STOŠIĆ

NAUKA

Halo, CERN!

Najbolji učenici gimnazije "Jovan Jovanović Zmaj" diskutovali su prošle nedelje sa fizičarima iz Evropske organizacije za nuklearna istraživanja, poznatije po skraćenici CERN. Diskusija je vođena putem video-linka, a četrdesetak gimnazijalaca je na ovaj način imalo priliku da vodeće evropske naučnike uživo pitaju sve što ih zanima iz fizike. Đaci su nekoliko sati razgovarali sa naučnicima Mikom Storkom, Grejemom Rosom i Mikailom Levčenkom. Pitanja su se redala, a naučnici su strpljivo odgovarali svojim budućim kolegama na komplikovana pitanja vezana za sudaranje elektrona, gravitacije, porekla mase, pa čak i mogućnosti putovanja kroz vreme. Na kraju ove video-konferencije, renomirani naučnici su istakli kako su impresionirani znanjem mladih Novosađana.

Video-konferenciju je organizovao Departman za fiziku Prirodno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu, a profesorka sa ove katedre Nataša Antonijević kaže da se na ovaj način pokazuje da ima mladih koji žele da se bave naukom.

Ovakav vid neposredne komunikacije sa CERN-om u Srbiji za sada je moguć jedino u Novom Sadu. Ista katedra je i ranije organizovala sličnu video-konferenciju sa naučnicima iz CERN-a, ali u njoj su tada učestvovali samo studenti.

J.L.

broj nedelje

100,9856

Zvanični srednji kurs 18. maja bio je 100,9856 dinara za jedan evro, objavila je NBS. To je nova rekordno niska vrednost dinara prema evru, od uvođenja zajedničke evropske valute.

lgbt SOS
(011)
3290 846
utorkom i četvrtkom 19-22h

lik i delo

Prvoslav Davinić,

bivši ministar odbrane Srbije i Crne Gore

Osnovni podaci: Prvoslav Davinić, bivši član G17 plus i bivši ministar odbrane Srbije i Crne Gore, rođen je 20. jula 1938. godine u Beogradu, u Profesorskoj koloniji (od oca Jordana i majke Jelene).

Diplomirao je: na Pravnom fakultetu u Beogradu 1963. godine. Na istom fakultetu magistrirao je 1968. i doktorirao 1976. godine na temu pitanja nuklearnog naoružanja. Univerzitet Pensilvanije (SAD) dodelio mu je 1994. titulu doktora nauka iz oblasti međunarodnih odnosa.

Karijera: Naučnim radom počinje da se bavi u Institutu za međunarodne odnose i ekonomiju u Beogradu (1965–1966. i 1973–1976), i u Institutu za istraživanje mira u Stokholmu (SIPRI) (1967-1973).

Od 1976. do 1999. godine karijeru gradi u Ujedinjenim nacijama. Bio je i specijalni pomoćnik (1979–1986), a kasnije i šef u Odeljenju za razoružanje (1991–1998).

Od jula 1999. do septembra 2003. godine bio je ambasador u Ministarstvu spoljnih poslova SRJ i savetnik ministra Živadina Jovanovića. Penzionisan je posle oktobarskih promena, kada je imao 63 godine, kako je rekao, po volji "mladog ministra Svilanovića" i to u "paketu" sa još oko 250 diplomatskih službenika.

Partijska članstva: Član SK bio je u završnom razredu gimnazije do 1976. godine kada je postao službenik UN-a. Član G17 plus je od septembra 2003. godine, gde je bio predsednik Odbora za bezbednost. Isključen je iz G17 plus 2005, četiri dana pre ostavke na mesto ministra. Tada je iz stranke saopšteno: "Davinić više nije član G17 plus jer je prekršio osnovna moralna načela i napustio program stranke."

Ministar: Za ministra odbrane državne zajednice Srbije i Crne Gore izabran je u aprilu 2004. U vreme izbora za ministra izveštavao je generalnog sekretara UN-a Kofija Anana o situaciji na Kosovu nakon dolaska međunarodnih snaga, a nakon smene Miloševićevog režima postao je nacionalni koordinator Radne grupe za pravosuđe, vojsku i policiju Pakta za stabilnost jugoistočne Evrope. Pritisnut brojnim aferama i suočen sa nekoliko sudskih istraga, Davinić je početkom septembra 2005. podneo ostavku na funkciju ministra.

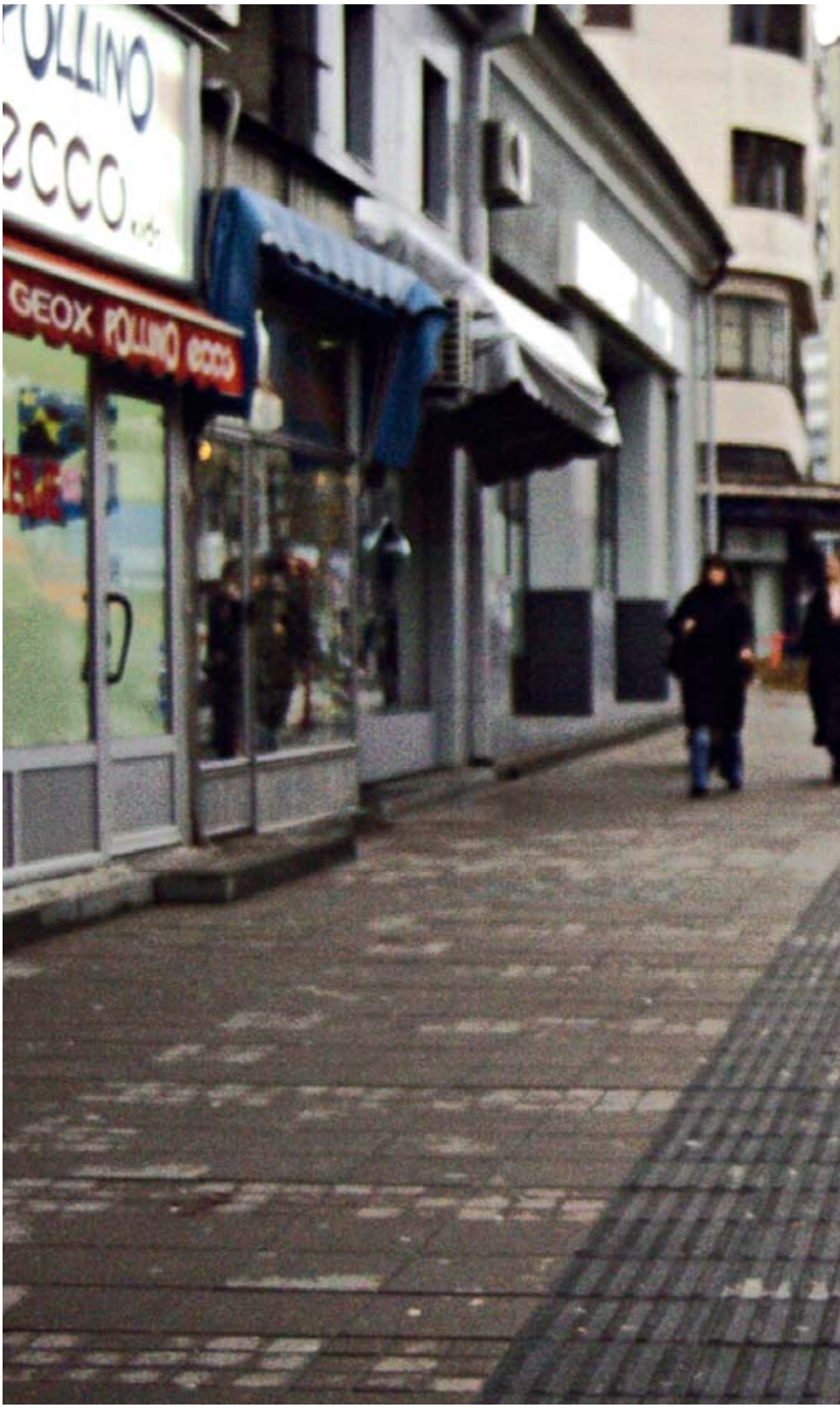
Afere: Izuzev afere "Stanovi", ostale do danas nisu dobile epilog. Afera I "Pancir": Ugovor u vrednosti od 300 miliona evra o nabavci velike količine vojne opreme. Ugovor je poništen. Afera II "Stanovi": Sumnjičen i da je nezakonito dodelio stanove osmorici pripadnika iz jedinice "Kobre" koji su ga obezbeđivali. Ekspresno, odlukom Vrhovnog suda, oslobođen svih optužbi. Afera III "Lož-ulje": Priča da je iz vojnog skladišta uzimao lož-ulje kako bi grejao privatnu vilu u Sremčici. Afera IV "Satelit": Posle presude međunarodne arbitraže Davinićev potpis stavljen 2005. na ugovor sa izraelskom kompanijom o iznajmljivanju špijunskog satelita koštaće državu Srbiju 36 miliona evra. Do 21. maja beogradsko Više tužilaštvo će odlučiti hoće li protiv njega podići optužnicu za "posao" sa Izraelcima.

Odbrana: "Čija je ideja bio zakup satelita za 45 miliona evra čuvam za sud. Kada to ispričam, naravno i podnesem dokumenta, postaće jasno ko je i iz kojih razloga napravio 'aferu satelit'. To je ministar iz tadašnje vlade Vojislava Koštunice i nije iz DSS-a" (april 2009).

DRAGOSLAV GRUJIĆ

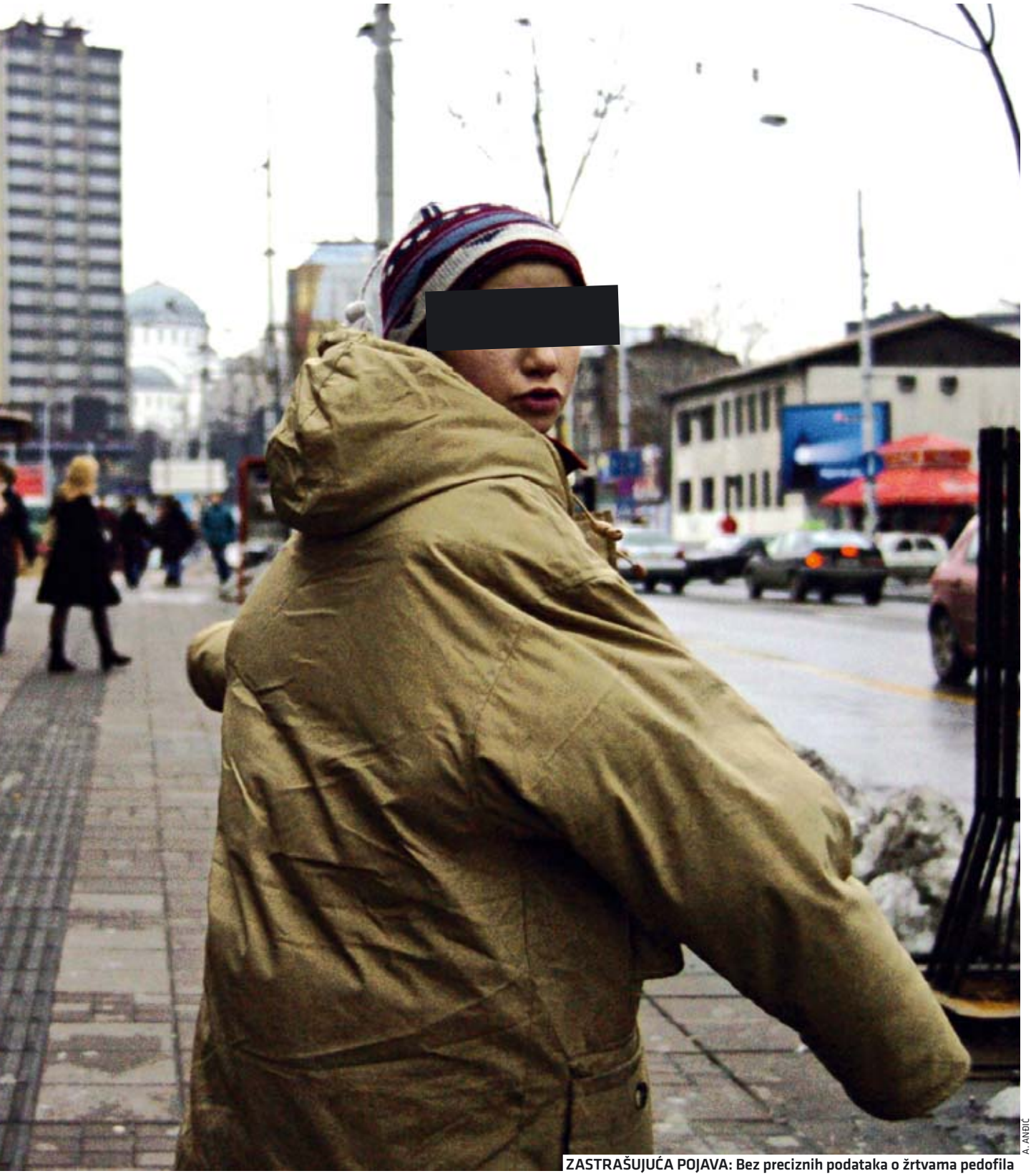
Nevinost

U ovom trenutku sigurno nije lako novosadskim policajcima koji slušaju izjave poput "Ja ih toliko volim da nisam mogao da odolim", niti beogradskim koji noći provode pregledajući filmove od kojih im se okreće stomak. Kako "Vreme" saznaje, očekuje se još skorih hapšenja zbog pedofilije

Prošle nedelje Kikinđanin Laslo Budai (25), intelektualac, vrhunski elektrotehničar i dugogodišnji član folklornog društva, osuđen je na dve godine zatvora zbog posedovanja 262 video-snimka pornografije i seksualnog zlostavljanja dece u računaru; takođe prošle nedelje, zbog seksualnog iskorišćavanja dece, novosadska policija uhapsila je Ivana M. Š., nastavnika geografije koji predaje u dve osnovne škole; u ponedeljak su uhapšena još dva muškarca osumnjičena za iste radnje – taksista iz Novog Sada i novinar Radio Beograda u svojim mobilnim telefonima posedovali su dečiju pornografiju. Za razliku od nastavnika geografije, njih dvojica preferiraju devojčice. >>

BEZ ZAŠTITE

A. ANDIĆ

ZASTRAŠUJUĆA POJAVA: Bez preciznih podataka o žrtvama pedofila

"NACIONALNI GRAĐANSKI"

ŠOK I NEVERICA: Nataša Đumić Vujanović, direktorka OŠ "Veljko Vlahovoć"

"NACIONALNI GRAĐANSKI"

OŠ "Jovan Dučić"

Zajedničko za sve ove slučajeve je neverica i šok. Niko među osobama bliskim pomenutim muškarcima nije mogao ni da pretpostavi da je njihov dugogodišnji kolega ili prijatelj pedofil. Svi su oni bili okruženi decom, imali su vrlo blizak odnos sa njima, ali su prilično uspešno uspevali da sakriju taj deo svoje ličnosti.

Ivan M. Š. u novosadskoj Osnovnoj školi "Veljko Vlahović" predaje geografiju od 1985. godine. U ovu školu dolazi svega dva dana u nedelji i nema svoj kabinet. Škola je veoma mala – nekoliko kancelarija za nastavnike i osoblje (ukupno oko 30 zaposlenih) i još par učionica u jednom hodniku. Ovu školu pohađa ukupno oko 160 učenika koji žive u siromašnom naselju Šangaj u industrijskoj zoni Novog Sada, koje je izgrađeno kao privremeno i pretežno ga naseljava romska populacija. Kako je u tako malom prostoru uspevao da zlostavlja dečake – kako saznajemo, jedan od sedmorice za čije se zlostavljanje tereti je iz ove škole – nikome nije jasno. Direktorka škole Nataša Đumić Vujanović kaže da je znala samo to da je nastavnik geografije deci povremeno puštao filmove sa mobilnog telefona, ali nije znala da su pornografske sadržine, već je mislila da su blokbasteri. U razgovoru za "Vreme" ona ponavlja isto: šok, zbunjenost.

Ivan M. Š. je puštao učenicima pornografske filmove a onda ih je ljubio po vratu i stomaku, dodirivao ih, uvlačio ruku u pantalone, oralno zadovoljavao... Često se dešavalo da pozove nekog od učenika, na kog je u tom trenutku "imao pik", da dođe u učionicu koja je u tom trenutku prazna. Zaključao bi vrata iznutra i počeo da "mazi" dečaka.

No, pre svega toga pripremao je teren. Nenad Erdeljan, rukovodilac grupe za suzbijanje maloletničke delinkvencije u razgovoru za "Vreme" objašnjava da je Ivan M. Š. bio omiljeni nastavnik: na njegovim časovima pljuštale su samo četvorke i petice, otkrivao je rešenja kontrolnih zadataka, kupovao čokolade i sitne poklončiće, ponekad je davao i novac. Vodio ih je na izlete i držao privatne časove, pa je zbog toga dobro poznavao i roditelje. S obzirom na to da je nastavnik već 25 godina, neretko se dešavalo da predaje i deci svojih učenika. Na taj način je pridobijao poverenje i jednih i drugih, rečju, svi su voleli Ivana M. Š.

Kako objašnjava Erdeljan, ucene su sledile tek nakon što bi počinio obljubu nad dečacima: "Ako kažeš nekome, ubiće nas obojicu."

OTKRIVANJE: Nakon tribine o pravima dece održane u školi, jedan od sedam dečaka za čiju obljubu se Ivan M. Š. tereti, prišao je psihologu, učesniku tribine, i požalio se na nastavnika geografije. Psiholog je odmah obavestio sekretara škole, a ovaj direktorku, pa je slučaj konačno dospeo do policije. Kako je tada ispričao dečak, tokom dve nedelje sa nastavnikom je ostajao nasamo četiri puta. Pojedini roditelji tvrde da su i ranije postojale pritužbe na nastavnika, ali da škola nije reagovala.

Do srede, 12. maja ujutro, priča je već "procurila" pa je i nastavnik slutio da se nešto dešava i verovatno saznao da je učenik petog razreda kojim je tada bio okupiran razgovarao sa policijom. Tog jutra Ivan M. Š. još je pokušavao da se brani i negira optužbe, ali je kasnije istog dana sve priznao, i to nekoliko puta – i policiji, i tužiocu i braniocu i sudiji. Tako je policija došla do ostalih šest dečaka čija će imena ući u optužnicu protiv Ivana M. Š. Međutim, kako saznajemo, Ivan M. Š. je tokom razgovora u policiji pomenuo još desetak imena dečaka koji zvanično nisu na spisku zlostavljanih.

Novosadska policija saznala je da je nastavnik nakon časova okupljao dečake i hvalio se kako je imao seksualne odnose sa koleginicom iz škole. Pažljivo je opisivao taj čin nadajući se da će pikantnim detaljima zagolicati maštu dvanaestogodišnjaka. U drugim slučajevima puštao im je sa mobilnog telefona porno-filmove.

U kući Ivana M. Š. pronađene su bukvalno gomile pornografskih snimaka koje je gledao na DVD plejeru. Kako nam je rekao Erdeljan, nastavnik je bio samac i živeo u kući koja je više nalikovala nekakvoj šupi, sa zemljanim podom. Kuća ni po čemu nije odgovarala njegovom socijalnom statusu – prostor je bio štrokav, hladan, a uslovi u kojima je živeo potpuno nehigijenski. Oni koji su ga poznavali kažu da je stalno vozio bicikl, i leti i zimi, da je alkoholičar, često viđen u kafanama. Umeo je da bude naprasit, ali i da se izvini zbog ispada.

REAKCIJA: Nebojša Jovanović, psiholog i psihoterapeut, objašnjava za "Vreme" da je pedofilija često posledica zlostavljanja u detinjstvu. "Tu je prisutan mehanizam

Nenad Erdeljan, rukovodilac grupe za suzbijanje maloletničke delikvencije u SUP Novi Sad

'okretanja u suprotno', dete koje je trpelo od odraslog, jednog dana to isto radi drugoj deci", navodi Jovanović. U pitanju je vid "samoizlečenja" gde pedofil neprestano ponavlja ono što se odigralo u njegovom detinjstvu.

Skoro je nemoguće spolja prepoznati pedofila, što dokazuju i aktuelni slučajevi. Često su to visoko obrazovani ljudi, koji neretko imaju porodice i naizgled vode "sasvim normalan" život. "Pedofilija ne znači nesposobnost prilagođavanja, već je u pitanju segment ličnosti koji funkcioniše izdvojeno", dodaje Jovanović. Zato se tako često događa da ljudi iz okoline kažu da nisu primetili ni jedan jedini znak da je dotična osoba pedofil, uključujući i suprugu i decu koji ni u kom trenutku nisu sumnjali u oca.

Takođe, i deca obično vrlo dobro skrivaju da su zlostavljana, zbog čega slučajevi pedofilije mogu godinama da ostanu neotkriveni. Poznato je da im je u ovakvim situacijama mnogo lakše da se povere sasvim nepoznatoj osobi, kao što je to bio slučaj sa sasvim nepoznatim psihologom koji je samo nekoliko časova gostovao u Osnovnoj školi "Jovan Dučić".

S jedne strane, deca se brinu da li će im roditelji uopšte poverovati, ali se ujedno plaše i njihove preterane reakcije. Nije retkost da, kada se deca osmele i priznaju roditeljima da su zlostavljani, otac ili majka pomisle da je u pitanju samo dečija potreba za privlačenjem pažnje. Takođe, u dečijim glavama prisutan je strah od reagovanja okoline, podstaknut pitanjem: "Da li sam nečim doprineo da pedofil izabere baš mene?"

Svaka nagla promena ponašanja koja potraje pokazatelj je da se nešto događa u dečijem životu. Jovanović ističe da otac i majka češće primećuju nestašnost i hiperaktivnost nego povlačenje deteta u sebe. "Kada je mirno, dete mnogo manje smeta, pa njegovi problemi ostanu neprimećeni."

Tog jutra, kada je Ivan M. Š. ispričao sve policiji, u stanicu su pozvani i ostali dečaci i njihovi roditelji. Nebojša Karanović, opunomoćenik ovih sedam dečaka, kaže da roditelji, ali ni neki učenici, nisu ni pretpostavljali zašto su pozvani na razgovor. Jedan dečak je bio ubeđen da je to zato što se peo na prozor zgrade. "Roditelji su bili zapanjeni, a neki rezervisani, ili su imali odbrambeni stav", rekao nam je Karanović, koji dodaje da u svojoj karijeri, iako je bio opunomoćenik u brojnim slučajevima zlostavljanja dece, nikada nije video nešto slično i sa tolikim brojem žrtava.

POSLEDICE: "Zlostavljana deca osećaju užasan stid i krivicu, iako nisu kriva. Misle da su manje vredna", objašnjava psiholog Nebojša Jovanović dodajući da je baš zbog toga bitno da dete razgovara o onome što mu se dogodilo. "Dokle god dete to čuva >>

Mini intervju: **Nebojša Jovanović, psihoterapeut**

Pedofili se teško otkrivaju

"VREME": Da li pedofili biraju profesiju zahvaljujući kojoj će biti okruženi decom?

NEBOJŠA JOVANOVIĆ: Ne mislim da su svi pedofili slične ličnosti. Neki su vrlo promišljeni, pa će organizovati svoj posao tako da budu bliže deci, a neki nemaju racionalnu nameru, nego ih to "uhvati". Smatram da ih u školama ima jednako kao i na bilo kom drugom mestu. Ne bih rekao da je to tako česta pojava, barem ne u manifestnom obliku. Nemali broj njih se kontroliše iako imaju takve potrebe.

Da li test ličnosti može pokazati da je osoba sklona pedofiliji?

Smatram da zahvaljujući testu ličnosti stručnjaci ne mogu da ocene da li je neko pedofil. Da bi test ličnosti pokazao tako nešto, on mora da bude standardizovan. Znači, kad je recimo u pitanju psihoza, postoje grupe pitanja na koja psihotičari odgovaraju na određeni način. To bi značilo da bi u formiranju testa trebalo dati test velikoj grupi pedofila i velikoj grupi onih koji to nisu, pa onda upoređivati da li postoje karakteristični odgovori. To, koliko ja znam, do sad nije rađeno.

Postoji li onda način da se spreči zapošljavanje pedofila u blizini dece?

Ne postoji jednostavna preventiva. To bi podrazumevalo da ozbiljni dijagnostičari obave seriju intervjua sa svakim, recimo s profesorom, pa da se na osnovu biografije i razgovora utvrdi da li neko ima sklonosti ka pedofiliji, što je poprilično utopijski. Pedofili se vrlo dobro uklapaju u spoljni svet i njihovo socijalno funkcionisanje ničim nije ugroženo.

kao tajnu, čini se da je odigralo neku ulogu u zlostavljanju. Najbitnije je da je dete svesno da u tome nema njegove krivice. U zavisnosti od toga, ono će se brže ili sporije oporavljati, što ne znači da će svakom detetu to ostaviti posledice na život. Ali, ukoliko dete ostane usamljeno, okupirano svojim sumnjama i tajnama, može ostati duboko oštećeno."

Više nego cinično je da je o tim posledicama razmišljao i Ivan M. Š. koji je, kako saznajemo, na informativnom razgovoru ispričao da nikada nije prilazio "starijim" dečacima iz sedmog ili osmog razreda, već samo petacima i šestacima. Smatrao je da na taj način može negativno da utiče na njihovu seksualnost i bojao se da im se "ne zgade devojke" s obzirom da u tom uzrastu već imaju veze. Policajcima je govorio da će mu "upropastiti život" i molio da ga puste sa ukorom i preventivnim razgovorom, a da čitava stvar ostane među njima.

EPILOG: Ivana M. Š. policija sumnjiči da je od 2008. godine do prošle nedelje obljubio sedam dečaka uzrasta od 11 do 14 godina. To je počinio zloupotrebom službenog položaja, a osim toga, tereti se i za prikazivanje, pribavljanje i posedovanje pornografskog materijala i iskorišćavanje maloletnog lica za pornografiju. Prema rečima portparolke Višeg suda u Novom Sadu Svetlane Tomić Jokić, doneto je rešenje za sprovođenje istrage i odluka o pritvoru u trajanju od 30 dana. Zakazana su saslušanja oštećenih u Centru za socijalni rad i ona će se odvijati narednih sedam dana.

U medijima su se čuli pozivi direktorkama obeju škola da podnesu ostavke. Dok se škola "Jovan Dučić" na Petrovaradinu ne oglašava, u školi "Veljko Vlahović" obelodanili su korake kojima će pokušati da prevaziđu ovu situaciju: sednice nastavničkog veća, saveta roditelja i školskog odbora, kao i organizovanje roditeljskih sastanaka svih razreda. Tim za zaštitu učenika od nasilja obaviće razgovore sa svim učenicima starijih razreda, a pojačaće kontrolu kako nastavnih tako i vannastavnih aktivnosti.

Policija je veoma sigurna da će se ovaj slučaj okončati na najbolji mogući način. Iako im se dešavalo da na sudu "padnu" zbog povlačenja žrtava, i njihovog odbijanja da svedoče, ovog puta oslanjaju se na priznanje počinitelja. Neka procena je da bi od maksimalnih 12 godina zatvora mogao da dobije osam i da na slobodi bude za pet godina.

NASTAVAK: Kako stvari za sada stoje, ispostaviće se da ovo nije najstrašniji slučaj koji je u skorije vreme došao do javnosti. U ponedeljak 17. maja policija je objavila da je uhapsila J. S. (60), urednika u Radio Beogradu, i taksistu iz Novog Sada S. J. (61) zbog osnovane sumnje da su izvršili krivično delo pedofilije, odnosno prikazivanja, pribavljanja i posedovanja pornografskog materijala i iskorišćavanja maloletnika za pornografiju.

>>SKORO JE NEMOGUĆE SPOLJA PREPOZNATI PEDOFILA, ŠTO DOKAZUJU I AKTUELNI SLUČAJEVI. ČESTO SU TO VISOKO OBRAZOVANI LJUDI, KOJI NERETKO IMAJU PORODICE I NAIZGLED VODE "SASVIM NORMALAN" ŽIVOT

U njihovim telefonima pronađen je video-materijal sa dečijom pornografijom kao i drugi pornografski sadržaj, a istraga je započela pošto je novosadska policija saznala da u telefonu taksiste ima video sadržaja koji uključuju devojčice. Dosadašnjom istragom je utvrđeno da je taksista putem SMS poruka stupao u kontakt sa maloletnim licima sa namerom da ih podvede radi vršenja obljube, saopštila je policija. Prva informacija koja se istog dana pojavila je da je taksista pribavljao video snimke i prodavao ih uredniku koji sve to negira. Iako je u izjavi za "Večernje novosti" sin urednika tvrdio da nikada nije čuo za navodnog saučesnika svog oca, saznajemo da je policija u telefonu obojice osumnjičenih pronašla identičan pornografski materijal.

"Malo je reći da sam iznenađen, zapanjen sam optužbama, ne mogu da verujem, a dok se stvari ne dokažu i dok ne stignu čvrsti i neoborivi dokazi, neću ni poverovati. Znam ga tri decenije, od fakulteta, slavio sam s njim kada mu se rodio sin, osam godina ga viđam svakodnevno jer radimo zajedno. Nije bilo ni u jednom trenutku indicija te vrste", rekao nam je Dušan Radulović, glavni i odgovorni urednik Radio Beograda.

Video-materijal pronađen u njihovim telefonima i računarima u utorak uveče, kada ovaj broj "Vremena" odlazi u štampu, policija još pregleda. Sadržaj je izuzetno uznemirujuć, a policija pokušava da otkrije koliko snimaka je načinjeno u Srbiji i da identifikuje osobe na njima.

"MUP je otpočeo široku i sveobuhvatnu akciju koju vodimo zajedno sa našim međunarodnim partnerima u borbi protiv pedofilije i seksualnog zlostavljanja dece", izjavio je u ponedeljak ministar policije Ivica Dačić.

U ovom trenutku sigurno nije lako ni novosadskoj policiji koja mora da sluša izjave poput "Ja ih toliko volim da nisam mogao da odolim", niti beogradskoj koja noći provodi pregledajući filmove od kojih se običnim ljudima povraća. Kako saznajemo, ovo je tek početak hapšenja, a ovakvih priča tek ćemo se naslušati. ×

JELENA JORGAČEVIĆ

MARIJA VIDIĆ

Pedofilija

Pedofilija je psihološki poremećaj odraslih ljudi ili adolescenata koji imaju seksualnu preferenciju prema deci pretpubertetskog uzrasta. Razlozi za nastanak poremećaja nisu poznati. Većina pedofila su muškarci, dok su slučajevi koji uključuju žene pedofile znatno ređi. Takođe, nije pronađen ni način lečenja, već se uglavnom radi na prevenciji otvorenog ispoljavanja – seksualnog zlostavljanja dece.

Naučnici prave podelu na isključive pedofile, koji seksualni nagon imaju samo prema deci, i na znatno brojnije, neisključive, koje privlače i odrasli. Brojne studije navode da pedofili često pokušavaju da steknu poverenje roditelja kako bi lakše prišli deci ili da pridobiju dečiju pažnju i odanost, dok drugi jednostavno prete žrtvama da ih ne prijave.

Nekoliko naučnih istraživanja s početka XXI veka pokazala su da se kod pedofila često uočavaju različite promene u moždanoj strukturi. Osim toga, suprotno onome što zapažamo na aktuelnim primerima u Srbiji, većina pedofila prema ovim istraživanjima ostvaruje lošije rezultate na testovima pamćenja, imaju niži koeficijent inteligencije, slabiju fizičku razvijenost i neretko su u detinjstvu doživljavali povrede glave.

Studija "Krug seksualnog zlostavljanja dece: kako žrtva postaje počinilac", koja je 2001. godine objavljena u "Britanskom žurnalu psihijatrije", pokazala je da je polovina očeva i očuha koji su zlostavljali decu izvan svoje porodice takođe zlostavljala i sopstvenu decu.

BUSINESS INFO GROUP

VREME

Business Info Group i nedeljnik Vreme organizuje konferenciju

Mediji, kompanije i društvena odgovornost

11. juna 2010. godine u 10h u hotelu Hajat, Beograd

Konferencija „Mediji, kompanije i društvena odgovornost“ ima za cilj da podstakne dijalog između vodećih medija i vodećih kompanija o tome šta je zaista korporativna filantropija i društvena odgovornost prema zajednici, a šta jeftina reklama i propaganda pod formom društvene odgovornosti i kako podsticati prvu,a suzbijati ovu drugu praksu.

Sve više medija prihvata i promoviše ideju pomoći društvenoj zajednici, pokreće razne akcije pomoći u koje se uključuju najistaknutuje kompanije, banke itd. koje posluju u Srbiji. Na Konferenciji će se razgovarati o tome kako da se udruženim snagama što više pomogne onima kojima je pomoć potrebna, na dobrobit cele zajednice.

Učesnici konferencije biće direktori i glavni urednici vodećih medija u Srbiji, direktori preduzeća, finansijskih institucija, agencija i predstavnici organizacija koje promovišu odgovorno ponašanje.

Cilj konferencije je da se u dijalogu zainteresovanih strana izgrade mehanizmi za brži protok novca i promovisanje što većeg ulaganja u društvenu zajednicu. Zato vas pozivamo da uzmete učešće na ovom vrlo značajnom i korisnom skupu.

Program

Pozdravna reč predsednika Srbije Borisa Tadića (NAČELNO POTVRDIO)

PRVI PANEL

moderator: **Zoran Stanojević**, RTS

1. **Aleksandar Tijanić,** generalni direktor RTS, **Nenad LJ. Stefanović** glavni i odgovorni urednik Informativnog programa (POTVRDILI)
2. **Dragoljub Žarković**, glavni i odgovorni urednik, Vreme (POTVRDIO)
3. **Veran Matić**, direktor i glavni i odgovorni urednik B92 (POTVRDIO)
4. **Aleksandar Timofejev**, direktor i glavni i odgovorni urednik, Studio B (POTVRDIO)
5. **Đoko Kesić**, glavni i odgovorni urednik svih izdanja, Press (POTVRDIO)
6. **Željko Mitrović**, direktor, **Tanja Jordović**, urednik informativnog programa, TV Pink (POTVRDILA)
7. **Veselin Simonović**, glavni i odgovorni urednik Blic i NIN (POTVRDIO)
8. **Dragan Bujošević**, glavni i odgovorni urednik Politika (POTVRDIO)
9. **Zoran Panović**, glavni i odgovorni urednik, Danas (POTVRDIO)
10. Predstavnici kompanija

DRUGI PANEL

1. Predstavnici kompanija i finansijskih institucija koje ulažu u društvenu zajednicu - ekologija, društvena odgovornost, korporativna filantropija
2. **Judita Rajhenberg**, direktorka UNICEF-a za Srbiju i Crnu Goru (POTVRDILA)
3. Predstavnik strane medijske kuće
4. **Zoran Papić**, generalni sekretar Asocijacije medija (POTVRDIO)

Neke od tema konferencije:

- Klasični marketing i korporativna odgovornost
- Kako motivisati kompanije da ulažu u zajednicu, a demotivisati da to koriste kao jeftini vid reklame i kako podstaći medije da promovišu društveno odgovorne akcije kompanija
- Oglašavanje na Javnom servisu – da li bi njegovo dalje ograničavanje ili ukidanje preusmerilo marketinške budžete oglašivača u druge medije
- Koliko su mediji zavisni od velikih oglašivača – mogućnosti da i oni koji to nisu promovišu društveno korisne akcije
- Kako razlikovati korporativnu odgovornost i humanitarna davanja od pokušaja jeftine reklame
- Motivi kompanija da ulažu u društvenu zajednicu
- Koliko mediji mogu da pomognu u širenju svesti o korporativnoj filantropiji i društvenoj odgovornosti
- Da li mediji imaju dovoljno sluha za akcije korporativne odgovornosti kompanija, ili ih unapred odbijaju kao reklamu
- Šta mediji i kompanije zajednički mogu učiniti da se što više (ne samo davanjem novca već i na ostale načine) pomogne članovima zajednice kojima je pomoć najpotrebnija
- Zašto država ne pokazuje dovoljno sluha za podsticanje ovih vidova davanja kroz poreske olakšice

KONTAKT: jelena.sterdjevic@big.co.rs 011 2258 894,
dusanka.stevanovic@big.co.rs 011 2258 891,
jelena.popovic@big.co.rs 011 2258 891
marketing@vreme.com 011 3234 774

"ZAŠTO KAŽEŠ PREGOVOR

TANJUG

Dok kosovske vlasti preuzimaju ovlašćenja i pokazuju zube, povećavaju se diplomatski pritisci na Beograd zbog Kosova, na koje se u prošlom periodu vratilo pola procenta od 205.835 proteranih kosovskih Srba, koliko ih je registrovao UNHCR

Rečenica zvuči poznato i asocira na osamdesete: Bezbednosna situacija na Kosovu je relativno hladna, ali krhka, fragilna, konstatuje se u izveštaju generalnog sekretara UN Ban Kimuna. U ponedeljak 17. maja u Njujorku je održana sednica Saveta bezbednosti UN-a o situaciji na Kosovu, verovatno poslednja pred iznošenje mišljenja Međunarodnog suda pravde o legalnosti proglašenja nezavisnosti Kosova. Srpski ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić je u govoru pred SB-om zatražio da se ne vrši pritisak na sudije putem iznuđivanja novih priznanja nezavisnosti Kosova, čega, nažalost, ima. U izjavi za RTS koju je dao iz Njujorka on je rekao da se sednica SB-a odvijala u "atmosferi pritisaka" kako na zemlje koje nisu priznale jednostranu nezavisnost Kosova tako i na Srbiju zbog njenog zalaganja za obnavljanje dijaloga. Naglasio je i da pritisci rastu i da će ih biti sve više.

U izveštaju SB-a generalnog sekretara Ban Kimuna se konstatuje da je između dva njegova izveštaja Kosovo priznala još jedna država, čime se broj popeo na 65; a i da je 21. decembra Prištinu posetio prvi šef države, predsednik Slovenije, Danilo Tirk, a zatim, 8. januara, i predsednik Hrvatske Stjepan Mesić. Ban Kimun pominje i da je obeležavanju godišnjice proglašenja nezavisnosti Kosova 17. februara prisustvovao jedan od deset srpskih poslanika u toj skupštini.

VLAST: Što kroz usmeni izveštaj šefa UNMIK na Kosovu Lamberta Zanijera, što kroz priložene izveštaje misije UN-a i EULEKS-a, što kroz primedbe ministra Jeremića, vidi se kako realna vlast prelazi u ruke prištinskih institucija. U izveštajima UN-a se konstatuje da EULEX nadgleda, podučava i savetuje kosovsku carinsku službu, da nastavlja da podržava pripreme kosovske policijske službe da preuzme odgovornost za zaštitu "zelene granice" i kulturnoistorijskih mesta, a među prvima spomenik na Gazimestanu. EULEX (čije osoblje čini 2785 ljudi, od toga 1692 iz Evrope i 1093 lokalnih) inače je formirao policijske jedinice koje stoje u rezervi u slučaju nereda, ali ih nije bilo.

Vidi se i kako prištinske vlasti, shvativši da dobijaju sve značajnija ovlašćenja, počinju da pokazuju zube – institucionalno i vaninstitucionalno.

Kada je. 6. i 7. januara predsednik Srbije Boris Tadić posetio manastir Visoki Dečani u Metohiji, oko 200 kosovskih Albanaca se okupilo u Dečanima u pokušaju da ga u tome spreče. Ministra za Kosovo i Metohiju Gorana Bogdanovića kosovska policija je 13. januara sprečila da ode u Štrpce pod izgovorom da tamo ide bez najave mimo procedure o kojoj se diskutuje između Beograda, EU i Prištine. Bogdanović je tvrdio da je informisao EULEX i da kao stanovnik Kosova, bez obzira na svoju funkciju, ima pravo na slobodno kretanje. Posle toga, 26. januara, kosovska policija je sprovela van Kosova zamenika ministra za Kosovo i Metohiju Branislava Ristića, uz isto obrazloženje, da poseta nije koordinisana sa kosovskim vlastima. Kosovska policija je uhapsila 17 Srba, od kojih su neki sa Kosova, kada su 23. januara išli na sahranu u jednom seocetu blizu Podujeva. Kažnjeni su sa 4000 evra zbog ilegalnog ulaska na Kosovo. Pustili su ih kada su srpske lokalne vlasti platile kaznu.

RI, A MISLIŠ NA PODELU...”

BETA

REUTERS

OTVORENI PROBLEMI: Vuk Jeremić u Ujedinjenim nacijama; demonstracije u enklavama zbog ukidanja mobilne telefonske mreže; administrativna granica prema Srbiji

SEVERNA STRATEGIJA: U prethodnom periodu kosovske vlasti su objavile nameru da sprovedu “strategiju za severno Kosovo”, u težnji da povećaju prisustvo severno od Ibra i da integrišu kosovske Srbe u prištinske strukture i institucije. Najavile su i četiri miliona evra kao podršku za tu “implementaciju”. UNMIK nije konsultovan prilikom skiciranja te strategije niti uključen u njenu planiranu primenu. Ta strategija je izazvala reakcije na severu. Kosovski predsednik Fatmir Sejdiu je 10. februara izjavio da strategija neće biti nametnuta silom, ali je 4. marta Skupština Kosova usvojila izjavu o podršci naporima da se integriše severno Kosovo, odnosno da se “zaštiti teritorijalni integritet Kosova”.

Lideri kosovskih Srba i vlasti u Beogradu ocenili su da je strategija opasna provokacija, da krši Ustav Srbije i Rezoluciju SB-a 1244 (1999). Lideri kosovskih Srba su ostavili na stranu svoje političke razlike i odgovorili su čvrsto i jedinstveno protiv akcija sugerisanih u strategiji. Više od toga izrazili su sumnju u neutralnost prisustva EU na Kosovu, posebno EULEX-a. Sve severne opštine, kao i privremena lokalna srpska vlast u Severnoj Mitrovici, jedinstveno su usvojili zaključke kojima osuđuju i odbacuju strategiju. Izjavili su da imaju svoje lokalne institucije koje su, po njihovom mišljenju, legitimne i ne treba da budu raspuštane. Pozvali su KFOR i EULEX, da ostanu statusno neutralne, u skladu sa svojim mandatima za osiguranje mira i stabilnosti za sve građane. Upozoravaju da svaki pokušaj da se nametne strategija za severno Kosovo može da isprovocira nasilne reakcije. Datum izbora u novoj opštini Severna Mitrovica kosovske vlasti nisu objavile. Izbori koje organizuje Beograd očekuju se 30. maja 2010, po srpskom zakonu.

Uz nabrajanje tih detalja Ban Kimun izražava zabrinutost zbog mogućeg povećanja napetosti na severu Kosova, ukoliko vlada u Prištini ne bude sprovodila svoju strategiju za severno Kosovo transparentno i kroz dijalog sa lokalnim zajednicama i drugim relevantnim stranama.

Jeremić kaže da su se i UN i Evropska unija eksplicitno distancirale od tzv. strategije za sever Kosova, koju su pripremile prištinske vlasti i Međunarodna civilna kancelarija, odnosno da je zahvaljujući energičnoj diplomatskoj akciji odbačena ideja koja je sadržana u Ahtisarijevom planu. Taj plan je vezivan za ime Pitera Fejta, holandskog diplomate, koji je izjavio da Beograd treba da bude obeshrabren da daje podršku “paralelnim strukturama”, pa se posle povukao. Zbog tog plana predsednik Tadić je putovao u Njujork na prethodnu sednicu SB-a.

HLADNI ODNOSI: Zanijer je uzgred rekao i da su na patrolu EULEX-a u Zubinom Potoku nepoznata lica pucala, a da su odnosi Prištine s međunarodnom misijom hladni. Srpski ministar je ukazao i na činjenicu da je glavni tužilac EULEX-a nagovestio da ga je premijer Kosova Hašim Tači odvraćao od toga da se bavi slučajem kosovskog ministra za transport Fatmira Limaja, koji je pod istragom za pranje novca, organizovani kriminal, zloupotrebu službene dužnosti i proneveru, kao i da je udruženje veterana OVK pretilo EULEX-u posle hapšenja njihovog komandanta Sabita Gecija, optuženog za ratne zločine, a u vezi sa trgovinom organima srpskih civila u takozvanoj žutoj kući.

STATUSNO NEUTRALNO: Rekavši da neslaganja o statusu ne smeju da spreče rešavanje praktičnih pitanja, Jeremić je upozorio članice SB-a da su albanske vlasti na Kosovu više puta odbile da zauzmu statusno neutralan pristup praktičnim problemima, posebno u domenu vladavine zakona. Podsetio je da je Priština, na primer, odbacila sporazum o napretku u domenu pravosuđa, posebno u pogledu suda u Kosovskoj Mitrovici, postignut tokom posete šefa EULEX-a Iva de Kermabona Beogradu 2. marta. Sud u Kosovskoj Mitrovici nastavlja da radi sa EULEX sudijama, dok diskusije traju.

Srpski ministar spoljnih poslova je ukazao na to da je od ključnog značaja da SB nastavi da podržava UNMIK kao “glavni stub mira >>

i stabilnosti" u Pokrajini. Ponovio je nameru Srbije da brani svoje interese, da je to "zapisano u kamenu", uz naglasak da Srbija želi kompromis, a da očekivanje da će jedna strana (Srbija) jednog dana popustiti samo zamrzava konflikt. Odgovor je očito upućen zapadnim političarima, koji i pored zvaničnog evropskog stava da su kosovsko pitanje i evrointegracije odvojeni nekako učestalo ponavljaju da će Srbija pri ulasku u EU biti prinuđena da se odrekne Kosova.

Trajali su sporovi oko toga pod kojim imenom predstavnik Kosova može da nastupa na regionalnim skupovima. Srbija insistira da to bude pod "UNMIK zastavom" i odbija da šalje predstavnike na skupove na kojima je Kosovo simbolički predstavljeno kao država.

Srpsko pominjanje kompromisa na raznim stranama je pak tumačeno u stilu: "Kažeš pregovori, a misliš na podelu..." Pomoćnik američkog državnog sekretara Filip Gordon je nedavno prilično tvrdo izjavio da se Sjedinjene Američke Države protive podeli jer podržavaju nezavisno Kosovo.

A PODELA: Pre toga, podela Kosova je više pominjana u američkoj javnosti, nego u srpskoj. U tom kontekstu je zanimljiv članak u časopisu "Forin afers" poznatog promotera "novog realizma u američkoj spoljnoj politici" Nikolasa Gvozdeva, profesora na Džordžtaun univerzitetu, nekadašnjeg urednika američkog časopisa "Nešenel intrests". Gvozdev konstatuje: mada su SAD i mnogi Evropljani priznali novu državu, neke članice EU – kao Španija – nisu, zbog straha da se time ne napravi štetan presedan koji bi oslabio doktrinu o teritorijalnom integritetu. Dodaje i da su mnoge druge svetske sile takođe odbile da priznaju nezavisno Kosovo, kao što su Brazil, Kina i Indija, a i da su to odbile i skoro sve članice Organizacije islamske konferencije, mada su neki političari SAD predviđali da će muslimanski svet prigrliti novu muslimansku državu i izraziti zahvalnost SAD što je pomogla da se ona rodi. Čak i države pod patronatom SAD, kao Gruzija i Irak, nisu podržale Vašington (obe zemlje se suočavaju sa sopstvenim separatističkim problemima).

Ako Međunarodni sud pravde kaže da je nezavisnost Kosova ilegalna, onda Kosovo može ući u permanentno stanje pakla, prognozira Gvozdev. U takvom scenariju, Kosovo ne bi moglo da uđe u UN i odnosi sa EU bi mogli da ostanu neregulisani. Kaže da bi neke zemlje mogle i da povuku priznanje.

SAD i EU bi u tom slučaju trebalo da se suoče s novom realnošću: Priština neće da povuče deklaraciju o nezavisnosti, niti države, počevši od SAD, hoće da opozovu svoje priznanje, niti Beograd hoće da prizna granice Kosova kao legitimne. Na osnovu nereda iz 2004, kada je rulja napala srpske zajednice i crkve, nijedna srpska administracija ne može da veruje da će Srbi i srpska baština

POKAZIVANJE ZUBA: Hašim Tači

REUTERS

biti bezbedni u nezavisnom Kosovu. Da se ubedi Beograd, potrebne su spoljne garancije, ali NATO nije spreman na beskrajno angažovanje na Kosovu.

Po analizi Gvozdeva, strategija "podele na delove", "slažemo se da se ne slažemo" (compartmentalization), po kojoj bi se Kosovo tretiralo kao tema odvojena od ostalih odnosa SAD–Srbija nije ostvariva. Obamina administracija ne može da produbi kooperaciju sa Srbijom radi stabilizacije zapadnog Balkana ako se "slaže da se ne slaže" o Kosovu.

Ovaj stručnjak za strategijske studije u Niksonovom centru smatra da MSP ipak može da stvori i pretekst za obnovljene pregovore kojim bi se prevazišla blokada. Kao mogući model on pominje ugovor između Italije i Vatikana iz 1929. Decenijama Katolička crkva nije priznavala uspostavljanje kontrole nad Rimom od strane Italije 1870; a italijanska država je odbijala da se odrekne svog prava na glavni grad. Lateranskim ugovorom iz 1929. problem je rešen uspostavljanjem Vatikana kao neutralne nezavisne države. Dodatno, Vatikan je dobio i eksteritorijalno pravo nad svetim mestima u i oko Rima, a i u drugim delovima Italije. Gvozdev kaže da slučaj Kosova nije identičan, ali da lateranski model može da posluži kao vodič...

Kritičari takvog plana mogli bi da prigovore da je sama ideja o crtanju granica opasna zato što može da dovede u pitanje druge sporne granice na Balkanu, primećuje Gvozdev, ali procenjuje da je realnost na terenu takva da Priština nije nikada kontrolisala teritoriju severno od Ibra, a, kao što se pokazuje, postoji stalna potreba za NATO trupama radi zaštite srpskih enklava i manastira na jugu. Priština takođe nema realnu kontrolu nad tim teritorijama. Gvozdev postavlja retorsko pitanje: Hoće li članice NATO-a pokrenuti vojnu akciju da zauzmu Mitrovicu i severni deo da bi ih na silu dovele pod kontrolu Prištine?

On smatra da prilagođavanje teritorijalnih granica ne mora obavezno da izazove novu nestabilnost, zato što bi sporazum respektovao principe iz Helsinkija 1975. po kojima bi promena granica bila ugovorena i ne bi bila nasilno nametnuta od strane jedne ili druge strane.

STVARNO STANJE: Radi opisa stanja na terenu Gvozdev citira nedavnu izjavu Filipa Gordona da je Kosovo sputano visokom nezaposlenošću, niskim investicijama, i relativno malom ekonomskom bazom. Vlada u Prištini zahteva zapadnu pomoć. U međuvremenu, piše Gvozdev, Kosovo ostaje regionalno središte za narkotike, oružje, i trgovinu ljudima, sa korupcijom, kao glavnim strašilom za strane investicije...

Zanijer u svom izveštaju nabraja incidente među kojima pominje i napade na povratnike u selu Žač i slučaj u Gnjilanu 22. februara, kada je vandalizovan kovčeg prvog Srbina sahranjenog na gnjilanskom pravoslavnom groblju posle 1999. Kaže da su članovi srpske zajednice to shvatili kao pritisak protiv povratka, a da je kosovski premijer posetio mesto tog incidenta i oštro osudio ovaj čin.

Srpski ministar je zamerio Zanijeru da u svom izveštaju ulepšava stanje na Kosovu. Pomenuo je presecanje telefonskih veza, napade na povratnike, ometanje saobraćaja, neadekvatnu zaštitu manastira i crkava, krađu ikona, podsetio na to da je crkva u Samodreži bila pretvorena u skladište, da i pored pet opomena Srbije nije poništena odluka da se betonom prekriju ostaci dvaput uništavane srpske crkve u Đakovici. Ministar je upozorio na podatak da se tokom protekle godine kućama vratilo samo nekoliko stotina ljudi, što je manje od pola procenta od ukupno 205.835 proteranih kosovskih Srba, koliko ih je registrovao UNHCR, i naglasio da je to neuspeh monumentalnih razmera. ×

MILAN MILOŠEVIĆ

VREME

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

Svi vole Šormaza

Nakon izbacivanja iz DSS-a i prvih glasina o prelasku u SNS, poslanik iz Smedereva, prema nekim procenama, postao je poželjan i za vladajuću koaliciju

M. MILENKOVIĆ

SVI GA ŽELE U SVOJIM REDOVIMA: Dragan Šormaz

U NEDELJI U kojoj je savetnica predsednika izjavila da u Srbiji ima 700.000 gladnih, ministar zdravlja odlučio da upregne kičmu opravljenu u Nemačkoj na čišćenje srpskog blata, ministar trgovine se još jedom zgrozio nad činjenicom da je cena benzina u Srbiji najveća u regionu, a ideja o prodaji Telekoma ozbiljno dovedena u pitanje, glavna medijska zvezda ipak je uspeo da postane – Dragan Šormaz.

Samo u jednom danu, Šormaz je dao intervju većini dnevnih listova, a novinari su temeljno izveštavali o njegovom kretanju po Skupštini – kad je došao, s kim je razgovarao, koliko se vremena zadržao u Predstavničkom domu...

Jedan list bio je posebno ponosan na dostignuće svog paparaca koji je uspeo da otkrije s kim je Šormaz bio na ručku. Svaki detalj o njegovim kontaktima postao je bitan jer bi mogao pomoći u odgonetanju dileme koja je potresla političku scenu Srbije – čije stranačke redove će nekadašnji ugostitelj iz Smedereva ojačati nakon što mu je Demokratska stranka Srbije (DSS) oduzela člansku kartu.

DESNO: Prema prvoj verziji, Šormaz bi svoje intelektualne usluge, energiju i patriotizam mogao ponuditi naprednjacima. Predstavnici Srpske napredne stranke (SNS) su demantovali navode da je ceo aranžman već unapred dogovoren, ali se pokazalo da ipak nisu spremni da zbog mira u "opozicionoj porodici" ne ispune eventualnu Šormazovu žarku želju da im se pridruži.

Lider naprednjaka Tomislav Nikolić najpre je ocenio da odnos SNS-a sa DSS-om ne može ništa da poremeti, s obzirom na sporazum o saradnji, potpisan sa ciljem raspisivanja vanrednih parlamentarnih izbora. Zvezdi nedelje je, ipak, uputio i pouku: "Zameriću Šormazu ako pređe u neku stranku iz vlasti, jer sve dok se ne narušava odnos snaga vlasti i opozicije to je u redu", rekao je Nikolić. U kasnijim intervjuima, Nikolić je ipak uzeo u obzir mogućnost da se Koštunica naljuti, ali je dodao da lideru DSS-a "to ne bi zamerio". Njegova dodatna tvrdnja – da naprednjaci žele da privuku birače DSS-a, dovela je do "kontranapada" u vidu izjave portparola DSS-a da je SNS suparnik DSS-u, te da je jedini zajednički cilj dve stranke raspisivanje prevremenih parlamentarnih izbora. Usledilo je Nikolićevo "spuštanje lopte" i poziv na novi sastanak na kome bi trebalo da se otklone problemi u komunikaciji stranaka koje imaju sporazum o saradnji. Moguće je da je do izlaska ovog broja "Vremena" španska serija na koju sve više liče odnosi između naprednjaka i narodnjaka dobila i neki novi nastavak.

Priča o najnovijem otpadniku DSS-a, koji je odlučio da preko medija drži lekciju dugogodišnjem stranačkom šefu, ipak, ima i drugi potencijalni tok. Sam Šormaz je više puta izjavio da je dobio poziv od jedne stranke članice vladajuće koalicije. Već pomenuti paparaci su ga "ulovili" na ručku sa

Draganom Markovićem Palmom, liderom Jedinstvene Srbije, ali obojica su demantovali špekulacije da su razgovarali o mogućem kadrovskom jačanju Markovićeve partije. Iskustvo je, međutim, pokazalo da je saradnja sa vladajućom koalicijom moguća i na drugi način – kao i da je vladajućoj koaliciji takva saradnja ponekad potrebna.

VLAST: Odluka o tome da li će Šormaz zadržati poslanički mandat, ili će uspeti pokušaj DSS-a da aktivira njegovu blanko ostavku i u Skupštinu uvede Dragana Daničića, predsednika stranačke omladine, zavisi od Administrativnog odbora, odnosno od volje vladajuće koalicije. Sudeći po izjavi Nenada Konstantinovića, predsednika Odbora, sve su šanse da Šormaz i dalje uživa u poslaničkim privilegijama. Konstantinović je, naime, rekao da će Odbor razmatrati ostavku Šormaza samo ako je on lično podnese ili ovlasti nekog da to uradi u njegovo ime.

Na prilično provokativan način, Šormaz je objasnio da su male šanse da se to desi: poslanik sa velikim koalicionim potencijalom (hoće ga i vlast i opozicija) poručio je da će se mandata odreći samo u slučaju da Koštunica lično poželi da sedne u poslaničku klupu.

FOTO TANJUG

MAGNET ZA NEZADOVOLJNE: Tomislav Nikolić

Tako je stvorena mogućnost da Šormaz krene putem koji su već trasirali Vladan Batić (takođe nekadašnji član DSS-a, a potom jedan od ljutih Koštuničinih protivnika) i Jovan Damjanović (bivši radikal koji je osnovao novu partiju). Batić je u Skupštinu ušao na zajedničkoj listi sa Liberalno demokratskom partijom (LDP), ali je, nakon ulaska te stranke u Liberalnu internacionalu, napustio prvobitni poslanički klub i postao "slobodnjak". Isti status – slobodnjaka – ima i Damjanović, kome je Administrativni odbor omogućio da zadrži mandat "jer nije lično podneo ostavku na poslaničku funkciju nakon istupanja iz SRS-a". Dvojica "slobodnjaka" već su se oprobali u pomaganju vladajućem bloku u kritičnim situacijama, kao što se desilo u slučaju usvajanja Zakona o informisanju i donošenju budžeta, pa zato logično deluju i procene da bi istu ulogu mogao da odigra i Šormaz.

OSIPANJE: Šta god da odluči čovek kome od 2000, kada je zahvaljujući članskoj karti DSS-a dobio poslanički mandat, ništa u politici te stranke nije bilo neprihvatljivo sve donedavno (prema verziji predstavnika DSS-a, sve do poslednje stranačke Skupštine na kojoj nije dobio nikakvu funkciju) – činjenica je da se nastavlja osipanje partije koja je 2008. izgubila vlast.

"Od 1992. godine do danas gomila ljudi je prošla kroz DSS i svi oni su u pojedinim trenucima bili zagrejani za rad u stranci, a to se uglavnom događalo kada smo bili na vlasti ili kada im se činilo da ćemo biti na vlasti ubrzo", rekao je Miloš Aligrudić, potpredsednik DSS-a, odgovarajući, u intervjuu "Danasu", na pitanje o sve brojnijim napuštanjima stranke. Tako je za Radoša Ljušića, koji je prešao u naprednjake, rekao da je u DSS-u "bio privremeno, dok je DSS bio na vlasti" (Ljušić se, ipak, napuštajući brod koji tone, nije, poput Šormaza, obrušio na Koštunicu, već na njegovog najbližeg saradnika, Aleksandra Nikitovića, zahvaljujući čemu i nije dobio onoliku medijsku pažnju koja je pripala Šormazovim političkim analizama). Aligrudić, koji veruje da je stranka stabilna uprkos odlascima, ima objašnjenje i za demisioniranje Tihomira Arsića (takođe otišao u SNS) za koga kaže da nikad nije ni bio u DSS-u, već je samo voleo da ide na stranačke skupove "i ponešto kaže u toku izborne kampanje, jer mu se ta opcija u tom trenutku dopadala"...

Potpredsednik DSS-a ipak nije pojedinačno tumačio sva napuštanja stranke nakon njenog pada sa vlasti. Još jedan nekadašnji istaknuti DSS-ovac, Dragoljub Kojčić, priklonio se naprednjacima, dok su se neka značajna imena iz vremena Koštuničine vlasti pasivizirala: u javnosti se više, braneći stavove DSS-a, ne oglašavaju Sanda Rašković-Ivić (ambasadorka Srbije u Italiji), Vladeta Janković, Milan Parivodić, Predrag Bubalo... Mediji su beležili i neke kolektivne prelaske članstva na lokalnom nivou, između ostalog i u Srpski pokret obnove.

(NE)LOJALNI PARTNERI: Raskinuta je i ne naročito dugotrajna i prilično neproduktivna saradnja stranke Maje Gojković i DSS-a. Nekadašnja radikalka, sada članica Unije regiona koju je formirao Mlađan Dinkić, iskoristila je priliku da se pohvali kako se politikom bavi na ozbiljan način, te da ne može da zamisli "da neko vodi stranku kao Koštunica", ali i da se požali da je ponašanje DSS-a na lokalnim izborima, u vreme važenja koalicionog sporazuma sa njenom Narodnom partijom, bilo "krajnje nekorektno".

Za sada je nejasno opredeljenje Velimira Ilića. Iako priznaje da mu je "trenutno bliži Nikolić", Ilić nastavlja da uverava javnost da je njegova Nova Srbija i dalje u koaliciji sa Koštunicom, što potvrđuju i zvaničnici DSS-a. Čačaninu je svakako jasno da se za uvođenje dvopartijskog sistema u Srbiji još nisu stekli uslovi (o čemu svedoči, recimo, rezultat Socijalističke partije Srbije na skorijim lokalnim izborima). Zato je sasvim logično da do poslednjeg trenutka razmatra isplativost različitih opcija, kao što su, recimo, pravljenje predizbornog dogovora sa naprednjacima, ili izlazak na izbore sa DSS-om, nakon koga bi bio moguć koalicioni dogovor sa naprednjacima... ali i sa DS-om i partnerima, ukoliko bi njima zatrebali glasovi za formiranje parlamentarne većine.

Pozicija "jezička na vagi", uostalom, poslednjih godina se već pokazala kao izuzetno isplativa. Nema razloga da se srećnik (mudrac?) koji se na toj poziciji zatekne nakon sledećih izbora "udomi" lošije od svojih prethodnika. Negde u to vreme biće jasno koliko se Šormaz, dugoročno posmatrano, dobro odlučio između "vrapca u ruci" i "goluba na grani". ×

VERA DIDANOVIĆ

PROMENA PRAVIL

A. ANDIĆ

Branislav Grujić kaže da on i ostali članovi kluba, koji za većinu građana predstavljaju tajnu, poput celog sveta moraju da pišu nova pravila igre, da propagiraju na svakom mestu, u svakom trenutku, svakim korakom novu Srbiju koja radi, koja se gradi, koja stvara. Srbiju u kojoj se pregalaštvo i rad nagrađuju i javno promovišu kao poželjna društvena vrednost

Otkada se privredni pogon Vlade Srbije, sa premijerom Mirkom Cvetkovićem na čelu, pre mesec dana, pred televizijskim kamerama, sreo sa vodećim članovima Poslovnog kluba Privrednik, koje je predvodio neformalni lider krupnog kapitala u Srbiji Miroslav Mišković, u našoj javnosti počela je da se odvija još jedna kampanja protiv najbogatijih i najslavnijih srpskih biznismena, koje svi, a i oni sami sebe, doživljavaju kao "najuspešnije poslovne ljude Srbije" (neki od njih takva priznanja imaju i napismeno).

Zanimljivo, o samom sastanku javnost takoreći nije dobila nikakve važne informacije o tome kakvu pomoć i podršku zbog recesione krize najbogatiji traže od države. Osim što smo obavešteni da je i na tom skupu, kao i na proteklom Biznis

A IGRE

forumu na Kopaoniku, lansirana besmislena ideja da ovi ljudi preuzmu i brigu, kao da nemaju dovoljno sopstvenih, o "propalim društvenim preduzećima", jer bi, navodno, "učešćem u upravnim odborima" takvih preduzeća oni svoju dokazanu poslovnu veštinu stavili u službu Srbije.

AUTOGOL: Ta ideja je dosada najveći autogol Poslovnog kluba Privrednik, jer teorijski ništa ne stoji na putu našim "najsposobnijim" menadžerima i kapitalistima, onima koji imaju višak vremena, da kupe ta posrnula preduzeća i da ih izvedu na zelenu granu. Preciznije rečeno, na tom putu Kluba Privrednik u misiji "spasavanja radnih mesta u društvenim firmama" stoje dve stvari: njihova nelikvidnost, to jest prezaduženost, i, sledstveno tome, poslovne banke, koje zatežu sa refinansiranjem njihovih kredita. Oni koji su izneli ideju da Klub Privrednik, kao nekakva "služba spasa", revitalizuju tuđe – valjda računaju da bi državni novac pušten za spasavanje "propalih firmi u društvenoj svojini" bar pokrenuo neke poslove koje oni sami, sa svojim sada već uzdrmanim firmama, u ovim recesionim vremenima već predugo čekaju, kao ozebao sunce.

Jedina dobra vest iz mlaćenja prazne slame oko dragovoljnog učešća uspešnih preduzetnika u baratanju preostalim kapitalom u društvenim firmama je, dakle, da ovde Ludvig Fojerbah još ne bi mogao napisati svoju čuvenu studiju o "srastanju industrijskog i finansijskog kapitala i njegovoj koncentraciji". Ali, takva situacija nije baš daleko. A upravo od tog "srastanja" izgleda zazire i Klub Privrednik, jer u takvom srastanju, to znamo i bez Fojerbaha, vlasnici banaka ostanu jači. Uostalom, spomenuti analitičar nemačkog kapitala s kraja XIX veka u jednoj fusnoti, ako sećanje dobro služi, navodi slučaj jednog bankara koji je bio član sedamdesetak upravnih odbora posrnulih privrednih preduzeća – ali on je u sve te upravne odbore izabran kao poverilac, a ne kao patriota nabijen znanjem poslovanja.

Elem, i onima koji ništa ne znaju o ekonomiji, jasno je da članovi Kluba Privrednik u spasavanju propalih državnih preduzeća nude samo svoje znanje, patriotizam i neugasivu želju za dokazivanjem, a računaju da će pare dati država, po onoj čuvenoj "ideje naše, benzin vaš". No, ni taj poslednji marketinški "autogol", koji je dao "autogolgeter" Kluba Privrednika, Miodrag Kostić, ne može objasniti najnoviju hajku na tajkune, a takvi se, navodno, okupljaju u Šekspirovoj ulici u Klubu Privrednik.

HAJKA: Da je doista reč o hajki koja je (verovatno) ohrabrena iz uticajnih krugova političke elite, koja traži izgovor da ne uzvrati usluge, dalo bi se zaključiti po tome što se najviše loše volje prema bogatašima Srbije pokazuje na stranicama onih listova koji su, kako se to kaže, "bliski vladi". Od napisa o "tajkunima" i njihovoj "kiparskoj bazi i odstupnici", organizaciji "pranja najmanje jedne milijarde prljavog novca u poslednjih pet godina", "izbegavanju poreza na profit od 25 miliona evra" (u tri godine), sve većem "iznošenja kapitala iz zemlje" (90 miliona evra prošle godine) baš u doba najveće krize, "pljačkanju građana Srbije" preko navodnog monopolisanja trgovine i stanogradnje, apetitu na državne "devizne rezerve", uticaju na ostavku ("otpuštanje") guvernera Narodne banke i skrivenom dilovanju sa "određenim ministrima", koji su baš iz "određenih stranaka" – mogla bi se sastaviti čitava knjiga "Anti-Privrednik". No, s druge strane, kako je to svojevremeno rekao Dušan Alimpić, dugogodišnji šef vojvođanske komunističke organizacije, ne bi bilo "Anti-Diringa" da nije bilo Diringa (na ovu višeslojnu opasku podseća nas Slava Đukić u svom *Političkom groblju*).

Naime, na prvi pogled, i bez Fojerbaha i Engelsa, možemo uočiti da iza većine kritika stoje neke činjenice i određeni povodi za te kritike (najčešće dati iz samog Kluba Privrednik), ali, takođe, da se te činjenice i ti povodi koriste više za difamaciju njihovog rodoljublja i prokazivanje njihove pohlepe, nego za ilustraciju dugogodišnjeg stanja u Srbiji, koje je domaće privrednike motivisalo da pare sklanjaju iz domaćeg kazana, a potom i zadrže "tamo daleko" i posle ukidanja svetskih sankcija i finansijske blokade prema Srbiji.

Naime, činjenica je da vodeći ljudi Kluba Privrednik svoje "matične firme" listom imaju u inostranstvu, i to pretežno na Kipru. Tačnije rečeno i Miroslav Mišković, i Zoran Drakulić, i Miodrag Kostić, i Milan Beko, i Toplica Spasojević, kao i gotovo svih 40 članova Kluba Privrednik imaju po najmanje dve-tri, a neki i po deset-dvadeset firmi registrovanih u inostranstvu, i to pretežno u of šor zemljama ili određenim of šor zonama u pojedinim državama gde je porez na dobit duplo manji nego u Srbiji i gde obično ne važe evropski "poreski standardi". Zapravo i oni su u grupi vlasnika oko 1500 kompanija koje rade uglavnom u Srbiji, a registrovane su ko zna gde. No, trebalo bi jednom objasniti zašto se, na primer, 682 firme registrovane na Kipru, a one kontrolišu trećinu srpske privrede, a čiji vlasnici kreiraju "privredno javno mnjenje" u Srbiji – ne vraćaju u Srbiju, to jest ne vraćaju "centralnu kasu" u Srbiju, a očekuju javno-privatno partnerstvo sa srpskom državom?

BUDUĆNOST: Mislim da članovi Kluba Privrednik imaju jaka i racionalna objašnjenja što imaju centralne i lične račune u inostranstvu, ali iz nekog razloga neće da ih šire obrazlože, verovatno zbog toga što bi se to kosilo sa njihovom nominalnom idejom o potrebnoj "aktivnijoj ulozi srpske države u privrednom razvoju", a, istovremeno, to bi obelodanilo njihovu nevericu u ovdašnji pravni poredak (koji izgleda suviše dobro poznaju, da bi mu verovali). Međutim, strategija po kojoj bi oni trebalo da u Srbiji koriste i benefite podrške stranim kompanijama, i benefite koje imaju ovdašnje "nacionalne kompanije", nema više dobru budućnost. U stvari, Srbija kad tad mora apsolutno izjednačiti položaj i stranih i nacionalnih kompanija, ne samo načelno i po legislativi, nego i u praksi, jer moderan svet se ne bakće pitanjem ko je čiji rezident, već šta firma radi na tržištu koje oni nadziru "u ime naroda" i koliko tog naroda zapošljavaju. A Klub Privrednik zapošljava, brat-bratu, više od 50.000 ljudi.

Kad je reč o povodima za omrazu koja se >>

VREME

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

širi, a čini se i podstiče prema Klubu Privrednik, valja postaviti hipotezu da nju izaziva i njihov osnovni "reklamni slogan", da su oni "Klub najuspešnijih" i da država "nije u stanju da stvori 40 članova Kluba Privrednik", već da su oni to postali iscrpljujućim radom, ogromnim znanjem i poslovnom genijalnošću. Ej, dajte malo više skromnosti. Još niko nije čuo Bila Gejtsa da se hvali svojom biografijom (njegov refren je: imao sam sreće), a Miodrag Kostić je čitav jednosatni intervju na televiziji potrošio da se pohvali svojim ogromnim znanjem, hrabrošću pred rizicima, najvišim vezama i drugim kolosalnim uspesima. Istina, tako je to obično kod prve generacije kapitalista, ali je malo previše. Ili, koliko je darovitog samopouzdanja pokazala gospođa Ivana Veselinović, šefica Luke Beograd, kad je u "Politici" objašnjavala kako je njena mala firma (sa nekoliko hiljada evra kapitala) prilikom kupovine dala milione akcionarima Luke "iz kredita" (valjda je neko bio "žirant" tog kredita), tako da je njena lepa vizija ovog zapuštenog i neprofitabilnog dela Dunava, usred Beograda (!?), pala u senku.

IZBORI: Zanimljivo je da je Klub Privrednik baš u toku spomenute hajke na tajkune, izabrao novo rukovodstvo. Prema saopštenju Kluba Privrednik, koje je objavljeno 4. maja, za predsednika je izabran Branislav Grujić (na fotografiji), predsednik kompanije PSP Farman i predsednik Upravnog odbora Jugodrva u Beogradu.

Grujić je privukao pažnju naše javnosti još pre dve godine, kada je postao gotovo "čovek za vezu" između privreda Srbije i Rusije (gde njegova građevinska firma obavlja najveće poslove). On je, zatim, početkom ove godine, čini se, najotvorenije i formulisao spor Kluba Privrednik sa bankama koje su prema njihovim članovima pritegle slavinu, pa je u intervjuu "Presu", 4. januara, rekao: "Ceo naš bankarski sistem je, što je logično, u stresnom stanju, ali loša je taktika koja kaže: 'Ne davati novac nikome, već ga držati na sigurnom'. Bez svežeg novca i dugoročnih investicija u Srbiji nema napretka. Veliki broj firmi ne može da servisira svoje obaveze, pa se zbog toga može desiti da banke postanu vlasnici velikog dela Srbije. Cela naša zemlja ima negativnu profitnu stopu, a samo bankarski sistem pozitivnu. Profit se prelio iz privrede u bankarstvo."

U gore spomenutom saopštenju Privrednika dodaje se da će u narednom dvogodišnjem mandatu izvršne odluke donositi i novoizabrani članovi Izvršnog odbora – Ivana Veselinović (Luka Beograd), Zoran Drakulić (Ju point), Zoran Obradović (Petrobart-Avia), Vojin Lazarević (Rudnap grupa), Miodrag Kostić (MK grupa) i Goran Perčević (Interkomerc). Na Izbornoj sednici Skupštine Poslovnog kluba Privrednik za predsednika Nadzornog odbora izabran je Dragoljub Vukadinović (Metalac), dok su za članove izabrani Gojko Muhadinović (IM Topola) i Ratko Zatezalo (Petrobart-Avia).

Sudeći po tome da je novoizabrani predsednik Kluba Privrednik, Branislav Grujić, nakon promocije na dužnost već dao nekoliko intervjua štampi, izgleda da će Klub promeniti strategiju i prema medijima, jer doskorašnji (od 2004) predsednik, Danko Đunić, kao da se nije mnogo gurao pred javnost, mada je, koliko služi sećanje, obično govorio suvisle stvari i imao žicu i za medijske nastupe. Grujić je čak izjavio da će Klub Privrednik u narednom razdoblju biti otvoreniji prema javnosti, a sam je krenuo doista poletno.

>>TAJ KLUB, MOŽDA, NAPRAVLJEN VIŠE ZBOG NAPADA, NEGO RADI ODBRANE (2002. GODINE), SADA SE NAŠAO U IZVESNOJ DEFANZIVI, SA SAMO NEKOLIKO USPEŠNIH KONTRANAPADA, PA SE MOŽE REĆI DA SE PROTEKLIH GODINU DANA U TOJ NOVOJ ULOZI NIJE BAŠ POKAZAO, A IMA I MNOGO POVREĐENIH IGRAČA

Na primer, za "Politiku" od 7. maja, Branislav Grujić kaže da on i ostali članovi kluba, koji za većinu građana predstavljaju tajnu, poput celog sveta moraju da pišu nova pravila igre, da propagiraju na svakom mestu, u svakom trenutku, svakim korakom novu Srbiju koja radi, koja se gradi, koja stvara. Srbiju u kojoj se pregalaštvo i rad nagrađuju i javno promovišu kao poželjna društvena vrednost.

Grujić zatim naglašava: "Mi ćemo se kao Klub Privrednik boriti da svi segmenti društva uđu u takav način razmišljanja. Moramo da prestanemo da se bavimo time kako će se Amerika i Evropa raspasti, kako će evro propasti. Mi imamo unutrašnji problem i hajde njime da se bavimo. Bez sopstvene proizvodnje, bez sopstvene gradnje, bez infrastrukture, bez zapošljavanja, bez školovanja, bez primene najnovijih znanja i tehnologije... Srbija ne može da ide dalje. Srbija vapi za modernizacijom. Na svim nivoima, od upravljanja državom do upravljanja preduzećima, do zdravstva, obrazovanja... Razvoj više ne možemo da zasnivamo na postojećim rešenjima i modelima."

MODERNIZACIJA: Bilo je potrebno navesti širi izvod iz ovog intervjua da bi se uočilo ono što doskora članovi Kluba Privrednik nisu isticali u retkim javnim nastupima. Na primer, taj iskaz da "Srbija vapi za modernizacijom", posmatrajući ceo kontekst Grujićevog razlaganja, verovatno nije dat slučajno i on ga izgleda upotrebljava u izvornom značenju, ne hajući za to što su profesionalni patrioti doskora "modernizaciju" shvatali isključivo kao usmerenje Srbije ka Zapadu. U stvari, možda će Klub Privrednik shvatiti da je kapitalizam zapravo jednako modernizacija, i da su njihovi uspesi u Srbiji zapravo uspesi modernizacije, te o tome početi govoriti. Zanimljivo je da Grujić, takođe, vešto akceptira i popularnu frazu o "novom modelu razvoja", koja je već u modi, sa tendencijom jačanja, pa zašto bi se njena upotreba olako prepustila onima koji o svemu misle drugačije. Ukratko, kad je Grujić u pitanju, očigledno je reč o rečitom novom predsedniku, koji će verovatno biti veoma aktivan ovde, dok Rusija ne reši problem sa mrtvim građevinarstvom, pa će on sam ponovo imati tamo mnogo posla.

Da li će Poslovni klub Privrednik pronaći put opstanka i posle prve "tranzicione konfuzije" (kada je njegova mesingana tabla sijala najsjanije), kao i nove temelje ugleda, o tome je ipak rano suditi. Taj klub, možda, napravljen više zbog napada, nego radi odbrane (2002. godine), sada se našao u izvesnoj defanzivi, sa samo nekoliko uspešnih kontranapada, pa se može reći da se proteklih godinu dana u toj novoj ulozi nije baš pokazao, a ima i mnogo povređenih igrača. Možda će on, zajedno sa državom, ponovo pronaći svoju igru, jer i dalje su najuticajnija grupa u privrednoj eliti Srbije. ×

DIMITRIJE BOAROV
i Dokumentacioni centar "Vremena"

BEZDNO GDE CVETAJU BAGREM I RĐA

“Nije to od juče, to je tako već sto godina”, kaže starija gospođa koja stoji na platou pred upravom basena, kod spomenika rudara od bronze koga je prekrila zelena patina, sažimajući tim rečima sveukupno stanje stvari sa životnom sredinom u ovom gradu – ako živite u Boru, živite sa sumpor-dioksidom, sa velikom rupom i svim posledicama rudarenja

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
JUGOISTOČNA EVROPA

FOTOGRAFIJE: M. MILENKOVIĆ

Bor, rudarski gradić u istočnoj Srbiji, živi u potpunom kontrastu sa pitomim krajolicima koji se, u neposrednom okruženju, spuštaju od Homolja ka Borskom jezeru. Sa bilo koje strane da mu prilazi, nepripremljeni namernik će se ovde, nakon prekrasnih timočkih vidika i kristalno čistog vazduha, najednom suočiti sa scenama koje deluju kao mešavina srednjovekovnih predstava pakla i postapokaliptičnih slika iz naučnofantastičnih filmova

Čovek je, kao tumor na zdravom tkivu, na ovom mestu potpuno izmenio prirodni pejzaž – iz okolnog zelenila iskače čudovišna, teško zamisliva rupa, okružena nepreglednim jalovištima sa žutim sumpornim pojasevima, a vidikom dominiraju visoki dimnjaci topionice bakra koji bez prekida sukću beli otrov u atmosferu, dok dole na tlu, među sivim rudarskim kućama, sve prekriva rđa – svaku metalnu ogradu, banderu, svaki negaražirani automobil nagrizla je sumporna kiselina, a metal je korodirao. Zbog toga ovaj, inače urbanistički i infrastrukturno lepo rešen gradić, deluje sasvim neodržavano, mnogo zapuštenije i siromašnije nego što u suštini jeste.

Kako kažu u Rudarsko topioničarskom basenu Bor (RTB), “rudarstvo i metalurgija su po okolinu najagresivnije privredne grane” – eksploatacijom i preradom rude menja se reljef, mikroklima, biljni i životinjski svet. “Nije to od juče, to je tako već sto godina”, kaže starija gospođa koja stoji na platou pred upravom basena, kod spomenika rudara od bronze koga je prekrila zelena patina, sažimajući tim rečima sveukupno stanje stvari sa životnom sredinom u ovom gradu – ako živite u Boru, živite sa sumpor-dioksidom, sa velikom rupom i svim posledicama rudarenja.

VELIKA RUPA: Centralna gradska ulica u kojoj je sedište basena, ulica nazvana po Đorđu Vajfertu, bez koga ne bi bilo ni rudarstva, ni iskopavanja bakra u ovom kraju, proteže se kroz redove prodavnica, javnih zgrada i stambenih kuća u francuskom stilu, sa drvoredom bagrema koji ostavlja utisak da ste u najobičnijem gradu na svetu, sve dok, samo nekoliko stotina metara od centra ne naiđete na – prekid. Iza jedne linije više nema glavne ulice, nema čak ni poljane ili šume – iza je jednostavno ništa. Ogromna rupa duboka 455 metara, sa srednjim prečnikom većim od pola kilometra, zjapi uz sam grad.

Nekada je na ovom mestu bilo brdo, ali kako se bakar iskopavao, ono je uklonjeno, a otvoreni rudarski kop se spustio do te dubine. Iskopavanja na ovoj jami su danas okončana, ali je rupa ostala – izlaz na nju sada zajedno dele grad i topionica, odnosno RTB Bor. Budući da je bez rastinja, u rupu >>

UMIRUĆI GRAD: Prilaz naselju, tragovi francuske kolonije, centar grada i zdravstveni centar

se, kako erozija širi njene zidove, jedna po jedna, sa ivice urušavaju trošne kuće koje su izgrađene pre sto godina. Sada je na redu velika kuća od betonskih blokova, iz šezdesetih godina XX veka, koja je u ulici Đorđa Vajferta samo jednom svojom polovinom. Druga visi nad ambisom.

Rupa je gotovo sasvim neograđena. Samo veliki psi iz okolnih neograđenih dvorišta laju na one koje prilaze ivici i zaprepašćeno gledaju preko, otrkivajući samim svojim čuđenjem da nisu iz Bora. Vide se stubovi na pojedinim mestima, ali je bodljikava žica nestala. Prošle nedelje u jamu je upao dečak koji je proveo nekoliko sati onesvešćen na njenom dnu sve dok ga porodica nije pronašla. Sa ivice se vidi muljevito jezerce koje je nastalo slivanjem atmosferske vode. Bočno je nešto nalik na deponiju: smeće i stari šporeti nasukani su na padini.

Idući ka severu, uz obod jame, izvan grada, nailazi se na nekadašnji nacistički logor iz perioda nemačke okupacije. Okolo su raštrkana privremena romska naselja. Još dalje, uz ivicu, počinju jalovišta – tu je, na terenu koji je nalik na površinu Meseca, smeštena prevrnuta utroba zemlje, bez humusa, ali sa sumporom – tlo na kome ne uspeva gotovo nijedna biljna vrsta, osim najizdržljivijih jedinki bagrema.

BELI OBLAČAK: Odavde se sa druge strane jame otvara vidik na Bor i topionicu koji su slepljeni jedno uz drugo na onoj obali. Tamo iz dva topionička dimnjaka u nebo ističe beli gas – u tom oblaku je visoka koncetracija sumpor-dioksida (SO_2) koji se redovno oslobađa prilikom topljenja rude i koji je glavni ekološki problem u Boru. Vidimo kako se u jednom trenutku menja vazdušni pritisak, jedan pramen belog dima pada ka gradu i rupi, a onda se pritisak normalizuje, beli dim nastavlja da odlazi uvis, u pravcu Rumunije. Pitamo se kakav li je miris u "oblačku" koji se otkinuo i pao na grad.

Krajnje neočekivano, primećujemo kako na jalovištu ipak ima života – dva zeca protrčavaju jedan za drugim iza brda od šljake, dovoljno brzo da umaknu našem fotoreporteru. Iza takvih brda nalazi se nova transportna traka – prema novom ekološkom programu RTB-a, jalovina iz sledećeg kopa se ubacuje u veliku rupu. I ona će zahvaljujući toj ideji jednom biti zatrpana.

JALOVIŠTE: 99 odsto suvišnog materijala

Dok silazimo ka putu, ruža vetrova koja je razvejala "oblačak" u više pravaca donosi nam odgovor o mirisu SO_2 – u ustima osećamo snažan ukus kiseline. Zahvaljujući pljuvački u ustima, na jalovištu dobijamo sasvim praktičan čas osnova hemije: u kombinaciji sa vodom, SO_2 daje sumporastu, odnosno sumpornu kiselinu (H_2SO_4). To je odgovor na pitanje zašto ceo grad izgleda kao da je poliven rđom. Prilikom svake kondenzacije u vazduhu, magle, rosulje ili kiše, SO_2 koji dolazi iz topionice gradi ovu jaku kiselinu koja nagriza sve metale. Opštinske vlasti su, stoga, inicirale da se sve bandere i svetiljke u gradu dodatno ojačaju.

RUDNIK I TOPIONICA: Sve to je zaista počelo pre više od jednog veka, kad je Đorđe Vajfert od Kraljevine Srbije dobio koncesiju i u istočnom delu zemlje počeo iskopavanja u nadi da će pronaći zlato. No, ispostavilo se da je na području Bora, umesto zlata, Vajfert otkrio bakar, te je, ne znajući šta da čini sa tim, predložio Kraljevini da koncesiju podeli sa nekim ko bi se poduhvatio kopanja bakra. Tako je u Srbiju došlo Francusko društvo borskih rudnika, koje je, kao prvi vlasnik, 1903. započelo prva iskopavanja.

Odmah nakon što su došli francuski koncesionari, pored rudnika i primitivne topionice nikla je rudarska kolonija. Od svega nekoliko stotina najamnih radnika i inženjera koji su se tu naselili početkom prošlog veka, Bor je narastao na više od 50.000 stanovnika, a na mestu gde se nalazilo Vajfertovo brdašce iskopana je već pomenuta rupetina.

"Nema mnogo rudnika u svetu sa ovako dugim vekom eksploatacije kao što je borski, koji neprekidno radi od 1903. godine", kaže za "Vreme" mr Zvonimir Milijić, pomoćnik generalnog direktora RTB-a za kvalitet i ekologiju. "I odmah po početku rudarenja počeli su i problemi."

Dok je ruda bila bogata, sa čak 17 odsto čistog bakra, prevožena je na preradu u Francusku, ali kako je tokom eksploatacije sadržaj bakra i plemenitih metala u rudi počeo da opada, sa preradom rude započelo se u Boru, na vrlo primitivan način: vazduh je gotovo uvek bio prezasićen otrovnim gasovima, pa se teško disalo. Prvi topionički dimnjak podignut je tek tridesetih godina, no i on je bio nizak, pa je dim i dalje padao na naselje i okolna imanja.

Kako se dobija bakar? Da bi uopšte mogao da se izdvoji, ruda se prvo melje, zatim se flotacijom dobija koncentrat sa dvadesetak procenata metala. Zatim se koncentrat topi, pri čemu sumpor sagoreva. Na kraju procesa dobija se anodni, a potom katodni bakar skoro "stoprocentne" čistoće, za primenu u elektro, automobilskoj i drugim industrijama.

"Metalurška aktivnost ovde postoji već sto godina", kaže za "Vreme" i mr Milan Dejanovski, v.d. direktora Topionice i rafinacije bakra u RTB Bor, koji objašnjava da se prvi značajniji pomak dogodio 1961. kada je puštena u rad prva topionička linija, po američkoj tehnologiji *WKE* inženjering. Urađena je prva plamena peć, prvi reaktor, sistem konvertora, anodnih peći, kao priprema za elektrolizu, anode za elektrolitičku rafinaciju.

"Druga ista takva linija je završena 1971. godine", kaže Dejanovski, dodajući da su tada prvi put napravljene i fabrike sumporne kiseline koje su tretirale otpadne gasove iz procesa topljenja i dobijanja bakra. To je, inače, idealno rešenje – da se SO_2 "veštački" prevede u sumpornu kiselinu H_2SO_4 u samoj topionici, umesto da se to događa širom grada.

"Danas sadržina bakra u rudi nije veća od tri promila", objašnjava Dejanovski, dodajući da je potrebno iskopati čitavu tonu rude da bi se dobila tri kilograma bakra. Sve ostalo je jalovina koja se odlaže na deponije. Naš sagovornik kaže da je topionica svojevremeno proizvodila do 600.000 tona koncentrata a da sada radi smanjenim kapacitetom, "onim sa nivoa iz 1961", tako da godišnje proizvede oko 150.000 tona koncentrata iz koga se dobija katodni bakar čistoće veće od 99,99 odsto.

EKOLOŠKI EGZODUS: Bor je u suštini grad rudnik i izuzetno je vezan za sudbinu topionice. Standard nije tako loš kad topionica radi, što se posebno osetilo tokom više uzaludnih pokušaja da se basen privatizuje. Mada radi smanjenim kapacitetom, RTB i dalje zapošljava nekoliko hiljada ljudi, što je supstancijalno važan deo radne populacije. Kako saznajemo, prosečne plate u basenu su i dvostruko više od republičkog proseka, ali i dalje deset puta niže nego kod rudara u Kanadi. A šteta po zdravlje je daleko veća.

Smatra se da se zbog ovih, ekoloških razloga, iz Bora u poslednje dve decenije odselila čak trećina populacije, mada će se pravi ishod videti na sledećem popisu. Broj stanovnika je između popisa 1991. i 2002. opao za četiri hiljade, što je u nivou deset odsto stanovništva. Cena stambenog kvadrata je, međutim, dramatično opala u gradu.

"Kod nas je dobar natalitet", kaže stariji gospodin koji sa unukom šeta po centralnom trgu, ispred zarđale metalne konstrukcije pred Domom >>

ZELENA KARTA

GRAD: Bor.

UGROŽENA POPULACIJA: 56.000.

IZVOR ZAGAĐENJA: Prema katastru zagađivača u Boru je na adresi Đorđa Vajferta 20, smešteno sedište Rudarsko topioničarskog basena Bor.

VRSTA ZAGAĐENJA: Kontinuirano aerozagađenje, ali je prisutno i intenzivno zagađenje zemljišta i voda na odlagalištima jalovine.

ZAGAĐUJUĆE MATERIJE: Sumpor-dioksid, SO2.

SISTEMI ZA MONITORING: Agencija za zaštitu životne sredine u okviru republičkog sistema monitoringa kvaliteta vazduha ima tri merne stanice u Boru – na lokacijama Gradski park i Brezonik. Stanice vrše kontinualna merenja, a nove srednje koncentracije dostupne su na svakih 15 minuta na internetu.

SUDSKI POSTUPCI: Tokom poslednjih deset godina podneto je više krivičnih i prijava za privredni prestup protiv odgovornih lica u RTB Boru. Meštani okolnih sela su u nekoliko navrata uspeli da od RTB-a nadoknade štetu koju SO2 nanosi usevima i pčelama. Poslednji takav slučaj nadoknade zabeležen je 2005. godine. Nijedan slučaj za nadoknadu štete zbog narušavanja zdravlja nikada nije procesuiran.

POSLEDICE PO JAVNO ZDRAVLJE: Prema podacima američke Agencije za zaštitu životne sredine, SO2 koji se oslobađa u Boru, nesumnjivo je povezan sa povećanim respiratornim oboljenjima, otežanim disanjem i preranom smrću. U Srbiji ne postoje zvanične studije, niti podaci o uvećanosti incidence maligniteta u Boru u odnosu na ostatak Srbije.

SOCIO-EKONOMSKE POSLEDICE: Nizak kvalitet života podstiče masovno iseljavanje, cena kvadrata je među najnižima u Srbiji, a broj stanovnika Bora se smanjio za više hiljada od poslednjeg popisa.

SANACIJA: Planirano je ulaganje u ekološki program i rekonstrukciju topioničke linije u vrednosti od 42 miliona evra iz kredita Svetske banke.

VLAŠKA BUNA

Zanimljivo je da su prve ekološke demonstracije u Evropi organizovane u Boru, još 1935. godine. Stanovništvo ovog kraja se, naime, još pre Drugog svetskog rata osećalo ugroženim zbog zagađenja koje je dolazilo iz topionice bakra. Njihov organizovani protest je kasnije zapamćen kao Vlaška buna zbog dominantnog vlaškog stanovništva koje živi na istoku Srbije. Kako je sve počelo? Nakon što su kisele kiše uništile prinos 1935. godine, meštani Krivelja, Slatine i drugih sela nizvodno od Bora okupili su se u gradu i blokirali topionicu bakra. Od francuskih vlasnika su zahtevali da im isplate odštetu za uništenu letinu. Tri dana je topionica bila blokirana, stala je proizvodnja: pet hiljada ljudi bilo je ispred kapije. Međutim, dogovor ni posle tri dana nije postignut. Na kraju je protest prekinula vojska: planulo je oružje, jedan čovek je poginuo. Ipak, ishod bune je bilo obrazovanje mešovite komisije koja je donela odluku da svi koji su oštećeni budu oslobođeni poreza na tri godine, a francuska kompanija da postavi uređaje za odsumporavanje, odnosno da izgradi fabriku sumporne kiseline. Kraljevina Jugoslavija je trebalo da dobija u ratama pare koje nije mogla da naplati kao porez seljacima, seljaci su bili oslobođeni poreza, a francuska kompanija je to morala da nadoknadi državi.

kulture. On kaže da su ljudi navikli na zagađenje i da je to sasvim uobičajena stvar kad ste u Boru. "Kad sam prošle nedelje išla izvan Bora, dobila sam vrtoglavicu od čistog vazduha", kaže za "Vreme" Nevenka Miladinović, meštanka srednjih godina sa kojom razgovaramo na njenoj terasi. Odatle se, kao i iz gotovo svakog dela Bora vide topionički dimnjaci. Naša sagovornica objašnjava da su svi naviknuti da prema tome gde se dim nalazi procenjuju vremenske prilike.

Građani Bora, međutim, mogu su informisati i o konkretnoj koncetraciji SO_2 u vazduhu. Agencija za zaštitu životne sredine u okviru republičkog sistema monitoringa kvaliteta vazduha ima tri merne stanice u Boru – na lokacijama Gradski park i Brezonik. Stanice vrše kontinualna merenja, a nove srednje koncentracije dostupne su na svakih 15 minuta na internet adresi Agencije *http://www.sepa.gov.rs*.

Prema dokumentu "Indikatori životne sredine" Agencije za zaštitu životne sredine, maksimalna prekoračenja ove otrovne supstance u Srbiji registruju se u Boru gde je stanovništvo izloženo prekoračenim koncentracijama sumpor-dioksida više od šest dana godišnje. No, tu je ipak reč samo o srednjim dnevnim vrednostima. Situacija u časovnom režimu je, zapravo, daleko gora. Prema važećim propisima u Srbiji granična vrednost SO_2 u imisiji iznosi 350 mikrograma po metru, međutim, kad se pogledaju grafici na monitoringu, jasno se vidi da koncentracija SO_2 vrlo često dostiže i vrednosti od 3000 $\mu g/m^3$.

AGRESIJA U VAZDUHU: Prema podacima američke Agencije za zaštitu životne sredine (EPA, *Environmental Protection Agency*), SO_2 je kao jedinjenje nesumnjivo povezan sa povećanim respiratornim oboljenjima, otežanim disanjem i preranom smrću. No, kolike su posledice po javno zdravlje od povećanog zagađenja u samom Boru ipak nije sasvim jasno.

U Srbiji ne postoje zvanične medicinske studije, niti podaci o uvećanosti incidence maligniteta u Boru u odnosu na ostatak Srbije, mada su pojedini lekari sumnjali da je to slučaj. Redovne evidencije u Zdravstvenom centru u Boru ukazuju da je zdravlje stanovništva najverovatnije narušeno zbog aerozagađenja.

"Disajni sistem trpi sa godinama", kaže za "Vreme" medicinski alergolog dr Gordana Aleksić-Icić, koja objašnjava da je zapaženo kako pacijenti u Boru imaju učestale alergijske simptome i u vreme kad nije sezona alergija. "Kad je zagađenje veliko, alergeni postaju agresivniji", objašnjava Aleksić-Icić, dodajući da je SO_2 u vazduhu zapravo "okidač alergijskih reakcija".

U međuvremenu, još nijednom u istoriji Bora nije naplaćena odšteta zbog narušenog zdravlja stanovništva. Ima izvesne ironije u tome da su meštani okolnih sela uspevali do sada da od RTB Bora naplate štetu po useve i pčele, ali "trovanje" ljudi nikada do sada nije naplaćeno. Kako saznajemo u RTB Boru, poslednji slučaj naplaćene "poljoprivredne" odštete dogodio se 2005. godine.

"Naravno, potrebno je da se prethodno dokaže da je šteta nastala zbog SO_2 ", kaže v.d. direktora Topionice i rafinacije bakra Milan Dejanovski, koji objašnjava kako u slučaju zahteva za nadoknadu štete na teren izlazi višečlana opštinska komisija, u kojoj je jedan član uvek iz RTB Bora. On navodi primere gde su se za odštetu javljali pčelari čije su košnice stradale zbog bolesti pčela.

Sa druge strane, nema tačnih procena kolika je ukupna godišnja šteta koju grad trpi zbog kiselih kiša, rđanja bandera, ograda i vozila, stradanja useva i narušavanja ljudskog zdravlja. "Mislim da je takve procene teško i nezahvalno donositi, jer su vrlo proizvoljne", kaže za "Vreme" ministar životne sredine i prostornog planiranja Oliver Dulić, koji dodaje da "štete sigurno ima i ona se povećava na duži vremenski period".

O nivou posledica, nažalost, nismo uspeli ništa da saznamo od trenutnih opštinskih vlasti, ni u razgovoru, ni pismenim putem. U Boru je trenutno uvedena prinudna uprava i očekuju se vanredni izbori, na kojima, kako smo čuli od građana, zagađenje postaje "političko pitanje".

"U Boru se opštinski čelnik postaje da se ne troše pare", kaže Miroslav Pajić iz Ekološkog pokreta, jedne od dve nevladine organizacije koje se bave životnom sredinom u ovom kraju. Druga je Eko agenda koja uglavnom deluje u selima, dok se Ekološki pokret bavi uglavnom zagađenjem u samom gradu. Već dve decenije ekološki aktivan, Pajić ukazuje na više nepravilnosti kao što je neplaćanje takozvane rudne rente, ali i "odbijanje da se izvrši potpuna kontrola zdravlja stanovništva".

MUKE SA JALOVIŠTEM: Zdravlje, međutim, neće biti deo paketa u koji ulazi takozvano istorijsko zagađenje vode i tla čiju je sanaciju na sebe preuzela država. Budući vlasnik ili strateški partner neće morati da plaća odštetu za ono što je već zagađeno, moraće da vodi brigu o novim aerozagađenjima, ali i o novim jalovištima i vodama.

"Sa tim deponijama, sa tim jalovištima svi imaju manje-više iste muke", podseća pomoćnik generalnog direktora RTB-a za kvalitet i ekologiju Zvonimir Milijić. "Odloženi materijal priroda u većini slučajeva sama rehabilituje. >>

Srbija nije zaboravila Bor

Otkako je preuzeo mandat, ministar životne sredine i prostornog planiranja Oliver Dulić je vrlo često pominjao Bor. U više razgovora za "Vreme" povodom raznih incidenata, pre svega onih koji se odnose na aerozagađenje u Pančevu, ministar je spominjao kako mediji predimenzioniraju pojedine probleme, zaboravljajući koliko je ozbiljna ekološka situacija u Boru o kojoj niko ne govori. Zato ima izvesne ironije u tome da je upravo priprema ove priče o Boru ministra zatekla daleko van Srbije, u Njujorku, na konferenciji Ujedinjenih nacija. Međutim, to ga nije sprečilo da bar elektronskim putem sa daljine odgovori na pitanja "Vremena" o stanju u Boru, sad kad se to najzad otvorilo kao tema, što je uključilo i naše pitanje o tome da li je Srbija zaboravila Bor. "Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja je u prethodnom periodu ostvarilo određene rezultate, a samim tim pokazalo da je rešavanje problema u oblasti zaštite životne sredine Bora jedan od osnovnih prioriteta našeg rada. Dakle, pojednostavljen odgovor na vaše pitanje je – Srbija nije zaboravila Bor, niti će ga zaboraviti", odgovorio je ministar Dulić.

"VREME": Da li se ekološki paket za Bor finansiran sa 43 miliona iz sredstava Svetske banke realizuje u dobrom tempu?

OLIVER DULIĆ: Projekat Svetske banke se realizuje u tempu koji možemo oceniti kao dobar, ali on može biti i bolji. Planirane aktivnosti na projektu odvijaju se po dinamici određenoj u dokumentima Project Apriasal Document i Project Operational Manual, koji su poslužili kao tehnička podloga za potpisivanje ugovora između Svetske banke i Republike Srbije o uzimanju kredita i zajma u vrednosti od 43 miliona dolara. Brži napredak u realizaciji projekta očekujemo nakon donošenja odluke Kanadske kreditne banke u vezi s kreditom Republici Srbiji u iznosu od 130 miliona dolara, za izgradnju nove topionice u Boru, i kasnijeg potpisivanja ugovora sa Vladom Republike Srbije.

Kako republička inspekcija inače reaguje na povećano SO2 zagađenje?

U slučajevima povećanog aerozagađenja poziva se upravnik topionice ili smenski tehnolog i zahteva preduzimanje hitnih mera za njegovo smanjenje, shodno usvojenom Akcionom planu. Do sada su odgovorni u topionici preduzimali neophodne mere odmah, a to podrazumeva obaranje konvertora. Ukoliko to ne bi dalo rezultat, zaustavljan je rad reaktora, kao i povećanje vuče gasova u fabrici sumporne kiseline. Rad reaktora se može zaustaviti bez oštećenja, a tada se smanjuje loženje na plamenoj peći na tehnološki minimum. Rad konvertora se ne može zaustaviti konačno, već se vrši njihovo obaranje od 10 do 20 minuta, ili ubacivanje hladnog materijala, čime se smanjuje emisija gasova na minimum. Posle 20 minuta ponovo se aktivira konvertor. Takvim radom uz nekoliko obaranja konvertora postupak se privodi kraju. Proces traje od tri do četiri sata.

U slučajevima kada se povećana koncentracija sumpor-dioksida ne evidentira na mernoj stanici a građani prijavljuju aerozagađenje, reaguje se odmah i lokaciju obilaze smenski tehnolog topionice i inspektor za zaštitu životne sredine.

Da li inspekcija ima ikakvog uticaja na zaustavljanje rada u topionici kad vremenske prilike nisu povoljne i gasovi se spuste na grad?

Tokom 2009. godine izvršeno je 179 inspekcijskih nadzora u RTB-u Bor d.o.o. TIR Topionica. U poslednjih godinu dana nije bilo nepostupanja po nalogu inspektora.

Koliko je krivičnih, a koliko prekršajnih prijava podneto protiv odgovornih lica i RTB-a tokom poslednje godine?

Tokom 2009. godine Opštinskom javnom tužilaštvu u Zaječaru podnete su protiv RTB-a Bor ukupno četiri prijave za privredni prestup zbog aerozagađenja. Prijave su podnete na osnovu izveštaja rezultata izvršenih merenja od strane ovlašćenog instituta Zavoda za javno zdravlje "Timok" Zaječar.

Zašto opština Bor ne naplaćuje takozvanu "rudnu rentu" od RTB-a?

Rudna renta je u nadležnosti Ministarstva rudarstva i energetike, pa Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja nema evidenciju tih prihoda.

Šta se dogodilo sa planom da se u okviru ekološkog programa izvrši kontrola zdravlja svih stanovnika Bora?

Nismo odustali od ideje za realizaciju zdravstvene kontrole stanovništva Bora. Inicijalni kontakti sa Ministarstvom zdravlja već su uspostavljeni.

Standard stanovnika Bora u velikoj meri zavisi od rada RTB-a Bor. Kako pronaći održivo rešenje ekološkog problema u Boru?

Realizacijom projekata iz oblasti zaštite životne sredine i uvođenjem novih tehnologija, u Boru će se poboljšati ne samo stanje životne sredine već i socioekonomska situacija, koja je trenutno vrlo nezavidna. Ovaj optimizam se temelji na činjenici da se nalazimo pred realizacijom velikog projekta za izgradnju nove topionice u Boru, dok je u toku realizacija projekta Svetske banke na remedijaciji urgentnih ekoloških žarišta i prekvalifikaciji viška zaposlenih radnika. Tačnije, njihovom angažovanju na sanacionim i remedijacionim radovima. Tome dodajemo i niz manjih projekata iz domena zaštite životne sredine, čija je realizacija planirana.

U poslednjih deset godina iz Bora se odselila trećina stanovništva, jednim delom i zbog ekologije. Kako zaustaviti odliv stanovništva?

Odliv stanovništva će se zaustaviti ostvarivanjem koncepta zdrave životne sredine i jačanjem proizvodnih kapaciteta uz neophodno uvođenje novih, najbolje dostupnih tehnika (BATova) i tehnologija. To će omogućiti i otvaranje novih radnih mesta. ×

ŽIVOT SA SUMPOROM: Zvonimir Milijić, Milan Dejanovski, Nevenka Miladinović i Miroslav Pajić

Nekad joj treba dobra pomoć, pogotovu ako ima mnogo sumpora, kao što je u našem slučaju. Onda teško može da ide bez pomoći čoveka da se ponovo vrati u neki, makar, izgled, da kažemo pejzaž."

Flotacijska jalovišta su, manje-više, svuda u svetu isti problem – kada dunu vetrovi, podižu se sitne čestice i rasejavaju se po okruženju. "Mi imamo jalovišta sa tri površinska kopa, tri odlagališta jedno do drugog, pored svakog rudnika po jedno", objašnjava Milijić i dodaje da je staro borsko jalovište napušteno još početkom osamdesetih godina, da se prešlo na drugo i opet je napravljena rupa i u tu rupu se sada odlaže flotacijska jalovina. "Tako je to sa rudarstvom: gde je bilo brdo, sad je rupa, gde je bila rupa, sad je brdo."

Sredinom devedesetih, pet godina uzastopno, sprovođena je akcija pošumljavanja jalovišta. "Pokrenuli smo sve srednje škole u Boru, da đaci sade sadnice na kopovima, a za uzvrat im je rudnik plaćao ekskurzije", objašnjava Milijić. "Počeli smo, pošto niko nije imao iskustva, od lišćara, od hrasta, pa do bagrema, celu lepezu smo sadili, a sadili smo čak i četinare, da vidimo da li će da 'drži vodu', šta će da uspe, šta neće."

Ispostavilo se da, pre svega zbog gasova i kiselih kiša, ništa drugo ne može da opstane osim pionirskih vrsta drveća, breze i bagrema. Od 1.600.000 sadnica primilo se svega trećina. U saradnji sa zemunskom Galenikom pokušavano je da se flotacijsko jalovište, sa koga se pri najmanjem vetru diže oblak prašine, zacementira "vodenim staklom", ali to nije uspelo.

DRUGI LIST: Sada se sve vrti oko novog ekološkog programa koji se finansira iz kredita Svetske banke u vrednosti od 42 miliona evra. Od početka privatizacije rudnika do završetka tog procesa, u različitim pregovorima na kojima je definisana nova strategija za budućnost učestvovali su predstavnici države i predstavnici Svetske banke.

Tako je dogovoreno da se iz eksploatacionog polja koje ima RTB Bor izdvoje zone koje predstavljaju istorijsko zagađenje i da se po zakonu te zone prenesu u vlasništvo državi, a država na osnovu kredita od 42 miliona dolara, koje je uzela od Svetske banke, sanira ta istorijska zagađenja.

Uz nove investicije kao što je nova topionička linija u RTB-u, situacija u gradu bi se mogla sasvim promeniti – kako kažu u TIR-u, novi sistem bi bio gotovo "potpuno zatvoren". Za ono što napušta topionicu bili bi uvedeni elektrofilteri, kakvi postoje u termoelektranama. Sa druge strane, sumpordioksid koji je oslobođen pri topljenju rude bi se u savremenom postrojenju sasvim odvodio na preradu i pretvarao u sumpornu kiselinu.

"Realizacija projekta izgradnje nove topionice će predstavljati najveći ekološki projekat u Srbiji do sada", kaže ministar Dulić, objašnjavajući da je to stoga što je ekološka ugroženost Bora najviše povezana sa radom postojeće topionice bakra. "Izgradnjom topionice po najsavremenijim ekološkim standardima značajno će se poboljšati stanje životne sredine u Boru. To se najpre odnosi na poboljšanje kvaliteta vazduha, ali i na smanjenje degradacije i zagađenja zemljišta i voda u Boru", smatra Dulić.

Ako se ovi planovi ostvare, rupa se sanira i svud unaokolo posadi bagrem, hoće li se "ekološke izbeglice" vratiti u Bor? Ili će doći novi stanovnici? Sada se u borskom domu kulture nalazi mala i svetla kancelarija gde je smeštena gradska turistička organizacija. Tu se mogu dobiti lepo dizajnirane brošure koje su najzelenija stvar koja se može videti u krugu od dva kilometra. Ne treba sumnjati u prilagodljivost Borana – ako ekološki program ovog puta uspe, jednog će se dana ovde gotovo sigurno deliti pozivi na majsku manifestaciju kakva je "cvetanje bagrema". ×

PRIPREMILI SLOBODAN BUBNJEVIĆ I ZORAN MAJDIN

Hronologija

1897. Prva geološka istraživanja na teritoriji Bora.

1904. Nakon što je Đorđe Vajfert otkrio bakar, Francusko društvo borskih rudnika dobija koncesiju, započinje iskopavanja i niče rudarska kolonija u Boru.

1935. Prva ekološka buna u Evropi – seljaci blokiraju rad topionice zbog štete na usevima, što je ostalo poznato kao Vlaška buna.

1951. Rudnici bakra u Boru prelaze u državno vlasništvo.

1961. Počinje sa radom nova topionička linija, a rudnik menja ime u Rudarsko topionički basen Bor.

1971. Otvara se druga, savremenija i ekološki prihvatljivija topionička linija, a proizvodnja i rudnik rastu.

1988. Veliki ekološki protesti u Boru.

1991. U periodu sankcija RTB Bor posluje sa velikim teškoćama.

2001. Nakon demokratskih promena, pokušava se privatizacija kompanije.

2007. RTB se prodaje rumunskoj kompaniji Cuprom za 400 miliona američkih dolara, ali se privatizacija poništava.

2008. U drugoj privatizaciji rudnik se prodaje austrijskom A-TEC-u za 466 miliona dolara, plus dodatne investicije, ali ni ova privatizacija ne uspeva.

2009. Najavljuje se novi tender za strateškog partnera i pokreće se ekološki program uz kredit Svetske banke od 42 miliona evra.

Nasilnička vožnja kroz atmosferu

Zamislite da na putu za motorna vozila gde je postavljeno ograničenje brzine od 80 kilometara na čas, vozite brzinom od čak 150 km/h, a da se na mestima gde put postane sasvim prav zaletite i do čitavih 800 km/h. To je, naravno, zbog tehničkih nemogućnosti samo hipotetički primer, ali čak i kod njega biste, ako vozite dovoljno dugo i ako se povremeno nekako zaustavite pred semaforom, saobraćajnoj policiji mogli tvrditi da ste prosečno vozili brzinom koja je ispod 80 km/h.

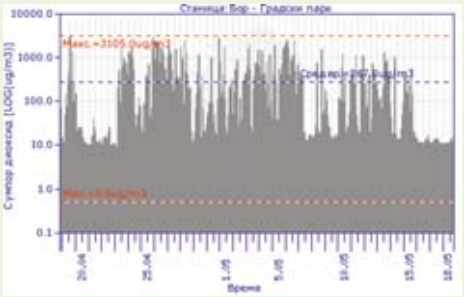
Ovo poređenje pomalo liči na stanje sa emisijom sumpor-dioksida u Boru, koji u atmosferu nad ovim gradom stiže iz Rudarsko topioničkog basena Bor. Mada su u topionici svesni štete koju nanose i kažu da su vremena kad su podaci prikrivani "ostala iza nas", nivoi koncentracija ovog opasnog gasa se nisu smanjili nad gradom, uglavnom zato što tehnologija prerade rude nije osavremenjena gotovo četiri decenije.

"Agencija za zaštitu životne sredine u Boru ima tri automatske stanice za praćenje kvaliteta vazduha", kaže za "Vreme" ministar životne sredine i prostornog planiranja Oliver Dulić. "Podaci o zagađenju su dostupni u realnom vremenu na sajtu Agencije. Problem oko pouzdanosti rada opreme automatskih stanica u Boru može se javiti u slučajevima izuzetno visokih koncentracija."

Visoke koncetracije nisu retkost u Boru. Prema podacima merenja sumpor-dioksida na lokacijama Gradski park i Brezonik, koji se mogu videti na internet adresi Agencije *http://www.sepa.gov.rs*, koncetracije na trenutke dostižu čitavih 1000 mikrograma po metru kubnom, a ponekad i svih 3000 µg/m³.

Prema važećim propisima u Srbiji jednočasovna granična vrednost sumpor-dioksida iznosi 350 mikrograma po metru. Međutim, ta vrednost u imisiji nad gradom odnosi se na srednju dnevnu vrednost, što je zanimljiva okolnost budući da topionica, kako nam je rečeno, obustavlja preradu pri ekstremnim koncentracijama sumpor-dioksida, vrednost na tom "semaforu" pada, pa je srednja vrednost uglavnom ispod propisane.

Evropski propisi takođe barataju sa srednjim vrednostima, ali podrazumevaju jedan drugačiji režim kontrole zagađenja. Naime, prema evropskoj regulativi koju smo dobili iz Fondacije "Hajnrih Bel", koja važi u Nemačkoj, srednja dozvoljena vrednost na godišnjem nivou iznosi samo 50 µg/m³, dok se srednja dnevna koncetracija od 125 µg/m³ sme dostići samo tri puta godišnje, a srednja jednočasovna od 350 µg/m³ samo 24 puta u godini.

Naravno, teško je od Bora očekivati da sledi ove stroge norme, a da u ovim okolnostima održivo posluje. U međuvremenu, komisija koju su činili predstavnici Ministarstva, lokalne samouprave i opštine, donela je Plan postupanja u kojem se navodi tačan režim koncetracija emitovanog sumpor-dioksida i ponašanja odgovornih lica u vezi sa njima. Nažalost, taj dokument, mada smo ga tražili, igrom slučaja nismo dobili ni od RTB Bora, ni od Ministarstva za zaštitu životne sredine.

Koliko ste užasnuti koncetracijama sumpor-dioksida od 3000 µg/m³, a koliko pak vozačima nasilnicima koji jure brzinom od 300 km/h? U slučaju udesa, od njihove bahatosti nastradaće nekoliko osoba, pa i u, daleko bilo, najgorem mogućem ishodu, nekoliko desetina ljudi. Kad sumpor-dioksid nad Borom dostigne "nasilničku" koncentraciju od 3000 mikrograma po metru kubnom, njime je ugroženo više od 56.000 ljudi.

ISTRAŽIVANJE "VREMENA" O CRNIM EKOLOŠKIM TAČKAMA POMAŽE HAJNRIH BEL ŠTIFTUNG

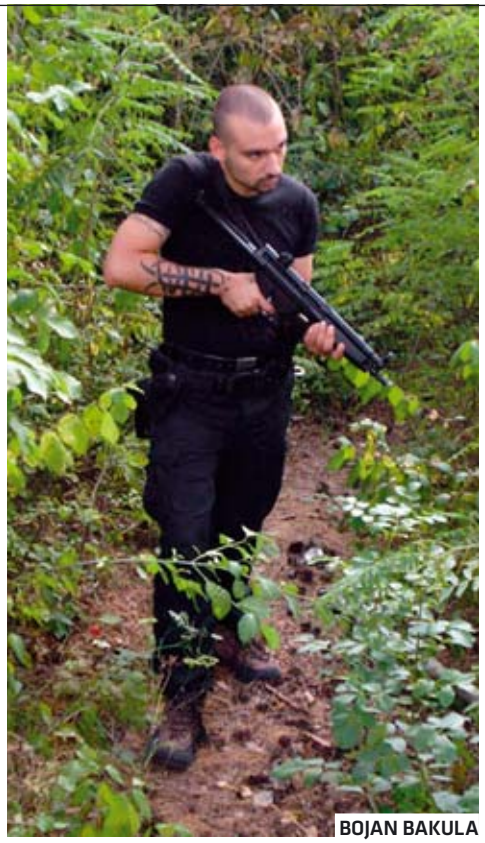
HEINRICH BÖLL STIFTUNG

Fondacija Hajnrih Bel je deo zelene političke struje koja se razvila i van Savezne Republike Nemačke kroz sučeljavanje tradicionalnih političkih pravaca socijalizma, liberalizma i konzervatizma. Kako kažu u fondaciji, njihove zajedničke osnovne vrednosti predstavljaju ekologija i održivi razvoj, demokratija, ljudska prava, samoopredeljenje i pravda, dodajući da im je "posebno stalo do rodne demokratije, dakle društvene emancipacije i ravnopravnosti žena i muškaraca". Fondacija se angažuje za ravnopravnost kulturnih i etničkih manjina i za socijalnu kao i političku participaciju imigranata, a zalažemo se i za nenasilje i aktivnu mirovnu politiku. "Za naš angažman tražimo strateške partnere koji dele naše vrednosti. Delujemo nezavisno i na sopstvenu odgovornost. Potičemo iz Savezne Republike Nemačke no istovremeno, idejno i praktično, imamo međunarodni akter", kažu u Hajnrih Belu. Pisac i dobitnik Nobelove nagrade Hajnrih Bel, po kom je fondacija dobila ime, predstavlja pojam onoga što je organizacija sebi zadala: odbrana sloboda, građanska hrabrost, tolerancija i vrednovanje umetnosti i kulture kao samosvojnih sfera mišljenja i delanja.

Sledeću temu VELIKI BAČKI KANAL čitajte u "Vremenu" u septembru 2010.

Smrt na službenom putu

Velike svetske firme kao što su "Blackwater USA", "Aegis" i druge, poslove obezbeđenja ustupaju raznim "podizvođačima", kaže za "Vreme" bivši radnik MUP-a. "Selekcija kadrova je, najblaže rečeno, problematična. Procene rizika misija i obaveštajna priprema zadataka na terenu su loše i neprofesionalno urađene. Neki baš zato biraju ljude sa ovih prostora, jer smatraju da će, zbog nedostatka posla i ovdašnje teške finansijske situacije, pristati da rade za deo standardnih primanja. Neretko su u pravu"

BOJAN BAKULA

Taman kada je izgledalo da je saga o Darku Šariću doživela svoj klimaks i da barem neko vreme neće biti priče o našim zemljacima na južnoameričkim putevima droge, stigla je vest da su tri momka iz Rume – Bojan Bakula (28), Saša Turčinović (31) i Predrag Stojkov (35) – ubijeni u noći između petka 14. i subote 15. maja, dok su kao telohranitelji čuvali izvesnog bolivijskog šefa narko-kartela Vilijema Rozalesa Suareza.

UMRETI U BOLIVIJI: U ranim jutarnjim časovima 15. aprila, na putu između mesta San Ramon i Guarajos, u bolivijskoj istočnoj pokrajini Santa Kruz, vozila u kojima su se nalazili Suarez i devetorica njegovih pratilaca, na lažnom policijskom kontrolnom punktu, zaustavile su osobe obučene u uniforme Specijalne jedinice za borbu protiv narkotika, pod izgovorom da žele da pretresu automobile u potrazi za skrivenim kokainom. Bolivijski mediji su objavili da je jedan od preživelih opisao prepad lažnih policajaca rečima da su ih "nakon što su se zaustavili, izvukli iz kola, odvezli na izolovano i udaljeno mesto, nekoliko kilometara od glavnog puta", gde su "prvo tukli pripadnike Suarezovog obezbeđenja, a onda ih ubili". Šefa narko-kartela su kidnapovali i odveli u nepoznatom pravcu.

Prema navodima pojedinih medija, Predrag Stojkov je ubijen iz neposredne blizine, sa tri hica u glavu iz vatrenog oružja, Turčinovićevo telo, sa šest prostrelnih rana u predelu glave i ramena, nađeno je na stazi nedaleko od obližnje reke, dok je najbrže reagovao Bojan Bakula, iskočio je iz automobila i pokušao da potraži zaklon, ali su ga ubice stigle i likvidirale.

U terenskom vozilu, pronađenom blizu mesta na kome je prepad izvršen, istražni organi su našli policijsku uniformu i pancir, kao i municiju kalibra 9 milimetara. Prema obdukcionom nalazu, šestorica ubijenih – trojica Srba i trojica Bolivijaca –mučeni su i prebijeni pre nego što su ubijeni. Osim prostrelnih rana od vatrenog oružja, kod ubijenih su konstatovane i brojne teške povrede glave, nanete udarcima tupim predmetima, pa je u opticaju i pretpostavka da su neki od ubijenih pretučeni na smrt. Dosadašnja saznanja ukazuju na to da su trojica Srba i trojica Bolivijaca bili angažovani kao telohranitelji Vilijema Rozalesa Suareza, koga bolivijska policija sumnjiči da je "vođa narko-kartela u pokrajini Santa Kruz". Navodno su Suarezovi konkurenti njegovu glavu ucenili na milion američkih dolara, a spekuliše se i da su naručioci Suarezovog kidnapovanja, odnosno smaknuća, uticajni bosovi kolumbijskih narko-kartela.

Šef bolivijske policije Umberto Ekalar rekao je novinarima da se intenzivno traga za bivšim policijskim kapetanom Arauhom, jer ga sumnjiče da je pomagao ubicama. Osim za Arauhom, policija traga za još dvojicom ranijih pripadnika bolivijske policije. Ova informacija dala je dodatan kredibilitet navodima da je zločin pripreman "u sprezi sa bivšim i sadašnjim pripadnicima organa reda", odnosno da su šefovi narko-podzemlja bili nalogodavci i investitori, a nekadašnji policajci i lica iz podzemlja – izvođači radova. Prema navodima medija, bolivijska policija sada čuva trojicu preživelih svedoka masakra na tajnoj lokaciji u blizini glavnog grada La Paza, kako bi bili krunski svedoci protiv počinilaca.

SMRTONOSNA PEČALBA: Nije novost da nekadašnji pripadnici srpske policije i vojske, ali i bivši i sadašnji radnici firmi za fizičko-tehničko obezbeđenje, te razni avanturisti i vikend ratnici sa ovih prostora, svoju "sreću" i bolju zaradu već gotovo čitavu deceniju traže u raznim kriznim žarištima širom sveta. U neka od mesta gde svoj život rizikuju naši sugrađani koji su nešto veštiji u rukovanju oružjem i imaju iskustva u vojsci ili policiji spadaju: Irak, Avganistan, Brazil, Venecuela, Nigerija i neke druge afričke zemlje.

Plate i uslovi rada često se veoma razlikuju. Kako za "Vreme" kaže jedan bivši radnik MUP-a Srbije, koji je želeo da ostane anoniman, "sve zavisi od toga preko koga idu u zemlje u kojima su angažovani, kako se pogode sa poslodavcem, koliko im je stalo da dobiju određeni posao – to jest koliko im je frka za pare, što kažu. U Nigeriji, Brazilu i zemljama sa sličnim stepenom rizika, dobre plate se kreću između 2500 i 3000 američkih dolara mesečno, dok se za rad u Iraku i Avganistanu mesečno može zaraditi i do četiri, ili čak pet hiljada dolara." Naš sagovornik napominje da su organizatori poslova često kompanije za pružanje usluga obezbeđenja sa svetskim renomeom, poput američke "Blackwater USA", britanske "Aegis" i drugih. Povremeno, one svoje poslove, posebno one "nižeg ranga" (čitaj: koji donose manji profit), ustupaju raznim "podizvođačima". Prema rečima našeg sagovornika, tu nastaju problemi. "Selekcija kadrova je, najblaže rečeno, problematična. Procene rizika misija i obaveštajna priprema zadataka na terenu su loše i neprofesionalno urađene, što neminovno dovodi do grešaka, a greške se u ovom poslu često plaćaju glavom. Podizvođači štede da bi uvećali svoju zaradu. Neki baš zato biraju ljude sa ovih prostora, jer smatraju da će, zbog nedostatka posla i ovdašnje teške finansijske situacije, pristati da rade za deo standardnih primanja. Neretko

SAŠA TURČINOVIĆ

PREDRAG STOJKOV

su u pravu. Međutim, nedostatak novčane stimulacije veoma lako može da dovede do toga da se za posao javljaju nekvalifikovani ljudi. Problem sa našim ljudima je i taj što je puno njih poginulo, ranjeno ili je doživelo neku traumu radeći u Iraku, Avganistanu ili na nekom drugom kriznom žarištu. Onima koji su prošli kroz pakao ne pada na pamet da ponovo idu negde. Ratovi na ovim prostorima su prestali pre deset i više godina, pa je ljudi sa ratnim iskustvom sve manje. Zato su naši ljudi izgubili na ugledu i primorani su da prihvataju poslove u nekim drugim delovima sveta. U poslednje vreme najviše odlaze u Brazil, a odatle na rad u druge delove Južne Amerike. Često su ti poslovi veoma sumnjivi, a poslodavci krajnje diskutabilne individue i firme."

Dodatna obuka ljudi koji se upućuju na veoma rizične zadatke je neadekvatna i mnogo je primera kada se svodi na nešto učenja stranog jezika i par vežbi upravljanja vozilom u kritičnoj situaciji. U Srbiji postoje profesionalci koji se ozbiljno bave izborom i pripremom ljudi za rad na obezbeđenju lica i objekata u kriznim regionima. Njihove usluge koriste sve renomiranije svetske kompanije za pružanje usluga fizičko-tehničkog obezbeđenja, poput "Blackwater USA". Jedan od glavnih kriterijuma za izbor kandidata za poslove u kriznim područjima jeste ranije iskustvo u vojsci i policiji, a neophodno je i da osobe nisu ranije osuđivane za neko krivično delo, te da su fizički i mentalno sposobne da izdrže sve napore i izazove rada u ekstremnim uslovima. Jedno od imena koje se često pominje kada je reč o pripremi ljudi za rad na obezbeđenju lica na područjima visokog rizika jeste i naš majstor realnog aikidoa Ljubomir Vračarević, za koga pojedini zaštitari tvrde da se od njega "može puno toga naučiti".

Sagovornik "Vremena" kaže da je i sam bio u iskušenju da prihvati veoma unosne poslove obezbeđenja u Iraku i Nigeriji, ali da se "u poslednjem trenutku uvek predomislio, najviše zbog nedovoljno profesionalnog rada i nedostatka opreme i tehničkih sredstava za rad. Kada ne možeš da se pouzdaš u ljude sa kojima radiš, kada nema dovoljno blindiranih vozila, kada su panciri lošeg kvaliteta, kada je komunikaciona oprema stara i u lošem stanju i kada se sigurnost na terenu jedino može obezbediti korupcijom svih elemenata strukture vlasti – od lokalne policije, do poglavica plemena i vođa raznih bandi – to onda nisu uslovi na koje će pristati bilo ko pametan, trezven i rad da sačuva glavu."

MOMCI IZ RUME: Pre oko tri godine Bojan Bakula i Saša Turčinović osnovali su firmu za obezbeđenje lica i objekata "Combat Team Security Solution", sa sedištem u Ulici 27. oktobra 47 u Rumi. Kasnije im se priključio njihov prijatelj Predrag Stojkov, poreklom iz Republike Srpske. U preduzeću je radilo desetak zaposlenih. Iz izvora bliskih policiji "Vreme" saznaje da se Bakula, Turčinović i Stojkov nikada nisu eksponirali i da "niko za njih ne bi ni čuo da nisu nastradali u Boliviji".

Samo je Bojan Bakula, zvani "Grof", bio od ranije poznat policiji, tako što je "imao jednu prekršajnu prijavu zbog tuče i dve krivične prijave zbog toga što je nosio gasni pištolj". Saša Turčinović je ranije bio pripadnik Jedinice za specijalne operacije (JSO). Opisuju ih kao "momke koji su po prirodi svog posla imali dodira sa kriminalnim elementima, ali oni sami se nikada nisu bavili kriminalom, a pogotovo ne drogom". U Rumi su radili veoma malo. Obezbeđivali su jedan koncert, za šta ih je angažovala Opština Ruma, a firma je radila i na obezbeđenju jedne rumske diskoteke.

Prema pojedinim izvorima, Turčinović je jedno vreme radio u Brazilu kao instruktor za obezbeđenje lica i objekata. U prvoj polovini maja ove godine, na tom poslu su mu se pridružili i Bakula i Stojkov. Kako i zašto su sa poslova obuke u Brazilu za svega par dana prešli u Boliviju i počeli da rade za narko-bosa Suareza, ostaje nepoznato. Pretpostavka je da su u Južnu Ameriku otišli tako što im je neko obećao ili ponudio dobar posao. Verovatno im je u Brazilu ponuđen posao Suarezovih telohranitelja. Unosnu ponudu je teško odbiti. Mnogi zaključuju da su "ispali naivni" i da su "tu naivnost i neiskustvo platili glavom".

PITANJA ZA ISTRAGU: Kao motiv za ubistvo šestorice telohranitelja navodi se informacija da je glava poznatog bolivijskog šefa narko-bosa Vilijema Rozalesa Suareza bila ucenjena na milion dolara. Ukoliko je to tačno i ako je cilj zaista bio da se Suarez samo likvidira, istražni organi će morati da odgovore na neka pitanja, na koja je za sada teško dati zadavoljavajuće odgovore.

Onaj ko želi da likvidira nekog, trudiće se da to učini što brže i efikasnije, na primer tako što će munjevito likvidirati njegovo obezbeđenje zatim čuvanu osobu i što pre se udaljiti sa mesta zločina. Čemu onda mučenje telohranitelja pre likvidacije? To je bilo sasvim nepotrebno, nije služilo postizanju bilo kakvog cilja, a izvršiocima je oduzelo dosta vremena. Ako je zadatak bio ubiti Suareza, zašto jednostavno nije ubijen, već otet? Ako su u zločinu učestvovali bivši pripadnici bolivijske policije, otkud toliko amaterizma, nepotrebne mržnje i sadizma prilikom izvršenja dela? Možda ćemo dobiti pravu ili potpunu sliku motiva za ovaj zločin, pa samim tim i saznati ko su njegovi počinioci, tek kada istraga u Boliviji da odgovore na ove i pregršt drugih pitanja. ×

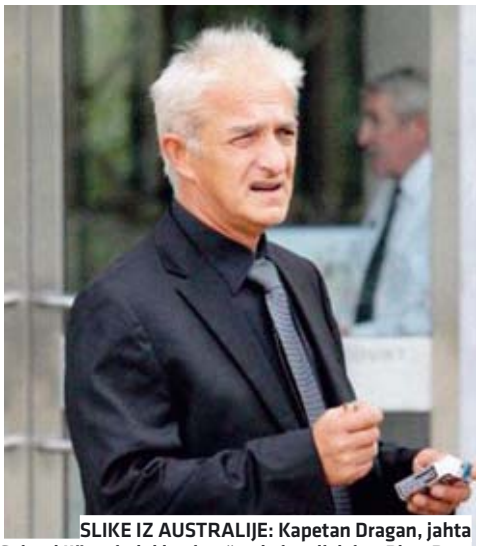
JOVAN MILEVIĆ

KAKO JE PAO KAPETA

Tokom poslepodneva 12. maja, oko 15 sati, grupa policajaca redom je pretraživala kuću po kuću, imanje po imanje... Sve to vreme, Dragan Vasiljković je nešto strugao u jahti i ništa neobično nije čuo. Kad su agenti konačno stigli i do tamo, mirno je izašao – i predao se. Stavili su mu lisice i strpali ga u maricu...

SLIKE IZ AUSTRALIJE: Kapetan Dragan, jahta "Salemi II" na kojoj je uhapšen i vlasnik jahte Piter Brus

Specijalno za "Vreme" iz Melburna

Čim je uhapšen na desetmetarskoj jahti "Salem II", Kapetan Dragan prebačen je maricom australijske Savezne policije u pratnji petnaestak do zuba naoružanih agenata u pancirkama u sidnejski Silvervoter džejl, kako ga opisuju, zatvor minimalne sigurnosti, u koji je prvi put bio dospio još 20. januara 2006. Australijski savezni ministar unutarnjih poslova Brendan O'Connor sada svakoga dana treba donijeti odluku o izručenju Republici Hrvatskoj Dragana Vasiljkovića, poznatijega pod nadimkom Kapetan Dragan, koji se u Australiji služi imenom Danijel Sneden. Kapetan Dragan uhapšen je u srijedu 12. maja oko 17 sati, u trenutku dok je radio u unutrašnjosti desetmetarske polovne jahte "Salem II" na suhom vezu "Harwood Slipwaya" u mjestu Jamba, na sjeveru države Novi Južni Vels, kojih 150 kilometara daleko od Kofs Harbur, koji se pak nalazi na sjevernom izlazu iz sidnejskih predgrađa, a gdje ga je pedesetak saveznih policajaca pokušavalo pronaći tijekom duga 43 dana prije toga.

Uoči toga, Dragan Vasiljković posljednji je put viđen na prvom danu rasprave na Vrhovnom sudu u Kanberi, u ponedjeljak 29. marta 2010. Sjedeći u pokrajnjoj dvorani s prijateljima, elegantan, ali nešto opuštenijega trbuha nego što ga je javnost naučila vidjeti na televizijskim snimkama i novinskim fotografijama prije odlaska u sidnejski zatvor, u kojemu je proveo razdoblje od 20. januara 1996. do 4. septembra 2009, kratko ošišan i prorijeđenih sijedih vlasi, pratio je tijek sjednice u kojemu je zastupnica australijskoga Državnoga odvjetništva Melissa Perry (koja je službeno zastupala Republiku Hrvatsku) iznosila razloge zbog kojih bi mogao i trebao biti izručen u RH, a njegov odvjetnik B. W. Walker razloge suprotne tome.

U glavnoj raspravnoj dvorani toga ponedjeljka poslijepodne (od 14.17 do 16.24 sata) zasjedao je Vrhovni sud u punom sastavu (C. J. French, J. Gummow, J. Hayne, J. Heydon, J. Crennan, J. Kiefel, J. Bell). Sudska rasprava na najvišoj instanci nastavljena je i sutradan ujutro, u utorak 30. marta (između 10.19 i 11.33 sata), kad su se suci povukli na vijećanje. Točno u 11.46 sati 30. marta 2010. – nakon gotovo četiri i pol godine sudovanja, od kojih je tri i pol Dragan Vasiljković proveo u zatvoru "srednje sigurnosti" Parkea u Sidneju, prošavši višekratne rasprave na svim sudskim instancama, od općinskog nivoa, preko nivoa sudova u državi Novi Južni Vels, sve do Saveznoga i Vrhovnoga suda – zaključeno da australijski Komonvelt može i treba postupiti po Interpolovoj potjernici izdanoj na zahtjev Republike Hrvatske, pa izručiti Kapetana Dragana u RH kojega je Županijski sud u Šibeniku optužio za djela počinjena tijekom rata u RH 1991. i 1993, i to u Kninu, u Bruškoj, Jukincu, Gornjem i Donjem Viduševcu te u Glini (mučenje i zlostavljanje zatvorenika, osnivanje i zapovijedanje paravojnim jedinicama, planiranje i izvođenje borbenih napada...), ali uz to, da državi Australiji mora podmiriti sudske troškove, s time da se podrazumijeva kako su iscrpljene sve postojeće mogućnosti za žalbu i kako se vrijeme provedeno u zatvoru Parklea ima smatrati tek pritvorom.

ZADOVOLJSTVO NA JAHTI: No, u trenutku kada je konačna, posve porazna odluka po Kapetana Dragana, priopćavana na Vrhovnom sudu, pravosudno-policijske službe o njegovu

...N DRAGAN

kretanju više nisu imale baš nikakvih podataka.

Njegova posljednja poznata adresa bila je u malom naselju Boambi, blizu Kofs Harbura, u državi Novi Južni Vels, u kući Nade Lukić-Bruce, koja je u udruženju "Srbi za pravdu i demokraciju u Australiji" bila jedan od najistaknutijih članova obavljajući dužnost portparolke. U njenoj kući je boravio tijekom posljednjih pola godine. Nadin se pokojni otac, kako je kazivala, borio u Draganovim jedinicama, pa je to bio glavni razlog njena angažmana, a njezin suprug Peter Bruce već je neko vrijeme odsutan iz doma, govore susjedi, razvedeni su. Ali, australijske novine brzo su priopćile kako upravo njezin suprug posjeduje više plovila na bliskom vezu, štoviše, vlasnik je jahti koje se iznajmljuju turistima za razgledanje kitova koji se sele uzduž Indijskog oceana od januara do avgusta, slijedeći australijsku zapadnu obalu, što se može provjeriti i na internetu....

Vasiljković je u Boambiju boravio sve od izlaska iz Parkea zatvora po odluci Saveznoga suda u septembru 2009, pa je policija sve od srijede 31. marta, na veselje tamošnjih poprilično usporenih stanovnika, gotovo svakodnevno navraćala u to maleno mjesto, raspitujući se o Kapetanu Draganu, nesumnjivo imajući u primisli kako nije riječ samo o rezervnom poručniku australijske vojske, čovjeku s iskustvom vojnoga instruktora u Africi i zapovjednika paravojnih jedinica u Hrvatskoj, BiH i Srbiji, već i s osobom koja posjeduje međunarodne zrakoplovne i nautičke dozvole, ali istodobno s osobom koja govori najmanje dva jezika i koja je odrasla na gradskom asfaltu Beograda i Melburna, da se ostalo ne spominje. Riječ je, dakle, o osobi koja je istrenirana i koja se naučila podjednako dobro snalaziti kako u urbanom okolišu tako i u krajnje nepovoljnim okolnostima za život, pa je policija zasigurno razmatrala – da li se zaputio u australijska planinska ili pustinjska područja u unutrašnjosti, ili se odlučio za morska prostranstva, ili je pak jednostavno nekamo odletio? Kazuju kako su pritom podigli značajnu policijsku silu u potrazi za njim, a po sidnejskim predgrađima krenuli obavljati informativne razgovore s najistaknutijim članovima odbora "Serbs for Justice and Democracy", od Đorđa Bubala, preko Ilije Glišića do najmanjih financijera Vasiljkovićeve sudske odiseje.

Kako se, međutim, sada može rekonstruirati, Kapetan Dragan spomenuta je 43 dana doista proveo upravo u blizini Kofs Harbura, u vodama Indijskoga oceana uz obalu Južnoga Velsa, dok su savezni policajci unosili to malo živosti u uspavani Boambi, no nikako ne uspijevajući pronaći odbjeglog Vasiljkovića – sve dok i sama Nada nije otputovala nekamo u inozemstvo. Međutim, otkrit će se kako je Kapetan Dragan za to vrijeme boravio – ni više, ni manje, već – na jahti njezina bivšega muža Petera Brucea, koju je ovaj za 40.000 australijskih dolara kupio baš 31. marta u mjestu Iluka od Johna Dickiea, koji ju je na prodaju nudio putem ibeja.

Peter Bruce, dakle, vlasnik više sličnih plovila u okviru poduzeća "Spirit of Coffs Harbour Cruises", pred mogućim optužbama za skrivanje bjegunca, lakonski odgovara da je Danijela Snedena, za kojim je Australija izdala crvenu Interpolovu poternicu, zapravo u životu vidio svega jednom ili dvaput, te da ne zna ništa pobliže o njemu. No, dokumenti i svjedoci govore da je Peter Bruce kupljenu polovnu jahtu porinuo odmah pošto ju je kupio, makar mu je bivši vlasnik John Dickie napominjao kako bi je trebalo izbrusiti te nanijeti novi sloj zaštitne boje.

Tijekom prvih mjesec dana, jahta je kružila zaljevom oko Louer Klarensa, zajedno s Draganom Vasiljkovićem na njoj, a kada je Bruce priopćio Dickieju da bi jahta mogla krenuti i na dulji put duž zapadne obale australijskoga kontinenta, ovaj mu ju je čak pomogao prevesti do >>

Jedan poziv menja sve

Specijalno za "Vreme" iz Haga

JOVICA STANIŠIĆ

Detalj iz zvaničnog saopštenja australijske policije, po kome je hapšenje kapetana Dragana rezultat saradnje sa holandskim kolegama, doveo je do neobičnog otkrića: Dragan Simendić, alijas Denijel Sneden, lociran je nakon telefonskog razgovora sa haškim pritvorenikom Jovicom Stanišićem, kome se u Tribunalu sudi zbog zločina protiv čovečnosti i grubih kršenja prava i običaja rata.

Kako saznajemo iz krugova bliskih Tribunalu, Dragan je zvao Stanišića na jedan od fiksnih brojeva koji stoje na raspolaganju pritvorenicima u Sheveningenu. Ti telefoni se nadziru, tako da je informacija o broju sa koga je upućen poziv odmah prosleđena Holanđanima, a oni su zatim obavestili australijsku policiju.

Ispostavilo se da broj pripada jedriličarskom klubu u mestu Harvud, na severnoj obali Novog Južnog Velsa. Deset pripadnika australijske savezne policije je prošlog vikenda izvršilo raciju na klub i privelo postarijeg vlasnika i njegovu suprugu na ispitivanje. Za to vreme, Dragan je radio na svojoj jahti, nasukanoj svega stotinak metara od kluba. Na svoju nesreću, nije primetio raciju, a policajci su, nakon što su uvideli grešku, sledećeg dana došli po njega.

Još bizarnije zvuči sadržaj razgovora "Simendića" i Stanišića: Kapetan Dragan je od bivšeg šefa srpske tajne policije tražio da upotrebi svoje veze sa američkim i drugim tajnim službama kako bi isposlovao da se "Simendiću" umesto u Hrvatskoj, sudi pred Međunarodnim tribunalom za ratne zločine u Hagu, ili pred stalnim Međunarodnim krivičnim sudom u istom gradu.

Podsetimo, "Los Anđeles tajms" je u martu prošle godine objavio tekst u kome se navodi da je Stanišić godinama bio saradnička veza sa američkom Centralnom obaveštajnom agencijom, poznatijom pod akronimom CIA. Kapetan je očigledno precenio uticaj čoveka sa kojim je dugo sarađivao, a usput je ispoljio žaljenja vredan nedostatak bezbednosne kulture.

Njegovu situaciju dodatno komplikuje pojava svedokinje koja tvrdi da ju je Kapetan Dragan silovao u Zvorniku kad je tamo boravio 1992. godine. Intervju sa njom objavio je prošle godine list "Austalijen". Kapetan Dragan je tužio list za klevetu i – izgubio spor. Ukoliko bosanski državni tužilac preuzme taj predmet, moglo bi se desiti da se Kapetanu Draganu, nakon suđenja i eventualne odležane kazne u Hrvatskoj, sudi i u Sarajevu.

DEJAN ANASTASIJEVIĆ

Jambe. Riječ je o jahti metalne konstrukcije, na čijim se bokovima s vanjskoga dijela nalazi cementna obloga, a gdje je na jednom dijelu otkrivena pukotina, koju je valjalo sanirati. Također – upozorio je Dickie – ukoliko se netko sprema na dulji put, valjalo bi konstruirati obimnije rezervoare za vodu i za gorivo...

Gio Carvella, suvlasnik "Harwood Slipwaya" u 150 kilometara udaljenoj Jambi, čije se poduzeće bavi održavanjem, saniranjem i rekonstrukcijom plovila, kazao je novinarima kako je Peter Bruce dovezao jahtu k njemu 7. maja, izvukao je na suho, podmirio troškove, upoznao ga sa svojim prijateljem koji će obaviti nužne radove, te kazao kako će ovaj ujedno u jahti i spavati dok bude radio. Carvelli to uopće nije bilo sumnjivo, štoviše, takvih je slučajeva bilo i ranije, a pedesetpetogodišnjak bijele kose, dugačka koraka, razmahanih ruku i tipična australijskoga naglaska, doimao se simpatično, prilično upućen u posao koji obavlja, pa čak i zanesen tim poslom, ne govoreći puno, znao bi proći tek mahnuvši usput, uostalom. Izgledao je daleko nevinije od često grubih Tonganaca i golemih tetoviranih Maora.

SVI KAPETANOVI PRIJATELJI: Tek, 12. maja, tijekom poslijepodneva, oko 15 sati, odjednom, dvadesetak do zuba naoružanih policajaca u pancirkama i u nekoliko terenskih automobila, nagrnulo je u dvorište stotinjak metara udaljena "Harwood Big River Sailing Cluba". Staroga domara, koji je sa ženom živio u kući u dvorištu toga jedriličarskoga kluba, nasmrt su preplašili, odvlačeći ga u dno dvorišta, gurajući mu pod nos nalog za pretres i raspitujući se za nekoga Kapetana Dragana, za kojega on nikada prije nije čuo. Potom su mobilnim telefonom pozvali u Kofs Harbur zahtijevajući nalog za pretres na usidrenom teretnom brodu, pa su počeli redom pretraživati kuću po kuću, imanje po imanje... Cijelo to vrijeme, Dragan Vasiljković nešto je strugao unutar "Salema II" i, sasvim slučajno, ništa neobično nije čuo. Kad su agenti konačno stigli i do tamo, mirno je izišao – i predao se. Stavili su mu lisice i strpali ga u maricu...

Tako je okončan onaj napeti dio petogodišnje pantljičare koja se do toga uglavnom rastezala po sudovima i novinskim stranicama, no onda se pojavio podatak da je Kapetan Dragan uhapšen zapravo uz presudnu pomoć – holandske policije.

Naime, dok je njegov sadašnji odvjetnik Clive Evatt, koji ga zastupa u slučaju tužbe zbog klevete protiv lista " Australijen" (kojega je prvostupanjski izgubio) tvrdio da on vjerojatno "kampira na nepoznatom mjestu u šumama pokraj Kofs Harbura", kasnije ipak priznavši da je svojemu klijentu poslao poruku da će sud u slučaju " Australijena" donijeti konačnu odluku ukoliko se on ne pojavi do 4. jula. I dok su novine nagađale kako se možda čak dokopao i Srbije (koja svoje građane ne izručuje drugim državama), po ovoj verziji njegov se prvi odvjetnik u slučaju obrane protiv hrvatskoga zahtjeva za izručenjem, Brad Slowgrove, zaputio ravno u Hag, ne bi li navodno izdejstvovao "prebacivanje" Vasiljkovićeva slučaja pred Haški tribunal...

Teško je u to povjerovati, i to iz više razloga: prvi razlog je taj što je Kapetan Dragan već bio ispitivan pred istražiteljima toga suda, kada je postignut dogovor da neće biti optuženik već svjedok protiv Slobodana Miloševića, no kada se tijekom višednevnoga suđenja, nakon jednoga noćnoga poziva Franku Frenkiju Simatoviću, Vasiljković iz svjedoka optužbe premetnuo u svjedoka obrane; a drugi, još važniji razlog jest taj da je taj sud podizanje optužnica zaključio još 2004. Premda, nagađali su oni skloniji psihologiji, nikada se ne zna što očajnu čovjeku može pasti na um...

>>SÊDI PEDESETOGODIŠNJAK NA JAHTI NIKOM NIJE BIO SUMNJIV

Bilo kako bilo, kada se tijekom aprila na sidnejskom aerodromu ukazao navodni američki novinar Steve Platter, prijatelj Kapetana Dragana iz dalekoga američkog Misurija, australijska Savezna policija odmah ga je zaskočila, obilježila mu pasoš, skenirala mu prtljagu, oduzela laptop, mobilni telefon, kreditne kartice, i podvrgnula ga višesatnom ispitivanju, pa sve tako tijekom cijeloga njegova jednotjednoga boravka. Ustanovili su tada da je Platter, koji je govorio da je u Australiju došao "zabrinut za duševno zdravlje svojega prijatelja iz rata", bio u kontaktu s Bradom Slowgroveom koji se nalazi u Holandiji, i da je "njegov prijatelj spreman da se preda Hagu, ako bi Hag to htio". Inače, taj Slowgrove je izbrisan s popisa australijske Odvjetničke komore upravo zbog Kapetana Dragana, odnosno nakon što je sucu Prekršajnoga suda (Magistrate Court) Allanu Mooru, koji je bio donio prvu odluku o mogućem izručenju zapovjednika "knindži", uputio pismo da "bi se (Moore) mogao suočiti s posljedicama ukoliko ne izmijeni svoju odluku". Slowgrove se ovih dana iz Evrope još nije vratio u svoju otmjenu kuću u Raškaters Beju na istočnom dijelu Sidneja, Platter se vratio u Sent Luis, ali je u međuvremenu australijska savezna policija bezbjednosnim kanalima zatražila od holandske nacionalne policije da provjeri nalazi li se i Kapetan Dragan na njihovu teritoriju. Dobivši negativan odgovor, primili su ipak i podatak da je Slowgrove bio u kontaktu s Kapetanom Draganom koji – provjereno – još boravi u Australiji...

Je li, dakle, sve to skrpljeno na temelju prisluškivanja mobilnog telefona, ili su "prijatelji propjevali", i nije od posebna značaja, jer se dalje sve svodilo na "zbrajanje dva i dva". Jedino je, eto, Savezna policija pogriješila u stotinjak metara, pa su brzi momci izgnjavili jadnoga staroga domara u susjedstvu suhoga veza na kojemu je Vasiljković jahtu svojega "površnog poznanika" predano nastojao osposobiti za poduži put, recimo, tragom trenutne australijske heroine, šesnaestogodišnje Jessice Watson, koja je sama u jedrilici oplovila svijet i po povratku slavodobitno uplovila u sidnejsku luku, niti tri puna dana nakon što je Kapetan Dragan zapeo na suhom.

Razlog da ministar Brendan O'Connor još nije donio odluku (već je izjavio da će to učiniti "čim to bude praktički izvedivo") leži u činjenici da australijski zakoni – bez obzira što je Vrhovni sud u Kanberi 30. aprila donio odluku da nema prepreka za izručenje Kapetana Dragana u RH – predviđaju mogućnost (i pravo) da on ministru unutarnjih poslova predoči argumente koji bi bili dovoljno uvjerljivi da ovaj po svojemu "diskrecijskom ministarskom pravu" donese odluku o – neizručenju. Ti razlozi mogli bi biti kako, recimo, zdravstvene prirode tako i drugovrsni, ali koji bi ministru bili dovoljno prihvatljivi da svoje "diskrecijsko pravo" uporabi. Tu bi se slučaj, međutim, ponovo temeljito iskomplicirao, gotovo do njegova vraćanja na početak, u kojemu bi se onda odlučivalo tko će mu suditi, gdje, kada, kako itd. – zbog čega je takva odluka malo vjerojatna.

Taj slučaj ima i svoju notornu dimenziju, onu u kojoj se rasprava nastoji izokrenuti na pitanje jesu li hrvatski sudovi u stanju Kapetanu Draganu suditi zbog zločina ili će mu pak suditi zbog njegove srpske nacije. No, iz australijske perspektive, on (slučaj) poprimio je daleko drastičniju dimenziju: ovdje je naime riječ o prvom slučaju u povijesti Komonvelta da će Australija uopće izručiti nekoga svojega građanina drugoj zemlji pod optužbom za ratni zločin!

Upravo stoga, brojni analitičari skloni su mišljenju kako je Vasiljkovićev četredesettrodnevni "nestanak" značio samo "kupovinu vremena", kojoj će se pribrojiti i dani što će ih dodatno provesti u Silvervoter džejlu, zatvoru minimalne sigurnosti... ×

MATE BAŠIĆ (Croatian Herald)

OAZA BEOGRAD

Do pre nekoliko nedelja u novobeogradskom bloku 22 između stambenih zgrada nalazila se ogromna neuredna i zapuštena livada. Trava nije košena, niti je bilo šta uređivano na toj parceli čija namena nije određena. Ta livada više ne izgleda tako, na tom mestu sada se nalazi veliki park – Zelena oaza Bloka 22

Na jednoj od novih klupica u parku bloka 22 sedi Valerija Kulić i gleda kako se njena unuka igra u travi. Baka Valerija ima 64 godine i penzioner je. Dok je radila, mnogo vremena je provodila u kancelariji i zbog toga sada svaki trenutak koristi da bude na svežem vazduhu. Do pre dve godine živela je na Banovom Brdu i jako joj je teško palo što, kada se preselila na Novi Beograd, nije imala gde da se šeta sa unukom. "Doskora je na ovom mestu bila džungla. Ništa nije košeno ni uređivano. Sada to izgleda mnogo bolje. Vidite ovu lepu travu i staze. Kažu da će zasaditi i neko drveće i žbunje i tek onda će biti uživanje šetati kroz našu Oazu", kaže baka Valerija.

Mesto na kome sada uživa baka Valerija sa unukom, u naselju preko puta Sava centra, urbanističkim planom nije određeno da bude park ili zelena zona. Međutim, dok ne bude rešeno šta će biti sa tim prostorom, Javno komunalno preduzeće "Zelenilo Beograd" je u dogovoru sa opštinom Novi Beograd uredilo taj prostor i od njega napravilo park sa ogromnim travnjakom i klupama. Na jesen će tu biti posađeno 57 visokih i šest srednjih lišćara, 117 poleglih četinara i 20 puzavica, a na oko 1000 kvadratnih metara zimzeleno i listopadno žbunje.

LJUDI U ZELENOM: Radnike JKP-a "Zelenilo" građani uglavnom vide samo dok kose travu, zalivaju, okopavaju ili sade cveće po beogradskim parkovima i skverovima. To je, međutim, samo jedan deo posla ovog preduzeća: "Mi imamo svoje rasadnike u kojima uzgajamo samo (dva puta po 300.000 primeraka) cvetni rasad kojim dekorišemo naš grad. Takođe imamo i jedan deo sadnica stabala", kaže za "Vreme" Vladimir Bogićević, tehnički direktor u "Zelenilu". "Kada uređujemo neke specifične ulice a zahtevaju se poseban, vrhunski kvalitet, određena starost i kategorija sadnica, onda ih nabavljamo van 'Zelenila'. Prvo gledamo da kupujemo od proizvođača u Srbiji, a ako nema takve ponude, onda uvozimo."

Drugi sektor je izgradnja. Sve se pravi unutar "Zelenila". Od betonskih staza i stepeništa do ljuljaški, klackalica i klupa. Tu se nalazi i projektni biro sa projektantima. "Sposobni smo da uradimo veliki park od početka do kraja i da se posle bavimo održavanjem tog parka. Bitno je to što nismo monopolisti po pitanju same izgradnje parkova. Učestvujemo na konkursima zajedno sa drugim firmama i prinuđeni smo da se razvijamo zbog te tržišne utakmice. Što se tiče održavanja, to radimo samo mi u deset opština koje su u našoj nadležnosti", objašnjava Bogićević.

Planovi

U 2009. godini izvršena je popravka na javnim zelenim površinama na 92 lokacije. U radove većeg obima tokom 2009. godine spadaju: Voždovački park, Dunavski park–gornji deo, stambena naselja Kumodraška, Vitanovačka, Kraljevačka, stambena naselja blok 22 i 33 na Novom Beogradu, stambeno naselje Stara Rakovica, deo Bulevara oslobođenja, blok 21 na Novom Beogradu, stambeno naselje Save Kovačevića u Zemunu...

VLADIMIR BOGIĆEVIĆ, TEHNIČKI DIREKTOR "ZELENILA"

U 2010. godini planirani su radovi na 83 lokacije. U planirane radove većeg obima spadaju: sanacije igrališta Drugak i Trećak u Bulevaru oslobođenja, stambeno naselje Severni bulevar, blokovsko zelenilo u Pilota Ratka Jovanovića, blokovsko zelenilo u Hadži Ruvimovoj – Tomaša ježa, blokovsko zelenilo u XII MZ u Zemunu, skver Ruska, Skopljanska, Vojvođanska u Zemunu, ulični travnjaci Sremskih odreda, Tošin bunar, Pohorska, zelena površina u Pere Segedinca, park Stara Zvezdara na Savskom vencu.

Takođe, u "Zelenilu" je najavljena sanacija Pionirskog i Akademskog parka, a sledeće godine trebalo bi da bude završen Tašmajdanski.

Poslednje tri godine radnici "Zelenila" ulaze i u stambena naselja, u parkiće. Takva je i Zelena oaza u Bloku 22. To su zelene površine unutar stambenih naselja i uglavnom su zapuštene i u jako lošem stanju. "Ove godine je izdvojeno stotinak miliona dinara i za rekonstrukciju parkića. Imamo trenutno spisak od oko 30 do 40 lokacija u gradu koje ćemo na taj način raditi ove godine", kaže Bogićević. Opština Novi Beograd je ove godine izdvojila 80 miliona dinara za te radove. "Površina je ogromna i potrebno je malo strpljenja građana da shvate da ne možemo baš odmah da rekonstruišemo ispred njihove zgrade. Dodatno nam otežava posao održavanje površina koje nisu rekonstruisane 30, 40 godina", kaže direktor Bogićević. U "Zelenilu" kažu da građani mogu da utiču na obnavljanje parkova u svom komšiluku. "Građanskom inicijativom ili preko mesne zajednice opštini se uputi zahtev. Nakon toga predsednici opština razgovaraju direktno sa našim Sekretarijatom za stambeno-komunalne poslove unutar gradske uprave. Sekretarijat dalje vrši izbor tih lokacija koje ćemo mi raditi i posle toga izlazimo na teren i radimo."

U planu je da se sa kolegama iz Instituta za vodoprivredu "Jaroslav Černi" izvrši ispitivanje zemljišta i da se iskopaju bunari iz kojih bi se crpla voda za zalivanje zelenih površina. Na taj način bi se rasteretio vodovod.

Što se tiče drveća, "Zelenilo" sadi stabla starosti od oko pet godina. "Ako se rade drvoredi koji treba da budu reprezentativni, na primer neka centralna, gradska ulica, stabla bi trebalo da budu stara i po desetak godina i da imaju krošnje značajnog prečnika, a cena takvog drveća meri se u hiljadama evra. Ukoliko se radi nešto manje reprezentativno, recimo novootvoreni novobeogradski bulevar, sadićemo stabla koja imamo u našim rasadnicima ili ćemo kupovati od uzgajivača iz Srbije", kažu u "Zelenilu". Osim nedostatka novca za vrhunske rasade, "Zelenilu" problem pravi i 30 miliona dinara godišnje gubitka zbog obnavljanja parkovskih mobilijara (klupe, klackalice, ljuljaške). Upravo toliko vredi jedan park veličine Voždovačkog parka.

U procesu održavanja parkova postoje određene kategorije po kojima su raspoređeni parkovi i zelene površine. Kalemegdan je, na primer, park prve kategorije, a parkić u Bloku 22 je peta kategorija. "Svi smatraju da žive u prvoj kategoriji i očekuju da ispred njihovih zgrada bude sve očišćeno i uređeno kao na Kalemegdanu. Građani s punim pravom zahtevaju da se igralište na kome se igraju njihova deca uređuje maksimalno, jer njihova deca nisu deca drugog ili petog reda u odnosu na decu koja se igraju na Kalemegdanu", objašnjava Bogićević.

To za sada nije moguće jer je nemoguće postići da se sve zelene površine i parkovi u Beogradu kose 20 puta godišnje, međutim, u "Zelenilu" procenjuju da će to biti moguće za nekoliko godina. ×

GERONTOLOGIJA

Studenti pomažu starim osobama

Na listi čekanja za pomoć u kući trenutno se nalazi oko 1000 starih Beograđana. Grad je novim projektom "Treće doba – zajedno sa nama" našao način da im to čekanje olakša dok ne zaposli nove gerontodomaćice. Naime, studenti volonteri su početkom maja počeli da obilaze starije sugrađane

KOD "MOJE" BAKE: GĐA.MILANKA STOJANOVIĆ I STUDENTKINJA KATARINA SIVAČKI

"Kod 'moje bake' sam bila već nekoliko puta. Desilo se da odem premorena, ali ona je tako duhovita i obrazovana osoba da se ja preporodim kada pričam s njom. A sa druge strane, znam da sam joj pomogla koliko je u mojoj moći", kaže Katarina Sivački, studentkinja četvrte godine socijalnog smera Fakulteta političkih nauka u Beogradu, jedna od volontera koji učestvuju u projektu.

Kako je predviđeno, Katarina dva puta nedeljno odlazi kod "svoje bake". Kada dođe, prvo ode u prodavnicu, kupi lekove, a onda sednu da popiju kafu i pričaju. Tema im ne manjka, baka je ekonomista i pomno prati šta se događa u svetu. Razgovori su im, kako kaže naša sagovornica, bogati i konstruktivni.

Protokol o realizaciji "Treće doba – zajedno sa nama" potpisali su pre manje od dva meseca gradonačelnik Dragan Đilas, predstavnici fakulteta i više škole i Gerontološkog centra "Beograd".

Uključeni studenti pohađaju Učiteljski fakultet, Fakultet političkih nauka, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju (FASPER), bivši Defektološki, i Visoku zdravstvenu školu strukovnih studija. Za sada se prijavilo 65 volontera studenata. Njihov posao je da svojim korisnicima nabavljaju namirnice i lekove, pomažu pri odlasku u dom zdravlja, idu u šetnju i uopšte uključuju ih u društveni život.

SUSRET: Nakon što su se prijavili, studenti su imali četvoročasovno predavanje gde su sa njima pričali socijalna radnica, psihijatar, doktori. Bila je to neka vrsta pripreme šta raditi ako se dogodi nešto nepredviđeno, pogotovo zato što su korisnici ljudi osetljivog zdravstvenog stanja.

Osim toga, studenti nisu prolazili posebnu obuku, jer su već na svojim fakultetima dobili "dovoljno teorije".

Katarina nam objašnjava da ona, u okviru studija na FPN-u, ima predmet gerontologija. Međutim, ovaj projekat poseduje drugu vrednost kada je reč o sticanju profesionalnog i ličnog iskustva.

"Nismo imali nikakvu praksu kada je reč o starima. Prvi put se sada ljudski susrećemo sa starim osobama, a od njih zaista može mnogo da se nauči."

I zamenik gradonačelnika Milan Krkobabić slaže se da studenti imaju neka znanja, ali da je potrebno da se "kale". On kaže za "Vreme Beograda" da je zadovoljan što je 65 mladih ljudi pokazalo visok stepen društvene odgovornosti. To vidi kao dobitak, kako za korisnike usluga tako i za studente i Grad. Naime, studenti će "videti da li im to leži" i pritom će, ukoliko se pronađu, imati prednost pri zapošljavanju. "U CV-u će im pisati 'ja sam bio volonter' i takva osoba će posedovati konkretna, dokazana znanja. Samim tim, dobiće prvenstvo kada je u pitanju radno mesto."

BEZ ČEKANJA: Projekat "Treće doba – zajedno sa nama" se, za sada, odvija u dve beogradske opštine, Voždovcu i Savskom vencu, a očekuje se da kasnije budu obuhvaćeni i stari iz ostalih delova grada. Takođe, plan je da se priključi još volontera do kraja ove godine. Svi oni će dobiti potvrde o svom angažmanu.

No, kako nam objašnjava Milan Krkobabić, sam projekat predstavlja prelazni korak ka ukidanju lista čekanja na pomoć u kući.

"Osnovna briga gradske vlasti su najmlađi i najstariji, a cilj nam je da budemo socijalno odgovorna vlast. To je fraza ako ništa ne radimo po tom pitanju. Čekamo na vrtiće, domove zdravlja, naš cilj je da liste čekanja odu u zaborav."

I gradonačelnik Dragan Đilas je, primajući u Starom dvoru studente volontere, izjavio da od 1. januara 2011. neće biti čekanja na pomoć u kući, na zadovoljstvo svih sugrađana kojima je ona potrebna.

Trenutno u Beogradu radi oko 670 gerontodomaćica, a svaka od njih odlazi kod po troje korisnika. Oko hiljadu sugrađana nije dobilo tu pomoć, a potrebna im je. Po rečima Miodraga Tasića, direktora Gerontološkog centra Beograd, uslov za dobijanje pomoći je da stara osoba nema nikog drugog ko joj može priskočiti u pomoć i da je mentalno sveža. On naglašava da projektom studenata volontera "dovodimo stare ljude u poziciju da ne budu baš potpuno na čekanju. To je neka vrsta prelaznog perioda dok Grad ne zaposli još gerontodomaćica".

MILAN KRKOBABIĆ, ZAMENIK GRADONAČELNIKA

Kada govorimo o potrebama Beograda, oko 350 gerontodomaćica bi rešilo problem.

"U skorije vreme planiramo da povećamo broj gerontodomaćica za još 50. Znate, ne možemo baš u godini, dve da rešimo sve", kaže Milan Krkobabić. Kako ističe, Grad namerava da zaposli u dogledno vreme onoliko osoba koliko bi bilo dovoljno da svi dobiju potrebnu pomoć.

"S jedne strane, stari više neće čekati, a sa druge, više od 300 onih koje ćemo postepeno zapošljavati imaće jasan i redovan izvor prihoda."

Do tog trenutka, tu su studenti. Oni će, kao što smo već pomenuli, dobiti prednosti ukoliko odluče da rade kao gerontodomaćice. (Razlika između gerontodomaćica i studenata je to što studenti obavljaju lakše poslove. Oni ne sređuju kuću, ne spremaju obroke, više završavaju spoljne obaveze. Takođe, razlika je i što korisnici ne plaćaju nikakvu nadoknadu za dolazak mladih volontera sa Beogradskog univerziteta, dok za gerontodomaćice, koje dolaze svaki dan, izdvajaju oko hiljadu dinara mesečno. Studenti posećuju korisnike dva puta nedeljno po oko dva sata. Njihov rad prati Služba za pomoć u kući, pri Gerontološkom centru Beograd.)

Jedna studentkinja sa FASPER-a, koja takođe učestvuje u projektu, kazala nam je da još ne razmišlja o poslu. Bitno joj je, za sada, da "oproba sebe" i pomogne drugom.

Na prijemu studenata održanom malo pre nego što će praksa početi, Dragan Đilas im je poručio "Zahvaljujući vama, 200 porodica imaće nekoga ko će im pomoći. Neće vam biti lako. Korisnicima vaših usluga biće najbitnije da ih saslušate, pomognete da reše neke svoje manje probleme, popričate sa njima i da im svojom pozitivnom energijom i voljom život u poznim godinama učinite lakšim i lepšim."

Možda bi za studente koji tek nameravaju da se prijave, kao i za ovakve i slične projekte koji će tek doći na red, dobra vodilja mogla da bude i misao Duška Radovića. Pre više od trideset godina kazao je: "Toliko nas ima i toliko imamo da niko ne sme ostati sam i bespomoćan." ×

J. J.

Grad nastavlja da pomaže finansiranje vantelesne oplodnje

Grad Beograd nastavlja da pomaže parovima koji pokušavaju da vantelesnom oplodnjom postanu roditelji. Tako je Grad prošle nedelje uplatio 7.000.000 dinara za drugi pokušaj vantelesne oplodnje za prva 34 para sa prebivalištem u Beogradu. Program finansiranja drugog pokušaja vantelesne oplodnje ustanovljen je krajem marta na inicijativu Dragana Đilasa, gradonačelnika Beograda.

Sredstva su uplaćena Institutu za ginekologiju i akušerstvo Kliničkog centra Srbije i Ginekološko-akušerskoj klinici "Narodni front", gde se i sprovodi drugi pokušaj vantelesne oplodnje za parove sa područja Beograda.

"Grad Beograd finansira drugi pokušaj vantelesne oplodnje parovima koji su neuspešno prošli prvi pokušaj o trošku Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje, a na osnovu mišljenja komisija Instituta za ginekologiju i akušerstvo Kliničkog centra Srbije i Ginekološko-akušerske klinike 'Narodni front'. Ove dve klinike dostavile su 82 i najavile još 24 pojedinačne fakture za drugi pokušaj vantelesne oplodnje u ukupnom iznosu od 24.166.571 dinar. Za sada se radi o 106 parova sa područja grada Beograda", rekao je Zoran Blagojević, sekretar za zdravstvo.

Pravo na drugi pokušaj vantelesne oplodnje imaju parovi koji su imali prebivalište u Beogradu u trenutku prvog pokušaja.

"Jasna populaciona politika i promocija reproduktivnog zdravlja u smislu zaustavljanja nepovoljnih demografskih tendencija, podsticanje rađanja i borba protiv neplodnosti kontinuiranim sprovođenjem mera populacione politike, dugoročni su ciljevi programa, zasnovani na strategijama održivog razvoja i podsticanja rađanja. Neposredni ciljevi programa su: šira primena postupaka medicinski potpomognute oplodnje, pružanje stručne pomoći parovima sa problemom neplodnosti, finansijska podrška zainteresovanim parovima, kao i ublažavanje psihološkog opterećenja od neuspeha pri prvom pokušaju VTO" zaključio je Zoran Blagojević.

BEOGRADSKI ULIČNI PSI

Uhvati – steriliši – vrati na ulicu

Kako ćemo decu učiti da govore kad više ne bude životinja? Jer o životinjama prvo žele da pričaju. Da, i o autobusima, i o hrani, i o mami i tati. Ali zbog životinja progovore

(Citat iz romana "Londonska polja" Martina Ejmisa, Laguna)

Da li Beograđani vole svoje pse? Vole, ne vole, ravnodušni su. Činjenica je da vlasnici pasa ne mogu da uđu u restoran sa psom (čast izuzecima), da je čovek sa psom više nego neželjena pojava u javnom prevozu, da psi nisu dobrodošli u hotelima, hostelima kao u drugim evropskim metropolama. Ovo nije kritika na račun gradske vlasti, koja rešavanje problema uličnih pasa visoko kotira, to smo prosto mi i naš odnos prema životinjama. Kako god, pojedini Beograđani bi trebalo da shvate da su se psi, isto kao i oni, preselili u gradove i da tamo imaju pravo da borave.

Gradske vlasti Beograda imaju strategiju za rešavanje problema napuštenih pasa na ulicama grada: nema više eutanazije, psi se sterilišu, čipuju i vraćaju na ulice, vlasnički psi se čipuju, planira se osnivanje policije za životinje, u mnogim parkovima postoje vrećice i kante za odlaganje psećeg izmeta. Sterilizacija pasa (CNR) započela je 2002. godine dolaskom Fondacije Brižit Bardo, potvrđena je potpisivanjem strategije 2006. kada je uvedeno čipovanje pasa; eutanazija je ukinuta sa Đilasovim dolaskom na čelo gradske vlasti. Nedostaci strategije se "popravljaju u hodu". Nekad po zlu čuveno gubilište u Ovči danas je karantin za bolesne pse, dok je novootvoreni azil u Rakovici centar za sterilizaciju pasa i prihvatilište. U tom centru-azilu postoje boksovi za pse, ali i ambulanta, apoteka, operaciona sala sa postoperativnim blokom, laboratorija, edukacioni i dispečerski centar. Kapacitet prihvatilišta za pse u Rakovici je 500 pasa, a fluktuacija je od 320 do 500 pasa jer uvek mora da postoji određeni broj slobodnih boksova. Postoji mnoštvo privatnih azila kojima Grad finansijski pomaže, planira se izgradnja groblja kućnih ljubimaca, uskoro će biti otvorena još dva gradska azila u opštinama Palilula i Zvezdara (spominje se i Mladenovac), u dogledno vreme bi svaka opština trebalo da ima svoj azil za pse, predloženo je i uvođenje SOS telefona za prijavljivanje zlostavljanja životinja koji bi bio u funkciji 24 sata. To su planovi gradske vlasti (vidi okvire "Azil po svetskim standardima" i "Prošle godine sterilisano 3500 pasa").

U Beogradu trenutno ima 4500 pasa, dok prema nekim procenama ne bi trebalo da ih bude manje od 1500 zbog

A. ANDIĆ

PAS IMA PRAVO DA ŽIVI U BEOGRADU: DANICA DROBAC, PREDSEDNICA EI17

Kako prepoznati simptome trovanja pesticidom

Vlasnik ili staratelj psa otrovanog obojenim pesticidom kreozanom treba da zna da u toj situaciji mora brzo da reaguje. Simptom trovanja je kontituirano ubrzano dahtanje psa. Šta treba odmah uraditi? Danica Drobac kaže da treba izazvati povraćanje 3% hidrogenom ili vodom sa 2-3 kašike soli, a zatim hitno istuširati psa ledenom vodom dok ne spadne temperatura. Tom metodom je od pokušaja trovanja spasila pse o kojima se stara. Prema podacima udruženja za zaštitu životinja, na ovaj ili neki još brutalniji način ubijeno je 25 uličnih pasa za godinu i po dana u jednoj beogradskoj ulici.

VLADIMIR TERZIN,

POMOĆNIK SEKRETARA ZA KOMUNALNE DELATNOSTI

Prošle godine sterilisano 3500 pasa

Vladimir Terzin kaže da postoji želja da svaka beogradska opština ima svoj azil za pse i na tome ćemo raditi. "Sada za to ne postoje uslovi, ali to ne znači da nećemo raditi na tome da se broj azila stalno povećava. Kao što znate, donete su odluke o izgradnji još dva azila, najpre na Paliluli i Zvezdari. Radimo na stvaranju uslova za organizovanje policije za životinje, a trudimo se da kroz različite vidove podrške stvorimo uslove za otvaranje SOS centra za životinje. Stalno apelujemo i na vlasnike pasa da se odgovorno ponašaju, jer je trenutna kaznena politika izuzetno blaga, pa tu činjenicu mnogi zloupotrebljavaju." "Azil koji ćemo da izgradimo na Paliluli imaće i kompletno opremljen hirurški blok za sprovođenje najzahtevnijih zahvata. Da bi bilo jasno koji je obim tog posla, istakao bih podatak da se svakog meseca u Beogradu steriliše više od 300 uličnih pasa. Tokom prošle godine sterilisano je oko 3500 životinja. Da bi se ovaj posao efikasnije obavljao, kupljena su tri nova, namenska vozila. Prošle godine potpisan je i ugovor sa Veterinarskim fakultetom u Beogradu o sterilizaciji napuštenih životinja. Ovaj ugovor vredan je oko osam miliona dinara i garantuje da će sterilizacija i kontrola populacije biti obavljene na najefikasniji i najstručniji način. Efekti svih naših napora da rešimo ovaj problem već su vidljivi: broj ujeda u prva tri meseca ove godine smanjen je za 11 odsto u odnosu na isti period prošle godine. Naši napori usmereni su i na povećanje broja ekipa na ulicama grada, a samim tim i na efikasnije sprovođenje strategije", kaže Vladimir Terzin, pomoćnik sekretara za komunalne poslove. Sve strategije ove vrste u velikim gradovima pokazale su da je više od 80 odsto pasa koji se nalaze na ulicama nekada imalo vlasnika.

EI17 O REŠAVANJU PROBLEMA PASA NA ULICAMA

Treba izgraditi "no kill" društvo

Fokus treba da bude na načinu poboljšanja brige o životinjama i povećanja stope udomljavanja pasa u našem društvu. Kao zajednica treba da se oslobodimo pogrešne pretpostavke o potrebi smeštanja čitave populacije pasa u azile. Umesto izgradnje „no kill" azila, treba izgraditi „no kill" društvo.

Kombinacija CNR-a i „no kill" mini azila po opštinama (montažnim materijalom i delta sistem), tj. decentralizacija problema do mesne zajednice, bila bi idealno rešenje za rasterećenje ulica. Decentralizovan način rešavanja problema čini se neophodnim jer svi faktori koji definišu stanje *in situ* (broj pasa, broj staratelja, "otpor sredine", centralna ili periferna opština, konfiguracija terena i zastupljenost parkova i zelenih površina, itd.) variraju od lokacije do lokacije, tj. staništa. Korpus mehanizama i normi mora biti istovetan, a primena prilagođena specifičnostima svake lokacije.

(http://evropskainicijativa17.blogspot.com/p/stavovi-ei17.html)

zaštite teritorije od novih pasa. Stručnjaci iz ove oblasti kažu da su efekti strategije CNR (Cath–Neutralise–Release – uhvati, steriliši i vrati na ulicu) dobri i da se, posle sterilizacije, agresivnost pasa smanjuje za dve trećine. Ako se sve to ima u vidu, strah građana od tzv. "čopora pasa" je iracionalan. Ceh ljudskog straha od pasa, od "gladnih hordi koje napadaju", plaćaju psi. Tzv. "čopori pasa" su grupe od nekoliko pasa koje uglavnom nisu opasne po građane, ukoliko ih ne izazivaju.

KAKO NAM SE DESILA NESREĆNA KERUŠA MILA: Maloletnik sa motkom u ruci juri psa po parku, roditelji nezainteresovano gledaju, pas ujede dete. Ko je kriv? Pas nema šanse da kaže nešto u svoju odbranu jer ne govori ljudskim jezikom. Roditelji kažu da je pas ujeo dete bez razloga, komšije očevici događaja klimaju glavom u znak potvrde, pas biva odveden. Još tužnija je priča o keruši Mili, a obe govore o ljudskoj surovosti.

Prema mišljenju Danice Drobac, predsednice Evropske inicijative 17 (broj nema veze sa političkom strankom), udruženja koja se stara o beogradskim uličnim psima, uvrežen izraz *pas lutalica* je pogrdan (kao uostalom i termin *šinter*). To su stanateljski psi, neko brine o njima, hrani ih i poji, oni imaju imena i ne lutaju. Svaki pas ima svoje stanište i pravo da živi u gradu Beogradu i drugim gradovima Srbije. "Veliki broj beogradskih pasa ima svoje staratelje, oni ne idu nikud, ne lutaju. Svaki pas je investicija, zato što neko sprovodi sterilizaciju, odnosno CNR. Ta metoda je nastala u svetu devedesetih godina, i to je najhumaniji vid postupnog rešavanja problema prekobrojne populacije pasa. To je ujedno i najprimereniji vid zato što se svaki pas nakon hvatanja, procene ponašanja i sterilizacije vraća među ljude. Da li neko misli da bi Veterinarska ustanova Beograd vratila na ulice neko čudovište od psa?", kaže gospođa Drobac. Prema njenoj iskustvenoj proceni, Beograđani se, u procentima, ovako odnose prema uličnim psima: 12 odsto su agresivni prema psima, 25 odsto im je naklonjeno dok je ostatak neutralan – pomaže ih, ali nemaju poriv da ih nahrane ili zbrinu. S obzirom na tu procenu, ona se pita dokle će normalna većina popuštati manjini, koja u velikom procentu lažno prijavljuje agresivnost pasa nadležnim institucijama?

Prema njenom mišljenju, sterilisan pas je nosilac rešenja za problem pasa u Beogradu, kao i promena svesti građana. "To je dugotrajan proces, a pse treba približiti, odnosno nametnuti ih građanima ličnim primerom." Tokom razgovara sa Danicom Drobac okružili su nas psi iz naselja, koje ona hrani i spasava od posledica trovanja: Milica, Lula, Peđa i Žuća. Lula čuva obližnji kafić, a sredovečna Milica joj pomaže. Pod kapom Evropske inicijative 17 postoji više od 100 članica koje se staraju o uličnim psima, a osnovali su je koordinatori kampanje Fondacije Brižit Bardo. U okviru ove organizacije nalaze se i četiri mini-azila u Beogradu (za koje predsednica kaže da su "azili bez boksova, psi žive slobodno u dvorištima") u kojima je smešteno do 35 pasa u svakom pojedinačnom prihvatilištu.

A. ANĐIĆ

Grad Beograd pomaže mini-azilima tako što dotira za hranu i veterinarsku negu. Besplatna vakcinacija i delimično pokrivanje troškova za ishranu pasa u privatnim azilima primenjuje se od 2007. godine, a nova gradska vlast je uvela pomoć u lečenju. "Pomoć u iznosu od 4,5 miliona dinara prošle godine sastojala se samo u hrani za životinje i u novembru je ona raspoređena azilima. Ove godine za tu namenu izdvojeno je 13 miliona dinara, a pored hrane biće obezbeđena i veterinarska usluga za pse kojima je neophodna. Pored toga, Veterinarska ustanova Beograd prvi put ove godine pružaće uslugu revakcinacije gradskih pasa i pasa u azilima, pa je privatnim azilima omogućena i ova vrsta usluge, dakle mogu da revakcinišu pse protiv besnila potpuno besplatno", rekao je Terzin.

Danica Drobac kaže da treba istaći napore Grada u rešavanju problema uličnih pasa, jer "aktuelna gradska vlast sa gradonačelnikom na čelu voli pse". "Ipak, iz prethodnog perioda nasledili su probleme kao što su medijska hajka na pse (što je više medijski problem, a ne problem gradske vlasti), sistem prijave protiv pasa koji se ne proverava, Komisija za odštetne zahteve u slučaju ujeda koja rešava svakojake problematične slučajeve." Prema njenim rečima, svaki put kada se objavi neki tekst u novinama o navodnim čoporima pasa koji ujedaju građane i slično, nekoliko pasa biva ubijeno. Neodgovorno i senzacionalističko novinarstvo je, prema njenim rečima, delom krivo za povećanu kinofobiju (strah od pasa) i direktno je povezano sa povećanim brojem zlostavljanja pasa na ulicama. "Poziv na linč i progon", prema njenim rečima, "doveo je do slučaja sakaćenja životinja koji ne ostavlja utisak evropske Srbije i Beograda."

ZATVOR ZA UBICE I MUČITELJE ŽIVOTINJA: Vladimir Terzin je najavio formiranje policije za životinje koja bi, između ostalog, sprečavala nasilje nad životinjama. Terzin kaže da budući policajci najpre treba da prođu obuku da bi mogli da rade taj posao. "Zlostavljanje i ubijanje životinja kažnjivo je po dva zakona – Zakonu o krivičnom postupku i Zakonu o dobrobiti životinja. Po članu 269 prvog zakona, za ubijanje, mučenje i povređivanje životinja sledi kazna do godinu dana (ili novčana), dok u stavu 2 istog člana piše da je za ubijanje i povređivanje većeg broja životinja predviđena zakonska kazna do tri godine. Zakonom o dobrobiti životinja u 88 stavki piše šta je sve zabranjeno: zlostavljanje, ubijanje, postavljanje zamki, mučenje, dodela životinja u igrama na sreću... Kazne za fizička i pravna lica su od 100.000 do milion dinara", kaže Terzin.

Prema mišljenju predsednice Udruženja EI 17, Beograd je napravio civilizacijski pomak 2002. godine kada je dozvolio pristup Fondaciji Brižit Bardo, koja je tom prilikom sterilisala 900 pasa. Milica je jedna od tih – sterilisana, procenjena, ima istetoviran broj i nosi plavu traku-ogrlicu. Fondacija je ponudila plan za rešavanje problema uličnih pasa, ali on tada nije uspeo – od 900 sterilisanih pasa, gotovo polovina je nastradala. Drugi pomak, naglašava gospođa Drobac, napravljen je 2008. godine kada je gradonačelnik ukinuo eutanaziju pasa.

(...) Nešto u vezi sa Londonom upada mi u oči: nema više toliko psećih govana na sve strane. I dalje ih je mnogo (....) Ali, ni nalik minulim danima, kada su londonske ulice bile popločane psećim govnima. Objašnjenje. Englezi iz nekog razloga i dalje vole svoje pse. (M. Ejmis: *Londonska polja*)

BILJANA VASIĆ

BRATISLAV STANKOVIĆ, DIREKTOR "VETERINE BEOGRAD"

Azil po svetskim standardima

Direktor Veterinarske ustanove "Veterina Beograd" Bratislav Stanković kaže za "Vreme Beograda" da je prihvatio da se uhvati u koštac sa velikim izazovom sređivanja stanja u oblasti zoohigijene zato što veruje da će Beograd uspeti da na human način reši pitanje pasa lutalica, ali i da edukuje vlasnike pasa, nemile događaje svede na minimum i razvije ljubav, ali i odgovornost prema psima. Kaže da su nasledili velike probleme i da su za kratko vreme uspeli znatno da poboljšaju stanje.

"U azilu u Rakovici rad je organizovan u skladu sa svetskim standardima, a u toku je izrada sajta koja će omogućiti da potencijalni usvojenici pasa lako dođu do fotografija, ali i svih potrebnih podataka o psima. Interesovanje građana postoji, pa smo do sada udomili nešto više od 100 pasa. Od medija očekujemo veliku pomoć u edukaciji građana, pa će i zato naš rad biti potpuno transparentan, a spremni smo da i za medije organizujemo seminare i pružimo im uvid u sve faze rada azila. Radi što masovnije sterilizacije organizovaćemo i donatorske akcije."

Prema njegovim rečima, strategija "uhvati–steriliši–obeleži–vakciniši–udomi ili vrati na mesto hvatanja" već daje odlične rezultate. "Agresivnost psa se sterilizacijom smanjuje za dve trećine, a obeležavanjem imamo kontrolu nad njima. Uz izgradnju novih azila i ovakvu taktiku problem pasa lutalica mogao bi da bude rešen za dve godine. Međutim, morate da znate da na to utiče priliv novih pasa, a njih imamo i zato što ih dovoze iz drugih gradova, ali i zato što imamo mnogo neodgovornih vlasnika koji pse puštaju na ulicu, a čak i kad ih čipuju ne unose ih u registar. Podaci Instituta govore da je od broja pasa koji su ujeli ljude čak 90 odsto vlasničkih pasa", kaže direktor "Veterine Beograd". Stanković objašnjava da Grad Beograd u saradnji sa MUP-om Srbije već radi na projektu ustanovljavanja policije za životinje, a to će (pored komunalne policije koja ima nadležnosti i u ovoj oblasti) sigurno dati dobre rezultate.

Na sajtu nedeljnika "Vreme" *www.vreme.com* možete pročitati više o zakonodavstvu u ovoj oblasti, principu rada i dresuri pasa u azilu u Rakovici i o radu Veterinarske ustanove "Veterina Beograd".

POTPISANI UGOVORI ZA 35 SUBVENCIJA ZA SAMOZAPOŠLJAVANJE

Sekretarijat za privredu potpisao je ugovore za dobijanje subvencija za samozapošljavanje sa 35 nezaposlenih lica. Subvencije se dodeljuju na osnovu konkursa ovog sekretarijata, kojim je predviđena dodela 200.000 dinara po nezaposlenom.

"U okviru Programa dodele subvencije za podsticanje zapošljavanja, potpisali smo ugovore sa 35 nezaposlenih lica koja su već osnovala radnje i preduzeća. Očekujemo da ćemo za desetak dana potpisati ugovore sa još 25 korisnika ove subvencije. Za dodelu pomoći prilikom osnivanja radnji i preduzeća ove godine izdvajamo 12 miliona dinara, tako da ćemo dodelom još 25 subvencija u potpunosti utrošiti sredstva predviđena konkursom" rekla je Stanija Višekruna, zamenica gradskog sekretara za privredu.

ZAVRŠENA REKONSTRUKCIJA NASIPA NA ADI CIGANLIJI

Rekonstrukcija nasipa za odbranu od poplava na Adi Ciganliji, kojom se štiti Makiško polje i čak 50 odsto objekata za vodosnabdevanje u Beogradu, završena je. Prema rečima Vladimira Batalovića, tehničkog direktora Javnog vodoprivrednog preduzeća "Beogradvode", potpuno su završeni zemljani radovi u nastavku postojećeg nasipa sa savske strane, a u toku je poslednja faza, to jest postavljanje posteljice puta od tucanika.

"Rekonstrukcija nasipa počela je 2007. godine, odmah posle velikih poplava. Preduzeće 'Beogradvode' preuzeo je ingerenciju nad vodoprivredom na teritoriji grada 2008. i prošle godine u novembru nastavili smo ove radove. Nasip se izdiže na kotu 77.50, što je generalno projektovana kota za odbranu od poplava stogodišnjih voda grada Beograda. Njegova dužina iznosi 7,5 kilometara i za sada je urađeno oko sedam. Preostalo je da se uradi deo kod rukavca, tako da čekamo da se završi nov most na špicu Ade Ciganlije, posle čega ćemo pristupiti i toj fazi. Takođe, tokom ove godine uradiće se još nekoliko betonskih zidova, i to čim se završi letnja sezona na jezeru. Posle kompletne rekonstrukcije nasipa, građani u ovom delu Beograda potpuno su bezbedni", kazao je Batalović.

BOLJA NAPLATA I POVEĆANJE PRIHODA GSP-a

Direkcija za javni prevoz i Gradsko saobraćajno preduzeće "Beograd" realizovaće do 10. jula akciju storniranja doplatnih karata i opomena. Prema rečima Radoslava Nikolića, direktora GSP-a "Beograd", ovo je jedna od mera i aktivnosti koja ima za cilj da se poveća prihod, odnosno smanji neplaćanje usluga javnog gradskog prevoza. "Svima onima kojima su napisane od jedne do tri opomene, uplatom od 1000 dinara putem poštanske uplatnice na žiro-račun, koji se može naći na sajtu preduzeća www.gsp.co.rs ili lično na šalterima preduzeća, biće storniran sav dug. Oni koji imaju od četiri do devet opomena za storniranje duga treba da uplate 2000 dinara, a za deset i više opomena 3000 dinara. Provera duga lako se može obaviti na sajtu GSP-a unošenjem matičnog broja, telefonom i na šalterima", kazao je Nikolić.

NOVA OSNOVNA ŠKOLA U NASELJU BORČA POD KROVOM

Izgradnja nove osnovne škole u naselju Borča – Centar 3 u ulici Bele Bartoka privodi se kraju. Objekat je pod krovom, stavljena je fasadna stolarija, trenutno se rade građevinsko-zanatski radovi, a uskoro će i školsko dvorište dobiti spoljnu rasvetu. Objekat će biti završen do početka nove školske godine.

"Škola ima prizemlje i jedan sprat i sastoji se od šest lamela sa centralnom komunikacijom koja ih povezuje. Po dve lamele namenjene su učenicima starijih i nižih razreda, u petoj će se odvijati društveni sadržaji, dok će se u šestoj nalaziti fiskulturna sala sa pratećim sadržajima. Prema projektu, ispred glavnog ulaza u školu nalaziće se mali trg sa klupama, a oko objekta prilazna, prvenstveno pešačka staza za sportske terene (košarku i rukomet). Koristiće se i kao atletska ili šetačka staza", rekla je Mirjana Maletić, pomoćnik u Agenciji za investicije.

NABAVKA VOZILA ZA HITNU POMOĆ

Sekretarijat za zdravstvo obezbedio je sredstva za nabavku tri sanitetska vozila sa unutrašnjom opremom i dva automobila za prevoz pacijenata na hemodijalizu za Gradski zavod za hitnu medicinsku pomoć. Tri nova sanitetska vozila sa kompletnom unutrašnjom pripremom namenjena su podstanici Hitne pomoći koja treba da bude otvorena u Sremčici, kako bi novoformirane ekipe bile potpuno opremljene za rad čim podstanica počne s radom. Dva nova manja putnička vozila koristiće se za prevoz pokretnih pacijenata na hemodijalizu.

"Grad je u prethodnim godinama, od preuzimanja osnivačkih prava, gotovo kompletno obnovio vozni park Gradskog zavoda za hitnu medicinsku pomoć, obezbedivši 27 potpuno novih sanitetskih vozila s kompletnom opremom. Iz budžeta Grada nabavljeno je i 30 klima-uređaja, tako da su sva vozila klimatizovana.", rekao je gradski sekretar za zdravstvo dr Zoran Blagojević.

Hitna pomoć dnevno na terenu ima 19 redovnih i pet transportnih lekarskih ekipa. U vreme održavanja sportskih, kulturnih i drugih manifestacija u stanju je da angažuje još desetak vanrednih medicinskih timova. Ekipe Hitne pomoći u toku godine, samo u Beogradu, pređu oko 3,4 miliona kilometara.

DODIK MILE I BURKE NA MESEČINI

Ključna osobina uistinu prvoklasnog političkog pajaca je da o strašno ozbiljnim stvarima govori na skrnavo i groteskno neozbiljan način

Otkad su najbolji među njima otišli, zavladala je nestašica kvalitetnih političkih pajaca na "regionalnoj" sceni. Prvo je zapanjujuće talentovani Tuđman Franjo preminuo u Gospodu (ili u čemu je već preminuo, mišljenja eminentnih proučavalaca su podeljena) zaveštavši celokupnu svoju raskošnu duhovnu ostavštinu dvojici Splićana – njihova imena od ranije su poznata Organima Gonjenja – koji su vredni sastavljači antologije Greatest shits, a kojoj je Tuđman ključno doprineo svojim briljantnim radovima; onda je Šešelj Vojislav otišao u haški kazamat, gde doduše uredno smara osoblje svojim vickastostima čađavomehanskog žanra, ali nije to to, nema tu više onog pravog *šmeka autentičnosti*, sve to, iz one puste daljine, deluje nekako virtuelno, kao što je i sam Vojvoda više nekakav kompjuterski hologram samog sebe. I tako nam se scena, velim, maksimalno provincijalizovala: nije da nam nedostaje likova *avgustovskog* duhovnog profila (setite se samo svih tih keruma, bidža, hebranaga, vjerica, obrena etc.), ali to su ipak smehotresci lokalnog dometa, neizlečivi drugoligaši; nema tu, bre, *formata*...

Pa ipak, postoji jedan izuzetak: neviđeno talentovan momak, i dalje u usponu, a pri tome državnik, bato, a ne nekakav palanački luftiguz. U pitanju je, dakako, Dodik Mile, prvi relevantan igrač koji možda može zaseniti neprolaznu slavu spomenutih klasika i bardova iz devedesetih. Znate čoveka, ne sumnjam: do nedavno je bio nešto kao best frend predsednika naše države, ovaj ga je svugde sa sobom vodao; u poslednje su vreme kanda nešto zahladneli, nadam se da to znači da je naš predsednik napokon izgubio taj *odviše specifični* smisao za humor, ali tek ćemo videti je li taj blagotvorni gubitak trajnije naravi.

Enivej, šta je ključna osobina uistinu prvoklasnog, dapače velikog političkog pajaca? Pre svega to da govori o strašno ozbiljnim stvarima na strašno, upravo groteskno i skrnavo neozbiljan način. Sporedna je stvar govori li tako jer drugačije ne bi ni umeo – što je najčešće slučaj sa istinskim talentima – ili zato što lukavo procenjuje da mu to donosi poene. Posledice tog cirkusantstva u oba su slučaja manje-više iste: bruka i sramota, pokora i šteta.

Evo je tako Dodik Mile predložio nadležnim organima Bosne i Hercegovine da se u toj državi zabrani nošenje nikaba, burki i sličnih pokrivala za temeljito, odglavodopetno obmatanje ženske čeljadi, koja tako sprečavaju da se identifikuje identitet lica koje se u njih ufačluje. Ta zašto da ne – namiguje Mile šeretski i mangupski, sve se s jaranima laktaški podgurkujući od uživanja – kad je to tako evropski i demokratski, evo, ne rade li nešto slično baš ovih dana i Francuzi i Belgijanci, a spremaju se na tako šta i razni drugi na demokratskom i multikulti Zapadu?

E sad, u čemu je nepodnošljiva vickastost Dodikovog predloga? U tome što i on zna, i svi znamo, i on zna da svi znamo, i svi znamo da on zna, da se tu uopšte ne radi ni o kakvim nikabima i burkama nego o pukom nacionalističkom *podjebavanju druge strane*, koja inače i nije bitno "bolja" od njega, pa će se stoga dati adekvatno podjebati, a bez toga ni nema pravog jalijaškog užitka u *uspeloj provokaciji*... Drugim rečima: fućka se Dodik Miletu za nikabe i burke, i za celu kontroverzu oko njih, za bezbednosni problem koji one (mogu da) predstavljaju, a kamoli za problem potčinjenosti žena u ultrakonzervativnoj kulturi koja otrovno meša tribalna sujeverja nomadskih zajednica i najzadrtije tumačenje islama, a koje su mešavine baš ti "pokretni zatvori za žene" jedan od simbola. Dodiku je samo do *nerviranja onih u Teheranu* (kako, po vlastitom priznanju, naziva Sarajevo), a i to što njih to tako uspešno nervira opet je posledica srodnog mentalnog sklopa: malo ćeš u Bosni naći istinskih *burkoljuba*, ali kad im jedan Dodik stane zabranjivati burke, e onda će oni biti za njih, iz inata...

Tako, dakle, izgleda jedan otužni, farsični potkontinentalni odjek jedne inače sasvim ozbiljne i više nego važne globalne religijsko-kulturološko-političke kontroverze. Njen "prevod" na lokalne prilike nosi autentičan zadah đilkoško-jalijaških pasjaluka i vaskolikog domaćeg barbarogenijstva, ponosnog na svoje ignorantsko prostaštvo; otprilike, to je prevod iz one ugledne prevodilačke škole koja *Message in a bottle* prevodi kao *Mesečina, bato*...

Dakako, bilo bi naivno misliti da liberalno-demokratski evropski Zapad nema svoje Dodike, tek nešto manje folklorne. Ekstremna, populistička desnica po svojoj je prirodi uvek ksenofobna, a u poslednjih desetak godina igra pre svega na kartu raspirivanja paranoje od muslimana i svega što "miriše" na islam. To, međutim, nipošto ne znači da je problem kojim se ona bavi – na svoj način, manipulativan i bedan – iz prsta isisan. Naprotiv, on je i te kako realan, a to što ga se desnica demagoški dočepala zapravo je suštinska krivica prosvećenih levičara i liberala koji su odviše dugo reprodukovali plitku iluziju da je dovoljno biti "politički korektan" i "uvažavati sve kulturološke različitosti", pa će tako doći do harmonije različitosti u društvu... Naravno, desilo se suprotno, pa se sad na teži način vraćamo osnovnoj pouci: libertersko društvo mora se efikasno braniti od onih koji nastoje da ugroze njegove slobode. I da, naravno, ponekad to mora da se čini i *represijom*. Jer ta je represija usmerena ka opresorima samim: ona oslobađa njihove žrtve. Banalni i plitki "multikulturalizam" to fundamentalno previđa. Lucidna britanska kolumnistkinja Jasmin Alibai-Braun (i sama muslimanka), u londonskom Independentu od ponedeljka braniteljima slobode *fačlovanja* žena odgovara ovako: "Radi se o pravu na izbor, kažu apologete. Je 'l, stvarno? Pa, zašto onda ti aktivisti ne brane i prava muslimanskih i nemuslimanskih žena na Zapadu i Istoku da se NE pokrivaju?". Zato što, namerno ili ne, *promašuju ceo fudbal*, rekao bih. Ali, Dodik Mile ne promašuje ništa, briga njega za sve to. Jer, i on je dečko iz te priče. Odnosno, kako bih vam rekao... Da se Dodik Mile rodio kao musliman, sve četiri njegove žene hodale bi svetom ufačlovane u burke. ×

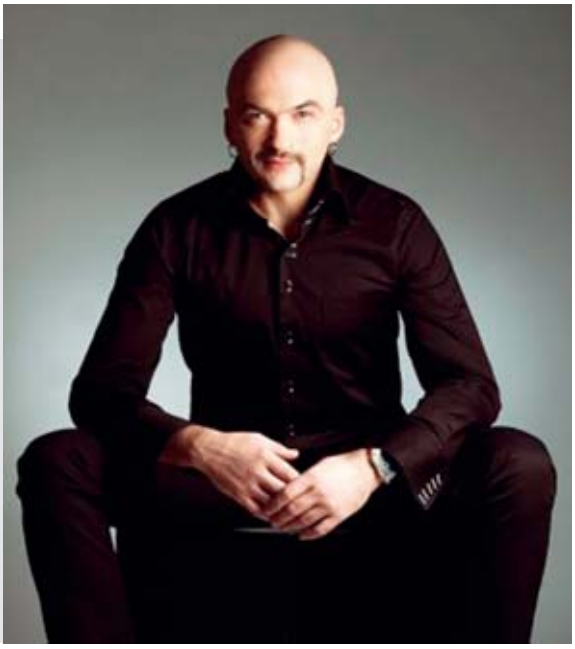
“Očekivala sam trnovit put, ali kao što se kaže, putem trnja – do zvezda.”

SLAVICA ĐUKIĆ-DEJANOVIĆ, predsednica parlamenta, na pitanje da li se pokajala što je prihvatila tako odgovornu funkciju (“Pravda”)

Ognjen Radivojević,

muzičar, na pitanje da li u njegovoj kući postoji podela na muške i ženske poslove, kaže: “Imamo pomoć u kući, pa nijedno od nas nije klasična domaćica. Ali, kad radimo, veoma su nam podeljene uloge na ženske i muške – ona naređuje, ja izvršavam. Šalu na stranu, ravnopravno obavljamo sve poslove, a kada kuvamo, ja češće spremam slane obroke, Biljana (supruga, prim. ur.) pravi slatkiše kad zaslužimo.” (“Blic žena”)

Ana Stanić,

pevačica, devedesetih u bendu Mobi dik, pevala “Rodiću ti sina, kralja kokaina”, na pitanje da li je bila na nekoj žurki “vesele devedesete”, koje su popularne u Beogradu, kaže: “Nikada nisam bila ni na jednoj žurki devedesetih, ali mi mnogi ljudi pričaju da je to zaista masovan pokret. Moja mama, koja je nastavnik, priča da đaci koji su devedesetih bili bebe slušaju muziku koju sam ja izvodila. Iako je to sada aktuelno, to se kosi sa ovim što sada radim i malo zbunjuje ljude. Jedan segment na koncertu biće parodija na sve to. Moja ekipa je napravila vrlo duhovite video-radove na tu temu.”

Ana, humanitarna radnica koja se bavi prevencijom HIV-a, priča o svom angažovanju: “Za mesec dana treba da putujem u Jordan na događaj koji organizuje kraljica Ranija. Moje aktivnosti po Srbiji tek kreću. Baviću se direktnom edukacijom u srednjim školama. Sa učenicima će, pre svega, raditi profesionalni edukatori, a ja ću biti zadužena da tu aktivnost učinim privlačnijom za đake.” Planovi Ane, studentkinje Fakulteta za evropski biznis i marketing: “Malo mi nedostaje da budem master po Bolonji. Sada razmišljam da postanem i doktor! Teza bi mi bila nešto iz oblasti marketinga i muzičke industrije, jer imam dovoljno iskustva u tome.” (“Press”)

Odbrana od magije

Odbrana od napada magije u toku spavanja uspešnija je ukoliko se uveče, pored prozora, u vreme mladog meseca, slomi jaje. Sadržaj se prospe u tacnicu, a polutke ljuske stave na ispružene dlanove, uz izgovaranje sledeće rečenice: “Čamce sam za lutajuće duše napravio(la) da u njima otplove u nepoznatom pravcu, što dalje od mene.”
Ljuska jajeta smatra se utočištem za veštice, u njih se, ukoliko se ovako obrade, zavlače demoni i onemoćaju, pre nego što stignu spavača. (“Magična zona”)

Zahir Pulić,

duhovni iscelitelj iz Priluka, kod Živinica, u tuzlanskoj regiji, svaku bolest povezuje sa dejstvom zlih sila – džina, priča o svom načinu rada koji se pokazao kao veoma uspešan: “Čišćenje od džina radim sistematski, počinjem od glave, pa preko grudi, do ruku i nogu. Moram dobro da procenim snagu demona, jer se sa njima nije šaliti. Pacijent je u nekoj vrsti polusna, ali to nije hipnoza, jer je čovek svestan svega što se zbiva i komunicira. Tokom tretmana osećam gde se džini koncentrišu, pa sam tako jednom prilikom otkrio da su se zle sile skupile u malom prstu pacijentove leve noge. Pitao sam ga da li oseća neku tegobu, a on mi je rekao da ga boli baš na tom mestu. Tada sam skalpelom malo zarezao prst i pustio krv, bila je skoro braon boje. Na taj način proterao sam zlo iz osobe i oslobodio je šejtanskog uticaja, a tako sam pomogao i ambasadoru jedne velike zemlje, koji je potpuno ozdravio nakon tri tretmana.” (“Magična zona”)

Vanja Bulić,

novinar i publicista, o hapšenju Dragana Vasiljkovića, kaže: “Kapetana Dragana poznajem lično i moram da priznam da je oduvek više ličio na nekog umetnika koji uživa u životu, nego na ratnika. Ne verujem da Hrvati imaju dokaze za njegove navodne zločine, a njihov osnovni cilj jeste da razbiju mit o Draganu.” (“Pravda”)

Ruška Jakić,

čuvena TV voditeljka, specijalista za ljubavne teme, o vezama zrelih žena i mlađih muškaraca, kaže: “Mlađi muškarci su kao kivi: zeleni su, puni vitamina i osvežavaju.” (“Stil”)

Branko Stojaković,

čuvar Knjige utisaka, one u koju se upisuju posetioci spomenika Neznanom junaku na Avali, pre svega političari, kaže da se dešavalo da on drži knjigu, a onaj ko se upisuje uporno hoće da okrene list: “U knjigu se upisuje dok se ne ispuni strana, vidite koliki su listovi. Ne okreće se nova strana svaki put kad neko dolazi. U početku sam mislio da okreću novi list zato što neće da se potpišu pored nekog ko je pre njih to učinio, ali ne. Vremenom sam shvatio da to rade da bi bili prvi na vrhu strane. Biti prvi, izgleda da je čak i ovde važno.” (“Ilustrovana politika”)

Velimir Ilić,

lider NS-a, "priznaje da se u poslednje vreme retko čuje telefonom sa Vojislavom Koštunicom": "Ne mogu tačno da se setim kad smo se poslednji put videli. Mislim da je bilo pre tri, četiri dana... Po potrebi se čujemo. Moglo bi da bude i češće, ali neću da ga zivkam stalno."

Zašto je sa Nikolićem sada prisniji: "Bliži smo naprednjacima jer smo stalno zajedno u parlamentu. S Tomom sam u bliskom kontaktu, viđamo se svakodnevno u Skupštini. Bilo bi mi drago da je i Koštunica u Skupštini, samim tim bilo bi više susreta nas trojice. Ipak, neću da ubeđujem Koštunicu da uđe u parlament." ("Kurir")

Dragan Stojičević Karamela,

"popularni imitator", veruje u sudbinu koja "nam uvek šalje znake": "Eto, poslednji znak koji mi je bio pred očima nisam ni video ni protumačio. Moja divna prijateljica Ksenija Pajčin, neka počiva u miru, zauvek nas je napustila jer nije videla znakove pored puta. Meni se u njenom stanu dva puta dogodilo da razbijem čašu, onako bez veze, ni sam ne znam kako, a trebalo je da znam da je to loš znak i da moram nešto da učinim povodom toga. Te čaše su nešto 'govorile', a ja tada nisam razmišljao o njima. Sada znam da je to bio signal, opomena, verujem u to, ali, nažalost, sada više ništa ne mogu da uradim. Sada sam siguran da se zahvaljujući takvim znakovima mnoge stvari mogu sprečiti. To sada znam sa ovim životnim iskustvom i ovim znanjem!" ("Magična zona")

Milić Vukašinović,

muzičar, na pitanje šta mu smeta u Beogradu, kaže: "Smeta mi to što u neposrednoj blizini starih građevina niču neke nove, ultramoderne zgrade koje ruše izgled prestonice i stvaraju nesklad. Beograd su prvo unakazili komunisti, a danas ga uništavaju neki drugi koji grade potpuno stihijski, ali sa puno para."
Kako bi on to promenio: "Promenio bih izgled straćara, starih kuća kojih ima u svakom delu grada i koje su pravo ruglo prestonice. Sa malo truda mogle bi izgledati krajnje šarmantno i autentično, kada bi im fasade bile ukrašene muralima ili možda ofarbane u jarke, vesele boje."
Koji deo grada nikada ne bi pokazao posetiocima Beograda: "Pravo da vam kažem, pokazao bih mu samo deo od Brankovog mosta do Cvetkove pijace. Sve dalje je pravi užas." ("Kurir")

Dejan Stanković,

"kontroverzni voditelj 'Lude kuće' na TV Košavi", sada i stanovnik "Farme", zapravo je nastavnik veronauke i sudski tumač iz Brisela, sa diplomom teologije i pedagogije: "Belgija je država koja u svojim školama ima veronauku kao obavezni predmet, ali učenici mogu da biraju da li će da istražuju katolicizam, pravoslavlje, islam ili nešto drugo. Ja sam u Briselu najmlađi profesor veronauke ikada."
Da li je voditelj "Lude kuće" pri "zdravoj pameti": "Svi mi postavljaju isto pitanje, taksisti, ljudi koji me sreću na ulici. Onaj ko privatno razgovara sa mnom pet minuta potpuno promeni sliku o meni. Tako se ponašam isključivo da bih uspeo u poslu. A da biste uspeli, morate da budete drugačiji!" ("Ilustrovana politika")

Jovana Janković,

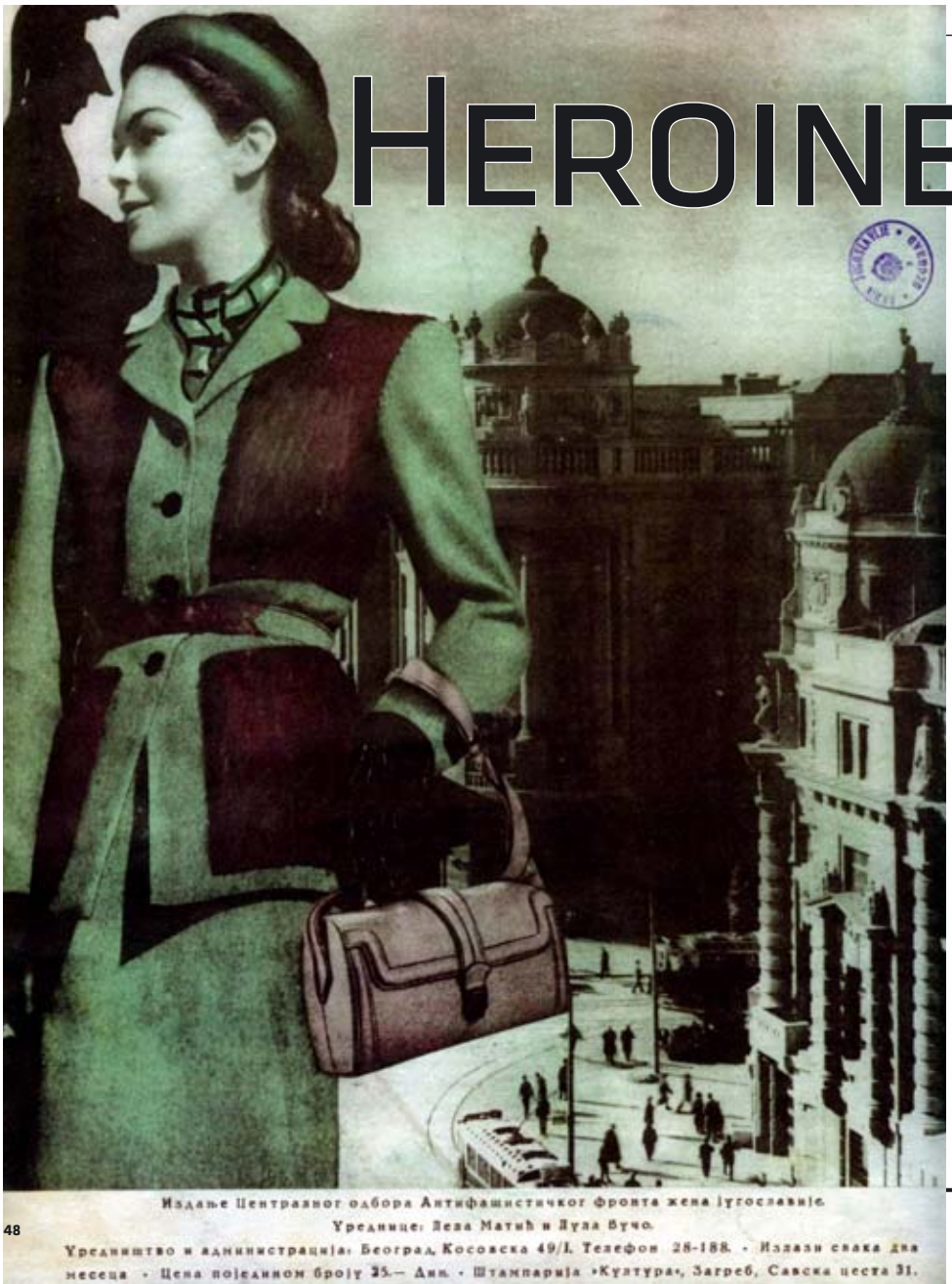
voditeljka Jutarnjeg programa na TV Pinku, demantuje da je prelaskom na ovu komercijalnu televiziju skratila suknju: "Moram da vas ispravim i kažem da niste dobro primetili! Na RTS-u sam nosila istu garderobu, jer me već tri godine oblači jedan butik." ("Kurir")

IZLOŽBA: „ŽENSKA STRANA“,

HEROINE BORBE

Nedavno otvorena izložba “Ženska strana” u Muzeju istorije Jugoslavije u Beogradu jedna je od prvih izložbi koja se istorijski i kulturološki bavi životom žene u nas. Njen cilj je bio da vizuelno predstavi priču o jednom danu u životu radne žene u gradu, u socijalizmu od četrdesetih do šezdesetih godina prošlog veka

SLIKE IZ ŽIVOTA: Partizanke (levo); na izgradnji pruge Brčko-Banovići 1946 (sredina); radnica u fabrici svile u Titovom Velesu 1953. (desno); list za radne žene, izdanje AFŽ-a (dole)

MUZEJ ISTORIJE JUGOSLAVIJE

, RADA I PROGRESA

Lepa, angažovana, pametna, emotivna – dominantni su utisci o izložbi *Ženska strana* u Muzeju istorije Jugoslavije. Nije slučajno što nabrojani epiteti pristaju i idealnoj slici o ženi danas, ali i ženi juče. Naime, izložba "Ženska strana" osim što priča o predstavama i okolnostima koje su uticale na život žene polovinom prošlog veka, ukazuje i da se od žene i juče i danas traži i očekuje isto: da bude uspešna u poslu i kući, da bude dobra majka i supruga i da u svakoj situaciji bude zanosna i poželjna. Navedeni redosled zahteva je promenljiv, a zavisi od društvenih i privatnih potreba.

Izložba je rezultat saradnje dva muzeja, odnosno kustoskinja Une Popović iz Muzeja savremene umetnosti i Marije Đorgović i Ane Panić iz Muzeja istorije Jugoslavije. Cilj im je bio da vizuelno predstave priču o jednom danu u životu radne žene u gradu, u socijalizmu od četrdesetih do šezdesetih godina prošlog veka. "Nismo imali nameru da proklamujemo neku određenu ideju o životu žene socijalizma, već da mapiramo uloge koje su država i društvo tada očekivali od nje", objašnjava Marija Đorgović. Zato su eksponati izložbe dokumenti, časopisi, fotografije, umetnička dela – slike, grafike, crteži, predmeti iz svakodnevnog života žene, i tri video-intervjua, dokumentarne storije o savremenicama doba koje opisuje "Ženska strana".

ŽENA BORAC: U ratnim godinama idealna žena je borac – i ništa drugo. Antifašistički front žena, poznatiji po skraćenici AFŽ (društveno-politička organizacija nastala da okuplja i mobiliše žene za borbu, transmisija i poluga Komunističke partije), od tadašnje žene je tražio da sve posveti borbi protiv neprijatelja. Kao nagrada, obećana im je ravnopravnost s muškarcima. Odazvalo se preko 100.000 žena, četvrtina njih je poginula, 40.000 ih je ranjeno, a 3000 žena-boraca su ostale teški invalidi. "Časopis 'Žena danas', osnovan 1936. godine kao 'legalno glasilo ilegalne Komunističke partije', bio je jedan od bitnih prenosilaca ideja AFŽ-a. Tokom rata su objavljena tri broja – na naslovnim stranama su ilustracije žene s puškom u ruci, žene koja ispraća muža u rat, i uopšte žene spremne za borbu", kaže Ana Panić.

Već 1945. godine, na Prvom kongresu AFŽ-a, Tito ima za žene nove zadatke: obnovu razrušene zemlje i učvršćivanje nove vlasti. Kako bi što bolje obavljala taj zadatak, prvim posleratnim Ustavom 1946. godine, žene su postale ravnopravne s muškarcima. U katalogu izložbe je istaknut stav AFŽ-a po kome žene nisu tražile svoja prava, "ali su ih svojom borbom i svojom krvlju stekle", ali i zaključak autorki da "za društvo koje je težilo emancipaciji i ukidanju nejednakosti među ljudima, makar na nivou teorije i deklarativnih proklamacija, ravnopravnost žene i muškarca nije bila samo potreba žena, već nužnost, jer bez pune ravnopravnosti žene ne može se zamisliti ni prava narodna demokratija".

ŽENA UDARNICA: U vreme obnove, primenjujući istu strategiju kojom je žene mobilisala u borbu, Komunistička partija propagira novi ideal žene – udarnicu. Ženska štampa i dnevni listovi puni su vesti i slika žena koje rade i prebacuju radnu normu. "Danas, mi imamo svoju državu, danas ono što radimo, za sebe radimo. Zato već danas imamo bezbroj heroja rada kao što smo kroz celo vreme četvorogodišnje borbe imale heroje fronta. Heroji rada – to su naši udarnici. Biti udarnik je dokaz visoke svesti, biti udarnik – to je velika čast", pisala je "Žena danas" 1945. godine u članku "Heroji rada >>

– heroji fronta", jasno ukazujući na analogiju partizanke i udarnice. Žene postaju traktoristi, mašinovođe, zidari, magacioneri. Od 600 zanimanja koliko ih je postojalo 1950. godine, samo u 60 nije bilo žena. "One su želele da budu korisne, da budu udarnice, one su imale stav o ženi koja radi", kaže Una Popović.

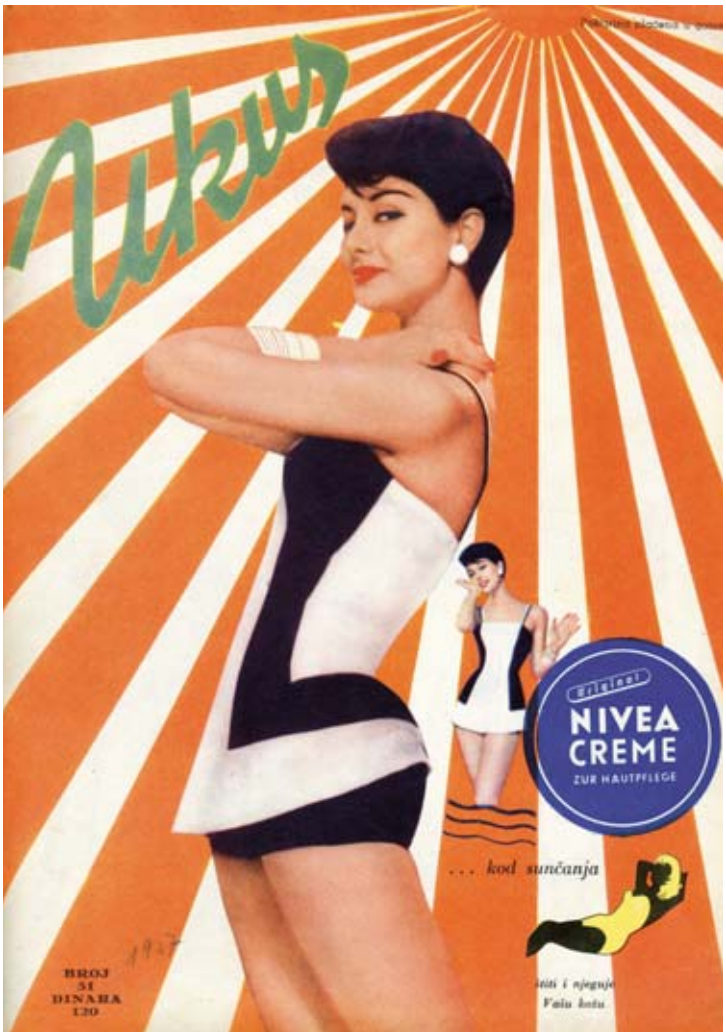
Kako bi se žena što pre osposobila za integraciju u sve tokove društva, AFŽ je organizovao tečajeve opismenjavanja (od 1946. do 1950. godine u Srbiji je organizovano oko 51.000 tečajeva sa preko milion i dvesta hiljada polaznica, od kojih je blizu 779.000 opismenjeno), zdravstvene kurseve, pokrenuo je akciju za skidanje feredža, uz pomoć štampe učio žene i ličnoj higijeni, naročito na selu koje je bilo obeleženo nemaštinom i sujeverjem...

"U skladu s potrebom obnove i izgradnje zemlje, iako afirmiše porodicu, AFŽ je doživljava kao smetnju ženi u poslu i njenim društvenim aktivnostima", kaže Ana Panić. Promena ovog stava desila se nakon Titovog govora 1950. godine na Trećem kongresu AFŽ-a u kome kritikuje one koji smatraju da žena "ne vrši svoju funkciju napredne žene Jugoslavije i ne daje svoj socijalistički prilog ako zbog dece ne ide na kakav zadatak, na neku gradnju, cestu ili kuću koja se podiže ili kakav drugi rad koji vrše frontovci, i naredbodavno naglašava da je nepravilno gledanje i shvatanje da majke sa više djece ne vrše društveno koristan rad, da ne rade na socijalizmu, jer je pravilno vaspitavanje djece njihova prva dužnost". Inače, pravilno vaspitavanje dece znači vaspitavanje u socijalističkom duhu.

"Ovaj novi zadatak određen je ženi baš sa pojavom nezaposlenosti", objašnjava Marija Đorgović, "pa su prvo otpuštane žene pod izgovorom da su potrebnije u kući nego na poslu, a uz objašnjenje da ih ne treba raspinjati između kuće i posla." Tih godina se vidno smanjuje broj žena u svim granama privrede: 1948. godine od ukupnog broja zaposlenih bilo je 24,53 odsto žena, a četiri godine kasnije – 21 odsto.

PRAVA ŽENA: Da je žena dobila samo formalna prava a ne i suštinska, nije moglo da se sakrije, pa su, recimo, zbog neprirodno kratkog porodiljskog bolovanja žene morale da napuštaju posao kako bi dojile i čuvale novorođenče. AFŽ je nastojao da podigne svest žena, ali ne i muškaraca, kako je potcrtano u katalogu izložbe, shvatajući da Ustavom zagarantovana ravnopravnost ne važi za oblast privatnog života, odnosno, da uspostavljanje ravnopravnosti žene u osnovnom segmentu društva, u porodici, tek predstoji. "I pored svih napora da se stvori što jača materijalna baza kako bi žene mogle koristiti sva prava koja im zakon priznaje, u svesti nekih ljudi još uvek žive nepravilna shvatanja o ženi kao o robu kuće i porodice, kao o bespravnom biću", poručivala je 1953. godine "Žena danas". Smatrajući da je "zaostalo domaćinstvo jedna od objektivnih smetnji svestranom uzdizanju žena i razvijanju njihove najšire aktivnosti", AFŽ je odmah preduzeo korake kako bi rasteretio tadašnju ženu. Otvaraju se jaslice, obdaništa, praonice, restorani društvene ishrane i slične vrste pomoći koje će, po rečima Vide Tomšič na Trećem kongresu AFŽ-a, "omogućiti ženi da ravnopravno vrši svoj posao u društvu, ostajući istovremeno nežna majka svoje dece". Međutim, žene nisu

prihvatile ovu pomoć – bila im je preskupa. Drugi pokušaj je bio savetodavni: "Ne zamarajte se nepotrebnim kretnjama, štedite snagu na malim poslovima, moglo se pročitati na ženskim stranama u štampi. Cilj svih tih uputstava je bio kako da žena što uspešnije obavi posao koji se od nje očekuje. Nije bilo ni reči kako da se smanji obim njenih zaduženja", ukazuje Marija Đorgović.

Slobodno vreme, vreme izdvojeno za sebe, žena socijalizma nije imala. U prvim posleratnim godinama rata njeno vreme naštampa je u tome odigrala presudnu ulogu. Dve osnovne teme su kuća kao paradigma blagostanja i telo kao paradigma otvorenije seksualnosti i direktnijeg zavođenja. Žena mora i može u svakom trenutku da bude lepa: i kada radi, kuva, dočekuje goste ili ide na plažu. Žena-uzor ume da balansira između odgovornog subjekta (brižne majke, domaćice, supruge) i zavodljivog objekta. Una Popović kaže da su "u ženskoj štampi upečatljive modne teme: partizanski šinjel, jednostavne suknje i bluze, cokuizložbe, su takozvano životno svedočanstvo u priči "Ženske strane". Izabrane su sagovornice različitog porodičnog porekla, obrazovanja i profesija: Bosiljka Kićevac, iz beogradske građanske porodice, diplomirala Akademiju primenjenih umetnosti, Nadežda Tubin Simić iz Kragujevca, nekadašnja aktivistkinja AFŽ-a, i Radoslava Timotijević iz sela Jelovika, živi u Beogradu. Bosiljka Kićevac je, na primer, izabrala da bude grafičar zato što joj taj posao omogućava da radi kod kuće, dakle da se

EMANCIPACIJA: Stranice iz časopisa Ukus, iz 1954, 1957, 1958, 1959. godine

kon rada opet je bilo ispunjeno radom koji se, istina, zvao dodatna aktivnost, partijski rad, ili usavršavanje, a štampa ju je savetovala kako da uskladi sve te obaveze kako bi odgovorila postavljenom zadatku. Sredinom i krajem pedesetih propagirano je odlaženje u bioskop, pozorište, pa i na igranke sa živom muzikom. Sudeći po anketama u štampi, ovaj poslednji način zabave je često osuđivan, nazivan je imperijalističkim i neprikladnim ideji socijalizma.

UZORNA ŽENA: Kako su odmicale pedesete, kako je raslo potrošačko društvo, tako je definisana žena kao ženstveno biće. le zamenjuje elegancija zapada – strukirane i duboko dekoltirane haljine, kraća suknja, bluze s karnerima, visoke potpetice. Ponuđeni modeli u štampi su oni isti kao u Parizu i Londonu, ali u stvarnosti, naša žena se i dalje drži pravila da nijedna haljina nije dovoljno stara da se ne može prepraviti i biti nova. Isto važi i za uputstva kako treba uređivati kuću. Ponuđeni primeri, sobe pune modernog nameštaja, bili su neupotrebljivi. Štampa je tada nastojala da što više i što pre iz svesti naroda izbriše slike rata i nemaštine."

Tri snimljena intervjua, poseban deo bavi i poslom i porodicom, a da stvarajući ima prostora i svoj život. Nadežda je udajom zadržala svoje prezime osim što je prihvatila muževljevo, što je tada bila izuzetna retkost i hrabrost. Radoslava Timotijević je ispričala: "Samouka sam. Moj brat je išao u školu, ali otac njega bije da nauči da izgovori jednu riječ, a on ne more. A ja i sestra iza leđa očevih stojimo i upijamo ta slova i napamet znamo, ali ne smijemo da progovorimo."

Izložba "Ženska strana" otvorena je u "Noći muzeja" i trajaće do 1. avgusta. ×

SONJA ĆIRIĆ

Šibicar brani Englesku

Ridli Skot je s *Robinom Hudom* uspeo u onome što Gaju Ričiju nije uspjelo sa *Šerlokom Holmsom*: kao i Riči, napravio je novi film o legendarnom junaku po kojem su već snimljene desetine filmova, i kao i Riči – napravio je film drukčiji od prethodnika

U POČETKU BJEŠE knjiga. Knjige, zapravo, njih četiri; ili je ipak, kad bolje razmislim, bila jedna. Četiri knjige u zajedničkoj kutiji (škatuli) zvale su se *Čudesni svetovi Volta Diznija*. Prva je imala tamnoplave korice i zvala se *Svet mašte*; druga, narandžastih korica, zvala se *Priče iz raznih zemalja*; trećoj, crvenoj, ime je bilo *Svet novih granica*, a četvrtoj, zelenoj, *Tajni život životinja*. Moja prva robinhudovska uspomena vezana je za *Priče iz raznih zemalja*, knjigu na čijim je koricama bila slika iz jedne od priča, i to upravo priče o Robinu Hudu.

Slika je prikazivala prizor sa početka priče, prizor tuče, zapravo dvoboja močugama, na brvnu između Robina Huda i Malog Džona. Tuča s kojom počinje poznanstvo Robina i Malog Džona, tuča nakon koje će postati prijatelji je i jedan od prvih prizora u filmu *Robin Hud* Ridlija Skota, najnovije adaptacije već klasične legende o odmetniku koji otima bogatima da bi dao siromašnima. Upravo se na primjeru ove scene može dobro pokazati kako Skot uspjeva ostati vjeran robinhudovskom duhu makar i dobrano promijenio siže priče. Skotov Robin Hud (glumi ga Rasel Krou) izvorno nije plemić nego obični vojnik, imenom Robin Longstrajd. Vraćajući se sa engleskom vojskom iz krstaških ratova, Robin se bavi – šibicarenjem! Istini za volju, kuglicu ne skriva ispod kutije šibica, nego ispod šoljice, ali princip je isti: kockar namjernik pokušava pogoditi ispod koje od tri šoljice se krije kuglica. Kad Mali Džon posumnja da je Robin prevarant – počinje tuča, koju prekida niko drugi do kralj Ričard Lavlje Srce i njegov pratilac, plemić Robert Loksli. Uvrijeđen zbog Robinove osude zločina počinjenih u ratu, kralj baca u okove i njega i cijelo njegovo društvo, uključujući i Malog Džona. Već sutradan, međutim, gine najprije kralj, a zatim i Loksli, a Robin sa svom svitom u bijegu slučajno nailazi na umirućeg Lokslija kojem obećava da će njegov mač vratiti u Notingem i predati ga njegovom ocu. Istovremeno, Robin dolazi i u posjed kraljevske krune te, preuzimajući Lokslijev identitet, stiže natrag u Englesku da krunu preda Ričardovoj majci koja je stavlja na glavu svog mlađeg sina, onog kojeg su istorija i legenda upamtile kao Jovana Bez Zemlje.

ČOVEK IZ NARODA: Razlika u sižeima između Skotovog *Robina Huda* i velike većine ranijih verzija već se naslućuje. U Skotovom

filmu, Ričard Lavlje Srce nije dobri odsutni kralj čiji će povratak donijeti mir i pravdu; naprotiv, on ovdje niti je dobar niti se može vratiti, jer gine na samom početku. Isto tako, Robin Hud nije plemić koji predvodi sirotinju, nego je i sam čovjek iz naroda, koji slučajno, skoro martingerovski, preuzima identitet plemića. Došavši, naime, u Notingem da ocu mrtvog Roberta, starom Valteru Loksliju, vrati mač, Robin tamo zatiče i lejdi Marijanu (glumi je Kejt Blanšet), Robertovu udovicu. Na Valterovu molbu, on nastavlja sa maskaradom, odnosno nastavlja se predstavljati kao Loksli, da stari Valter ne bi ostao bez nasljednika i da Marijani, njegovoj snahi, nakon njegove smrti ne bi oduzeli posjed. Kao u varijaciji na slavni slučaj Martina Gera (poznat iz studije Natali Zemon-Dejvis), Robin se bez problema uklapa u novi identitet. U tom smislu i ljubavna priča između Robina i Marijane, jedan od ključnih motiva cijele legende, ima pomalo nov kontekst, ali je suštinski identična s kanonskom romansom. Ključna razlika, međutim, između Skotovog filma i klasične priče o Robinu Hudu, one koja se destilira kao najmanji zajednički sadržilac svih prethodnih, jest zapravo u tome što film Ridlija Skota radnjom prethodi radnji potonje, u tome što, filmskim žargonom govoreći, funkcioniše kao *prikvel*. Iako se i u Skotovom *Robinu Hudu* šerif od Notingema pojavljuje kao negativac, on još uvijek nije glavni neprijatelj Robina i njegovih odmetnika iz Šervudske šume. Atmosfera kraljevskog terora i crkvenog izrabljivanja ovdje su ipak ostali u sjeni motiva engleske borbe protiv Francuza.

TRADICIJA: Završna scena velike englesko-francuske bitke na engleskoj obali pri francuskom pokušaju desanta podsjeća zapravo na partizanske filmove, u pozitivnom smislu. Da li zbog Robinovog šibiciranja ili zbog činjenice da se stari Loksli zove Valter, tek pao mi je na pamet najslavniji film Šibe Krvavca. Prizori borbe su spotovski atraktivni i imaju nečeg od vesterna, a Francuzi *vuku* na Nijemce iz partizanskih filmova. Engleze, međutim, u borbi protiv Francuza ne ujedinjuje puki patriotizam, nego kraljevsko obećanje o povelji koja će im garantovati slobode i prava. Obećanje će, naravno, biti prekršeno, a Robin Hud će poslije dobijene bitke biti proglašen odmetnikom. Film završava u trenutku kad se Robin i družina odmetnu u šumu; nastavak je, dakle, realna opcija i nešto što vrijedi iščekivati. Ridli Skot je s *Robinom Hudom* uspio u onome što Gaju Ričiju nije uspjelo sa *Šerlokom Holmsom*: kao i Riči, napravio je novi film o legendarnom junaku po kojem su već snimljene desetine filmova, kao i Riči napravio je film drukčiji od prethodnika, no za razliku od Ričija i njegovog *Šerloka Holmsa*, Skot i njegov *Robin Hud* imaju stvarnu i dubinsku, a ne tek površnu i nominalnu vezu sa izvornom legendom. Lik fratra Tuka, recimo, ili scena otimanja pšenice od pohlepnih crkvenjaka imaju tu klasičnu robinhudovsku auru. Tako funkcionišu *tradicija i individualni talenat*: talenat se ostvaruje u auri tradicije.

JABUKA I JABUČICA: Svaka generacija ima svog Robina Huda. Sjećam se, taman negdje uoči rata, pojavio se onaj Kevina Rejnoldsa gdje naslovnog junaka igra Kevin Kostner, a lejdi Marijanu – Meri Elizabet Mastrantonio. Meni je film bio odličan, a kritičari su rogoborili da Kostner nije ni Erol Flin ni Šon Koneri (koji se, usput rečeno, pojavljuje u posljednjoj sceni Rejnoldsovog filma kao kralj Ričard Lavlje Srce koji će blagosloviti brak Robina i Marijane). Prelistavam ovih dana internetska izdanja svjetskih novina i vidim da Skotov film mahom otpisuju kao slab. Interesantno je, međutim, da poslije dvadeset godina kritičari o Rejnoldsovom filmu uglavnom povoljnije sude. Meni je Skotov *Robin Hud* odličan i dugo se zapravo u bioskopu nisam bolje zabavio. U svijetu sve virtualnijem, u filmskoj industriji sve digitalnijoj, animiranijoj i vještačkijoj, prijatna mi je skoro staromodna *tjelesnost* ovog filma. Djeca u Skotovom *Robinu Hudu*, recimo, nisu ni stereotipni anđelčići ni bajkoviti vragolani, nego istovremeno prizivaju u sjećanje dječije krstaške ratove i Andrićevu priču *Deca*. Prizivaju stvarnost, hoću reći. Istini za volju, u mom djetinjstvu, u vrijeme dok sam intenzivno čitao *Čudesne svetove Volta Diznija*, mi smo se još uvijek igrali Robina Huda na način starinski, sa lukovima i strelama. Luk se pravio od duljih tanjih bukovih grana i komada konopca (špage), a strele od vrbovih grana kojima smo s jedne strane vrhove šiljili čakijom, a s druge strane urezivali uske usjeke da se strele bolje prislone uz špagu pri odapinjanju. Roditelji i komšije nisu voljeli ovu igru; nekom ćete izbit oko, govorili su. Nismo onomad razlikovali Robina Huda od Viljema Tela, ali smo znali da nema ni smisla gađati jabuku, ako nema straha da možeš pogoditi očnu jabučicu. ×

MUHAREM BAZDULJ

moć direktnog marketinga

klijent: banka

tema:
krediti za legalizaciju

metod:
neadresovani direct mail u nelegalizovanim krajevima

cena:
1,15 din/kom

odnos cene i kvaliteta:
9:10

odziv potencijalnih klijenata u odnosu na oglas u dnevnoj štampi

dms
DIREKT MARKETING SERVICE

Braće Kovač 14
Beograd
Tel./fax: 011 3442 812, 2440 223
office@direktnimarketing.rs

www.direktnimarketing.rs

PETI FESTIVAL OSUĐENIČKOG STVARALAŠTVA

FOTOGRAFIJE: D. TODOROVIĆ

General Milan Obradović i nagrađeni pesnik

Kad General recituje

Nagradu za poeziju na književnom festivalu održanom u Kazneno-popravnom zavodu za maloletnike u Valjevu, uz aplauze osuđenika, uručila je Savetnica, pa nagrađenu pesmu uze da čita skoro pesnički razbarušen general na funkciji direktora Zatvorskih sankcija Obradović

Peti Republički festival osuđeničkog literalnog stvaralaštva, na temu "Duga", tradicionalno se održava u Kazneno-popravnom zavodu za maloletnike u Valjevu. Na raspisani konkurs prijavilo se 20 zatvorskih ustanova, 87 autora prijavilo je 204 rada, u kategoriji proza prijavilo se 29 autora sa 45 radova, u kategoriji poezija prijavila se 73 autora sa 159 radova. Beležimo rekord u broju prijavljenih ustanova, broju autora, ali i prijavljenih radova. Tako veli, vidi se, profesionalno, po pravilu službe, i da odma' možeš da ga staviš u novine, sastavljeno Saopštenje za predstavnike medija.

JEDNA PLEMENITA IDEJA: Ajde sa tog po pravilu službe uvoda na lice mesta: Kazneno-popravni zavod za maloletnike u Valjevu na periferiji grada, visok zid, metalna kapija. Da uđeš treba sačekaš, stražar proveri spisak, kad se prođu razni detektori, identifikacija, ajde unutra. Unutra široko i prostrano, beton, trava, zgrade. Do te Upravne zgrade, a do pešačke staze, sa već procvetale ruže i drugo cveće, suncobrani. Jedna sa raspuštenu kosu i sa neku prozirnu 'aljinu-tuniku preko belu odeždu energično sazva novinarski zbor. Podeli Ono Saopštenje za predstavnike medija, pa se po sva pravila profesije predstavi, Zorana Vučićević, savetnica za medije i odnose sa javnošću u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija. Dodade da i ona novinar, sa iskustvom, dodade i da samo tako mogla dobije taj savetnički pos'o. Novinaru "Vremena" se ote, Što žrtvova uspešnu novinarsku karijeru, taj lebac, sve to, Savetnica odgovori da došlo vreme za manje stresan pos'o i prinadležnosti. Ondak i u nastavku Savetnica podeli najnoviji broj "Putokaza", lista Kazneno-popravnog zavoda, koji posvećen zatvorskim jubilejima, i u kome, po ta pravila, bili rezultati konkursa i govori sa manifestacije koja je tek trebalo da se održi. Ima i šta na Temu rekla Savetnica, Festival literalnog stvaralaštva je jedna plemenita ideja koja je vrlo uspešno sprovedena u delo... Najveća dela iz oblasti poezije i proze nastala su kada je autor uspeo da svoje najdublje emocije prenese na papir. To su uspeli i naši osuđenici...

Savetnica nastavi radi pos'o, sve pozva na početak svečanosti dodele nagrada, krenuše, napred direktor Uprave za izvršenje zatvorskih sankcija, bivši policijski general Milan Obradović, za njim Savetnica, upravnici zatvora, ostali. Dođoše do zatvorskog Doma kulture, uđoše, privedeni osuđenici se bez komande digoše na noge, gosti se rasporediše u levi deo sale. Da se, zbog taj zapisnik, ne daj bože nešto drugo zabeleži i da je Savetnica formacijski sela u prvi red do generala Obradovića. Svečanost ko'e poče, na binu izađe ženska grupa u te nošnje pevača, *Sitan kamen do kamena/ zelen trava do kolena*... Aplauzi su bili dovoljne jačine i dužine, sa bine se javi voditeljka u voditeljski komplet, vaspitač Ana Aćimov Novković, Sto godina od rođenja Meše Selimovića, sto godina od smrti Tolstoja, okupili se da daju svojevrstan doprinos pisanoj reči...

Prisutne pozdravi zamenik upravnika KPZ-a Valjevo Slobodan Arsenijević, Festival doživljavaju kao način izlaženja u susret potrebama osuđenih, na kraju obraćanja pozva Obradovića da otvori Festival. Aplauzi su bili samo malo preko te dozvoljene jačine, reče se Obradović, izrazi zahvalnost na časti, Festival slavi mali jubilej, lično veliki poklonik pisane reči, posebno poezije...

AVANTURA I SUSRET: Onda poče taj program, uz sve aplauze zatvorenika nastupi zatvorska muzička sekcija sa numeru *Pišonja i Žuga*, reč dobi predsednik žirija univerzitetski profesor iz Novog Sada, koji je imao i golootočka iskustva, Vitomir Vuletić, Bilo je uzbudljivo čitati ove priloge, u svakome od njih damara živi i neukrotivi život... Priliku, u pripadajućoj i svojoj i sa sve pantalone radnoj uniformi, dobi i načelnica Službe za tretman, koja pročita svoj rad "Pisac u zatvoru", koji već objavljen u zavodskim "Putokazima". Načelnica citira Mešu Selimovića, Brodskog, reče da su poezija i proza iskustvo, avantura i susret, i reče, Zato uživajmo u lepom stihu i zanimljivoj priči.

Sve se nastavi uz ti po dužinu i jačinu primereni aplauzi, voditeljka uze proziva nagrađene, ovi izlaze na binu i primaju čestitanja i nagrade. Primiše se nagrada prozni pisci, na red dođe poezija, primiše se i za poeziju, i dođe na red prva nagrada za poeziju, voditeljka najavi, Prvu nagradu dobio je rad "Oče", autora Đorđa Vasiljevića iz Okružnog zatvora Novi Sad. Na binu lično da lično

preda nagradu stupi sa tu svoju i raspuštenu kosu Savetnica, nagrađene pesme se lično primi general skoro pesnički razbarušen Obradović, pa uze da pesmu cenjenom publikumu recituje, *Oče, ti koji si cepao moje pesme/ Oče, ti koji si smatrao da sam greška/ Znaš li, dok si me surovo učio šta se ne sme/ Koliko ti je ruka bila teška...*

Svi aplaudiraše, General se pokloni, opet bi *Sitan kamen na kamenu*, kome treba, i gospodinu Generalu, dodeliše bistu Desanke Maksimović, voditeljka reče da nema više, zatvorenici se u pratnji stražara povukoše, bi zajedničko slikanje na bini svi i sviju dobitnika, učesnika programa, oni' koji tu bili službeno. Onda bi to napolje, kamere do'vatiše prvonagrađenog za poeziju, bi ti' pitanja, odgovora, Sve je mnogo lepo, i sve mi je mnogo značilo... 'Uvatimo i šta veli General, Imamo bitne rezultate, kako u borbi protiv korupcije tako i u podizanju standarda i uslova života osuđenih lica... Na molbu novinara, a uz nezaobilazno odobrenje i svaki trud Savetnice bi jošte jedno slikanje Generala sa Prvim pesnikom, do Obradovića stade i stražar sa brkovi po svako pravilo službe, samo reče, Ja sam ga doveo, i uđe u kadar. ×

DRAGAN TODOROVIĆ

KONCERT

LOBO(S)TOMIJA

> Los Lobos
> Dom sindikata, Beograd, 15. V 2010.

Toliko je prošlo otkad su Los Lobos poslednji put bili na horizontu svojim ovdašnjim "lobistima", svašta se u međuvremenu istumbalo pa bi prikaz njihovog prvog gostovanja u Srbiji, u nekom od režimskih "javnih servisa" mogao da glasi i ovako:

Daleka, ali nama tradicionalno naklonjena meksikanska manjina u SAD, uvek i odlučno protiv jednostranog otcepljenja Teksasa & Arizone, preko svojih predstavnika ješno otelotvorenih u KUD Los Lobos, vatreno je podržala spoljnu politiku i teritorijalni integritet Srbije. Posle naše nadaleko čuvene gostoprimljivosti začinjene čorbastim pasuljem (u postojbini bucmastih posetilaca poznat kao *zuppa azteca*), informativni blok pripao je domaćim akterima na engleskom, Desperate Slim & The Newscasters. U prestoničkom, neregionalizovanom Domu sindikata gostujući VIS Kurjaci iz losanđeleske enklave izveli su splet melodija matičnog im Meksika, približivši ih srpskom narodu i korišćenjem harmonike, njojzi hvala. Zapažen je gest dobre volje Kurjaka da su iz koncertnog repertoara izostavili prvi, veliki hit koji su na ovim prostorima imali, *Da li će Vuk preživeti*, što je ocenjeno kao mudar ustupak beskompromisnoj aktivnosti našeg šefa diplomatije.

U stvarnosti, te subote 15. maja – nekada domaćeg Dana pobede (nad fašizmom) – beogradska publika se izdelila na desetine hiljada (Noći) muzejoždera, masu na divanu pravoslavne gejikone J.K., verne sledbenike alternativnog/drugačijeg festivala Ring Ring, i na oko 1000 (s ulaznicama 1800-2200) šarenolikih posetilaca koncerta Los Lobos. Glavnogradski bluz-klub Voxstock organizovanjem ovog gostovanja ujedno je najavio i svoj redovni letnji jednodnevni bluz-festival Bluesstock (26. VI, Hipodrom).

A još od 1973. kao Los Lobos del Este Los Angeles, u manje-više istom sastavu, preko nekoliko samizdata/marginal- >>

STANISLAV MILOJKOVIĆ

nih vinila, istoimenog debi-albuma 1976. te odličnog LP-prvenca (*How Will The Wolf Survive*, '84) i solidnog sledećeg albuma (*By The Light Of The Moon*, 87) za uzlazeću disko-kuću (Slash) s globalnom distribucijom, probili su se zapaženo čak i na tržište tadašnje Jugoslavije. Odlično nastavljajući novi talas, uklopljeni u (tada zvani) novi američki rok, kasnije amerikana, udariše u zlatnu žicu kao glavni muzički protagonisti latino-rok filma *La Bamba*. Dotad je već postalo jasno da Los Lobos nisu samo Tex-Mex (očaravajuća muzika, kao kad bi posle svih ratova, sukoba itd. ovde imali Srb-Hrv), nego dublje i šire – čikano (Chicano, pokret državljana SAD meksičkog porekla, naročito u jugozapadnom delu, da reafirmišu svoje korene i kulturu, počevši od pre II sv. rata – prim. aut.). I dok je svet pokoren njihovom efektnom verzijom narodne *La Bamba* (via pok. zemljak Riči Valens, tin-zvezda kojoj je 1958. to bio meteorski rokenrol uzlet), Los Lobos su iz temelja rizikovali komercijalnu karijeru 1988. objavivši žestoko osećajan LP *La Pistola Y El Corazon*, s obradama tradicionalnih pesama svog naroda (Tejano, mariachi); odlično ocenjen, slabo prodat. (Sve navedene naslove licencno je u Jugoslaviji objavio Jugoton.)

Od ovog herojskog poteza (po Partibrejkersima, dilema "Prsten ili puška"), možda se Los Lobos ni do danas nisu tiražno oporavili; bilo je, za dlaku, rano za svetsku muziku, etno trend i sl. Sledili su brojni kvalitetni albumi, razmerno kasna lajv izdanja, ali Los Lobos nikad više nisu bili visoko na top-listama, pa nije mnogo pomogla ni nagrađivana muzika za filmski hit *Desperado* 1995. No Los Lobos uvek mnogo nastupaju i izvrsni su uživo, što i priliči prvorazrednom ritam-i-bluz bendu (kako mnogi zaboravljaju da ih dožive). U novom veku, solidna izdanja kao *Good Morning Aztlan* (2002, Mammoth) i smiren, mudar *The Town And The City* (2006, Mammoth/EMI – Dallas), te opet samizdat *One Time One Night: Live Recordings-Vol.1* (2007, Los Lobos Records) potvrđuju da ni u svojim odmaklim pedesetim (članovi benda su rođeni 1951–1955) ne zvuče ništa slabije.

Patinirana sala Doma sindikata ispunila se žilavim, starinski snažnim muziciranjem čak tri gitare: između glavnih svirača/pevača Sezara Rozasa (obavezne crne naočare, sjajno zalizana kosa, zviždeći Les Paul) i Dejvida Hidalga (prosedeli veseljak, režeći Telecaster), nekadašnji bubnjar Lui Perez takođe plete i okida žice, često i na jednoj

SCENA

DESANKINA NAGRADA

PEVANJE OD INTEGRITETA

Ovogodišnja prestižna pesnička nagrada, koja nosi ime Desanke Maksimović, a koja se dodeljuje za celokupno pesničko delo i doprinos srpskoj poeziji, uručena je u nedelju 16. maja, u Brankovini kod Valjeva, pesnikinji Mirjani Stefanović (1939, piše i knjige za decu, te radio i TV drame).

Obrazlažući nagradu, predsednica žirija, pesnikinja Radmila Lazić, na svečanosti dodele nagrade istakla je da se Mirjana Stefanović u poeziji pojavila 60-ih godina prošlog veka, te da je predstavljala prvi urbani ženski pesnički glas srpske poezije. Njeno pesničko delo do sada nije doživelo adekvatnu recepciju i, dodeljujući joj ovu nagradu, žiri je imao na umu skretanje javne pažnje na delo ove pesnikinje i revalorizovanje njenog mesta u srpskom pesničkom korpusu. Zato žiri ističe značaj ovog trenutka za srpsku poeziju, da se jedno nesumnjivo osobeno i moderno pesničko delo inkorporira u nacionalni pesnički kanon, kako bi se kanon učinio manje konzervativnim i mizoginim.

Pesnikinja Lazić, koja je bila jedina žena pesnik među dobitnicima Desankine nagrade (Simović, Miodrag Pavlović, Raičković, Bećković, Rajko Petrov Nogo...), o pesnikinji Stefanović je rekla i da njeno pevanje predstavlja odstupanje od stereotipa o ženskom pisanju, kao i da je njena poezija daleko od svakog uzvišenog pojanja na izlizane pesničke teme. Poezija Mirjane Stefanović je subverzivna, ona razobličava i demistifikuje, koristi ironiju, autoironiju i sarkazam za podrivanje autoriteta, dogmi i svakojakog slepila. Ona je svoj pesnički put započela pesmama mladalačke vitalnosti i urbanog prosedea, da bi u središnjem pesničkom opusu pisala pesme ekspresivnog izraza i nadrealističkih situacija, a o svetu kao pozorištu apsurda i surovosti. Taj svet apsurda je u najnovijim knjigama postao konkretan i surov svet naših života.

U poslednjim knjigama, naglasila je pesnikinja Radmila Lazić, naročito u knjizi *Pomračenje*, svoj dar za ironijsko-satirične uvide ona je upotrebila na specifičan način kritikujući naše ratne i poratne sunovrate, pa je ta knjiga redak primer celovitog antiratnog angažmana u srpskoj poeziji, i može biti da je baš zato od književnog establišmenta uglavnom prećutana. Pesništvo Mirjane Stefanović, osim što predstavlja promenu ženske pesničke paradigme, može se smatrati i pevanjem od integriteta, ljudskog i pesničkog, po čemu je srodna najplemenitijoj pesničkoj vertikali Desanke Maksimović.

Nagrada, koja je pesnikinji Stefanović uručena u Brankovini, gde je sahranjena Desanka Maksimović, sastoji se od plakete, statuete slavne pesnikinje, koju je uradio Aleksandar Zarin, i novčanog iznosa. Dobitnici će biti štampana knjiga izabranih i novih pesama, o njenom pesništvu će biti održan naučni skup, a tekstovi sa njega objavljeni u posebnom zborniku. ×

D. T.

od manjih meksikanskih gitara (harana asteka/jarana huasteca). Ovu trojicu autora glasovno dopunjuju i basista Konrad Lozano, dugogodišnji live-bubnjar Ruben (Cougar) Estrada, i jedini "beli" član, nenametljivi saksofonista/klavijaturista Stiv Berlin (ex-Blasters), koji će i flautu potegnuti za *Revolution*.

Već treća numera, Valensova *Come On Let's Go* podiže na noge mnoge u dvorani, makar Lobose znaju samo po pesmi *La Bamba*, i tako stojeći/drmusavi će uglavnom i ostati do kraja. Poneka kumbia (cumbia, izvorno plesna muzika iz Kolumbije, veoma popularna širom latinske Amerike) nađe se između prženja kao *Don't Worry Baby* i novijih kao *Free Up*, a totalno nerokerski likovi Los Lobos – zdepasti, širokih lica i dobroćudnih stomaka – lože ubedljivošću od koje znate da su im srca poput mehova harmonika. Kad prorade akustične gitare, a Hidalgo opaše malu harmoniku, i sentiment je na vrhuncu: norten(j)a *Anselma*, brzi *Volver*, pa jedna od LL-specijalnosti, obrada iz Diznijevog filmsko-muzičkog opusa (*I Wanna Be Like You/Monkey Song* iz *Knjige o džungli*). Glatko je prošao i efikasni potpuri (Lobosima ne stranih) soul-standarda *Papa Was A Rolling Stone*, te *Oye Como Va* Tita Puentea, naravno, via električni Santana, navodeći na pomisao da LL redovno rade i svadbe.

Veselju nikad kraja, igranka bez prestanka, da ima astala, đuskalo bi se i po njima, no do sat i po koncert se ipak završava. Bez prenemaganja Los Lobos se vraćaju uz ovacije, jasno da i njima prija, pa se na bis rasviravaju kroz nekoliko numera, da bi "zakucali" *La Bamba*. Kako su kod Meksikanaca i dobri momci mačo, Hidalgo na binu izvlači samo lepši pol, buljuk raznih oblika, veličina i koreografija. Predvidljiv je drugi bis, ali polivena svetlom publika gasi svoje glasove i razilazi se; umorna, u odmaklim godinama? Ovo je bilo pri kraju evropske turneje (Zagreb, Budimpešta...), sledeći put svi će znati da ne propuste takav provod! ×

DRAGAN KREMER

>> tv manijak >

PIŠE: DRAGAN ILIĆ

Pošto je evro na farmi?

Pre nekoliko dana general žandarmerije Goran Radosavljević Guri rekao je kako se sve bitne stvari u ovoj zemlji **dešavaju nedeljom**. Vikendom se predaje Legija, hapse optuženici, osnivaju nove stranke i koalicije, a evro prelazi magičnu granicu od 100 dinara. Ovih dana je u Beogradu i delegacija MMF-a, svojevrsna kontrola poslovanja i trošenja para, pa je utisak ekonomskog uzbuđenja potpun. U medijima ipak nije bilo velike dramatike. To može da znači kako čitaoci i gledaoci **nisu baš suviše zainteresovani za ekonomske teme**, ili je postignut dogovor da se ionako rovita situacija dodatno ne dramatizuje. Predstavnik menjačnica u vestima pominje povećan interes za "švajcarce" jer narod izgleda **ne veruje ni u evro**. Posle ekonomskog sloma u Grčkoj i mogućeg ponavljanja u Španiji, Portugalu ili Italiji, danas je mudrije štedeti u francima ili dolarima, jer u ekonomskom smislu građani pokazuju euroskepticizam. Tu se slažu sa Nemcima, koji se sa tugom sećaju stabilne dojč marke, ili sa Englezima koji se drže svoje funte i odbijaju da uđu u evrozonu.

Već sam dašak najave ekonomske krize, ili pada vrednosti dinara, iz kolektivnog sećanja Srba vraća suštinsko nepoverenje u ekonomske institucije. Činjenica je da dinar mesecima klizi do tog **ruba od 100 dinara za 1 evro**, onda je guverner Jelašić podneo ostavku, ovih dana je ostavka prihvaćena i tokom vikenda – **ode dinar**! U prilozima arapskih TV stanica – video sam moguće rešenje problema. U Dubaiju je pušten u upotrebu prvi bankomat u kojem možete da kupite zlatnike, a pošto zlato ne gubi vrednost kao današnji novac, verujem da će ovaj tradicionalni oblik štednje imati svoje pristalice i kod nas. Ministarstvo prosvete je u tom pravcu već načinilo neke korake, pa će uzorni učenici (jel' beše vukovci?) biti nagrađeni **zlatnim medaljonima**. Teoretski, bilo bi sjajno da na kraju osmog razreda dete sakupi osam dukata, pa onda još četiri kroz srednju školu i eto ti početnog kapitala. Nije daleko ni robnonovčana razmena – pre samo 15 ili 16 godina šišanje na Bulevaru Sa Platanima koštalo je jednog jutra nekoliko milijardi, ili **jednu paklicu "partnera"**, ili dva jajeta, ili dvadeset pfeninga, ko šta ima. Posle toga, ne treba nam mnogo da poverujemo kako je krhka domaća valuta.

Ekonomska kriza svakako nije novost u Srbiji, pa bi isto tako bilo glupo da me ona posebno plaši. Navikli smo da nemamo. Međutim, ono što me u mnogo većoj meri asocira na devedesete jesu dve medijske činjenice. Prva je uporno ponavljanje Vlade Srbije da je naša zemlja **"statistički"** izašla iz ekonomske krize. Da parafraziram izjavu Slobodana Miloševića: "nema tog svetskog kompjutera niti programa koji će uspeti da isplanira koliko će srpski seljak da proizvede!" Time je Sloba valjda želeo da kaže, **usred one bede**, kako smo jači od svih, kako je rodilo pa preliva na sve strane. Floskula u statističkom izlasku iz krize veoma je neobična, jer ako analiziramo njeno značenje – dobićemo više pitanja nego odgovora. Statistički gledano, možete da beležite ekonomski pad, stagnaciju ili rast, dok pojam "izlazak" ima metafizički prizvuk. To mu dođe kao "vaskrs Srbije", ali nije jasno da li više ne tonemo, ili plutamo, ili smo počeli da rastemo, **samo to još ne osećamo**.

Druga medijska činjenica, koju je nemoguće preskočiti, jeste fenomen ružičaste "Farme". Ukoliko milioni ljudi nekoliko sati dnevno gledaju **"Farmu" na televiziji Pink**, onda ponovo imamo kolektivni *deja vu*. Niko neće primetiti da evro košta sto dinara, jer očekuje da vidi ko se sa kime danas popičkarao, napušio, piškio po faci ili poslao u materinu. Statistički! Teško mogu reći da se radi o dobrom rialiti programu, jer kamera je očajna, slika je **nevidljiva od reklama** (bukvalno nema sekunde "Farme" u kojoj nema reklame), nema radnje ni cenzure, najveće bogatstvo "Farme" su – ljudi! Fantastično skupljena grupa građana spremnih da u svakom trenutku stupe u **verbalni sukob bez cenzure**. Takođe, "Farma" pokazuje kako žive "tice nebeske" u društvu u kojem ne postoji novac. Srpska farma je oaza ekonomske samodovoljnosti, gde je novac suvišan, a osnovne životne potrebe zadovoljava nedefinisana društvena institucija Zadruga, što bi u slučaju metafore – bila Vlada Srbije. Onaj sa kaubojskim šeširom, što dolazi u vizitu, bio bi premijer Cvetković. Televizija Pink je uspela ono što ekonomski stručnjaci širom sveta nisu – **rešila je ekonomsku krizu**. Pokazalo se da građanima novac nije potreban, Zadruga će da dostavlja brašno, stoku i šećer, na nama je samo da se gložimo, a gledaoci širom sveta će da uživaju! ×

EVROPSKA UNIJA

SUMRAK EVROZONE

EU se, kako kaže predsednik Evropske centralne banke Žan-Klod Triše, nalazi u "najtežoj situaciji od Drugog, a možda i od Prvog svetskog rata"

REUTERS

Kada su početkom prošle nedelje države evrozone obelodanile da su za odbranu ugrožene evropske valute obezbedile paket od 750 milijardi evra, berze su pozitivno reagovale. To je bio i primarni cilj kriznog sastanka na kome su se ministri finansija u rekordno kratkom roku, praktično za samo jedan dan, dogovorili o rekordnom kriznom paketu i najavili "odlučnu borbu protiv špekulanata", koji bi navodno hteli da se obogate po cenu osiromašenja građana Evropske unije. Zvučalo je to kao da su se dobri ljudi sastali da bi narod koji ih je izabrao odbranili od nekih zlih ljudi koji ugrožavaju njihov standard.

Ovaj potez je na prvi pogled bio efektan. Čelnici Evropske unije pokazali su odlučnost i solidarnost sa ugroženim zemljama EU, branitelji evra demonstrirali su silu koja bi trebalo da zastraši tamo neke špekulante. Na drugi pogled, bila je to međutim brzopotezna reakcija ministara finansija zemalja sateranih uza zid u odbrani čitavog finansijskog tržišta, a ne samo pojedinih zemalja evrozone, ne bi li došli do predaha i dogovorili se šta im je dalje činiti. A kada zemlje Evropske unije oko nečega treba da se dogovaraju, to onda može i da potraje.

Kritike su pljuštale sa svih strana: od predstavnika građana relativno dobrostojećih zemalja evrozone, koji baš nisu bili srećni da se od poreza koji oni plaćaju izdvajaju ogromna sredstva za spasavanje zemalja koje su se "neodgovorno" ponašale, do finansijskih i privrednih stručnjaka koji su ukazivali na strukturalne greške koje su dopustile da evro i evrozona upadnu u ovako duboku krizu i koje moraju da se ispravljaju. Javili su se za reč i eksperti koji su po jenjavanju svetske finansijske krize, čiji je simbol propast investicione banke *Lehman Brothers* u septembru 2008. godine, upozoravali da će posle finansijske nastupiti dužnička kriza. To se i dogodilo.

SUNOVRAT EVRA: Simbol za novonastalu dužničku krizu je Grčka, koja bi bez evropskog paketa pomoći morala da objavi državni bankrot. Gotovo u istom dahu sa Grčkom se izgovaraju Španija, Portugal i Irska, a probleme sa nagomilanim državnim dugovima i prevelikim budžetskim deficitima imaju i Italija, Belgija, pa i Nemačka, ali i Velika Britanija koja nije članica evrozone. Evro konstantno opada, a po nekim procenama do kraja godine mogao bi da padne na 1,14 u odnosu na američki dolar, pa čak i da se izjednači sa dolarom. U ponedeljak je evro dostigao najnižu tačku u

poslednje četiri godine i pao na 1,2237 u odnosu na dolar. Uprkos privremenoj stabilizaciji evra eksperti usled nestabilnog finansijskog tržišta u Evropi očekuju njegov dalji pad. I u menjačnicama u Srbiji je povećana potražnja za dolarom i švajcarskim frankom. Naravno da u takvoj situaciji skače cena zlata na svetskim berzama.

PENALI ZA NESTAŠNE: Dok evro pada, a razmere dužničke krize još uvek ne mogu da se sagledaju, države EU tragaju za mehanizmima kojima bi odbranile zajedničku valutu i tržište. Jedan od prvih konkretnih predloga dolazi iz Nemačke, najveće evropske nacionalne privrede. Kako piše uticajni *Spiegel*, ministar finansija Nemačke Volfgang Šojble bi već u petak svojim kolegama iz EU mogao da predloži princip "kočnice za dugove" koji bi po nemačkom modelu trebalo da se primeni u čitavoj Evropskoj uniji. Nemačka, čiji dugovi iznose 1700 milijardi evra, u junu prošle godine u ustav je unela propise, po kojima od 2016. godine odstupanje od bruto nacionalnog dohotka na saveznom nivou ne sme da bude veće od 0,35 odsto, dok od 2020. godine nemačke pokrajine samostalno uopšte više ne smeju da se zadužuju. Nemački plan za EU, na kome se još radi, obuhvata tri oblasti: bolje preventivne mere za budžetske krize (deficite), bolju privredno-političku kontrolu i koordinaciju i uspostavljanje stalnog saveta za prevazilaženje kriza unutar evrozone. Do jeseni bi Savet EU trebalo da donese neke odluke o reformama unutar evrozone.

Još uvek nezvanično, Šojble se zalaže za različite sankcije koje bi trebalo da disciplinuju nedisciplinovane članice evrozone: od oduzimanja prava glasa do izbacivanja iz monetarne unije. Za to bi bila potrebna promena različitih evropskih ugovara. Naravno da je i sam nagoveštaj ovakvih mera u mnogim zemljama naišao na oštro negodovanje. Jedna od najvećih slabosti Evropske unije jeste poslovična sporost koja je sa ili bez Lisabonskog ugovora programirana u njenoj strukturi, pa je tako nerealno očekivati da će evropske institucije uprkos finansijskoj krizi biti u stanju da brzo donesu neke drastične reformske odluke.

ANTIŠPEKULANTSKI POREZ: Austrijska inicijativa, koja bi mogla lakše da prođe, dodatno je oporezivanje svih finansijskih transakcija, to jest oporezivanje finansijskog tržišta. Nju podržava i predsedavajući evrogrupe Luksemburžanin Žan-Klod Junker. "Oni, koji su dobrim delom odgovorni za ovu situaciju, treba i da plate, da se ona prevaziđe", rekao je Junker. Na osnovu Lisabonskog ugovora moguće je da se po ovom pitanju organizuje referendum na nivou čitave EU, što bi bilo po prvi put u istoriji Unije. I vladajuća koalicija Nemačke je podržala ovu inicijativu, kao neku vrstu antišpekulacionog poreza. Da bi ovaj predlog došao pred Evropsku komisiju, neophodno je da se sakupi najmanje jedan milion potpisa iz najmanje 9 zemalja EU. Suštinsko pitanje koje za sada ostaje otvoreno jeste na koji način i za šta bi se konkretno koristila tako prikupljena sredstva.

Ministri finansija EU su se u utorak dogovorili da ubuduće na kratkom lancu drže hedžfondove. Na osnovu tog dogovora menadžeri fondova bi po prvi put morali da se registruju i da istaknu kako rizike tako i strategije svojih investicija. Složila se i Velika Britanija, koja se do sada protivila takvim regulacionim merama, koje je opet, prema većini eksperata, trebalo doneti mnogo ranije.

IZNUĐENE REAKCIJE: Kritike upravo ukazuju da EU nije delovala preventivno, jer nije prepoznala opasnosti po sopstveno finansijsko tržište, već da su reakcije iznuđene usled, kako kaže predsednik Evropske centralne banke Žan-Klod Triše, "najteže situacije od Drugog, a možda i od Prvog svetskog rata". On očekuje "kvantni skok" i delotvorne sankcije za prekršaje kod politike stabilizacije i rasta privrede Evropske unije i kontrole privredne politike. "Doživljavamo dramatična vremena", rekao je Triše i dodao da kod tržišta uvek postoji rizik od zaraze, i da to može da se odigrava veoma brzo, ponekad i za samo "nekoliko sati". Triše je položaj evropskog prostora od prošle nedelje uporedio sa vremenom neposredno nakon izbijanja svetske finansijske krize: "Tržište više ne funkcioniše, bilo je to skoro kao posle bankrotstva *Lehman Brothers* u septembru 2008." Svi znaju šta je sve u igri, rekao je Triše, i izrazio uverenje da će se šefovi vlada držati paketa štednje, na koje su se obavezali.

KO JE ŠTA DOBIO: Mnogobrojne analize pokazuju ko je šta dobio, a ko je izgubio, usled krize evropskog finansijskog tržišta. Investitori zbog nestabilnog evropskog tržišta beže iz Evrope u Sjedinjene Američke Države, pa se prema podacima ministarstva finansija SAD od marta ove godine u američke vrednosne papire prelilo oko 140,5 milijardi dolara, najviše otkako se beleže odgovarajuće statistike od početka tridesetih godina prošlog veka. To je uticalo na drastično jačanje dolara u odnosu na evro. Sa druge strane, SAD i inače imaju negativan spoljnotrgovinski bilans, koji će se usled jakog dolara još više pogoršati. A predsednik Barak Obama je obećao da će na osnovu izvoza za pet godina biti obezbeđeno dva miliona novih radnih mesta.

Takav razvoj je sa druge strane pozitivan za industrijske grane u Evropi koje su orijentisane na izvoz, a padom evra postale jeftinije i konkurentnije na svetskom tržištu.

Takav optimizam, ipak, ne potkrepljuje nemačka Komercijalna banka, jer, kako se kaže, dok izvoz pojeftinjuje, uvoz svekolike robe, pa tako i goriva, poskupljuje. Nemačka Komercijalna banka upozorava na moguću uvezenu inflaciju, po principu: slab evro izaziva inflatorni pritisak, samim tim rastu kamate, što je otrov za konjunkturu.

Istovremeno, dok nemački izvoznici profitiraju, rastu problemi za neto-uvoznike kao što su Grčka, Španija i Portugal, dakle zemlje koje su najviše pogođene krizom.

>>INVESTITORI ZBOG NESTABILNOG EVROPSKOG TRŽIŠTA BEŽE IZ EVROPE U SAD

A GDE SMO MI: Činjenica je da će kriza evra koja preti da se pretvori u krizu Evropske unije imati direktnih ili indirektnih posledica na Zapadni Balkan, na zemlje koje bi želele da budu članice Unije. Prvo: realna je bojazan da će, makar privremeno, presahnuti finansijska pomoć za države ovog regiona, zbog enormnih suma koje će Evropska centralna banka i međunarodne finansijske institucije staviti na raspolaganje za odbranu evra i tržišta EU. Drugo: EU će se još više okrenuti sopstvenim problemima, Srbija i komšiluk biće ostavljeni sami sebi, a koliko su sposobni bez posrednika i pritisaka sa strane da se dogovaraju i prevazilaze regionalne i unutrašnje probleme, Srbija sa Kosovom, Crna Gora, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Makedonija i Albanija već su višestruko pokazale. Treće: Ako se kriza u Evropskoj uniji produbi, šta će srpska i ostale "proevropske" vlade da obećavaju svojim biračima, kojima životni standard u kontinuitetu opada, dok nezaposlenost raste? Kao "obećana zemlja" EU je najvažniji kohezioni i stabilizacioni faktor na Balkanu, evropska perspektiva, iliti nada, apaurin za nacionalne strasti. Da bi nakon krize evropskog finansijskog tržišta uslovi za evropske integracione procese mogli da budu još stroži i nedostižniji, na Balkanu je bolje glasno i ne izgovarati. ×

ANDREJ IVANJI

Vojvodstvo iz druge dimenzije

Luksemburg je najbogatija evropska država. "Ferari", "aston martin" i najnoviji modeli "mercedesa" viđaju se češće nego što se u Beogradu vidi bicikl; starije kuće su besprekorno održavane, a nove besprekorno projektovane; ulice su popločane, uređene, bez trunke smeća; putevi ravni kao staklo. Ipak, na ulicama nema ljudi

SVAKOM KO SE 13. maja zadesi u Luksemburgu, jedina zabava biće usamljeni golobradi vojnik zadužen za čuvanje palate velikog vojvode. Rade i kafići, uglavnom prazni. Državni je praznik, a državnim praznikom sve je zatvoreno – ništa tezge, ništa promućurni trgovci koji otvore butigu baš tog dana, ništa tržni centri.

"Ovi stvarno nisu normalni", konstatuje član novinarske delegacije koja u ovom gradu boravi po pozivu luksemburškog ministarstva spoljnih poslova, a u organizaciji Evropskog centra za novinarstvo iz Mastrihta i niškog Medija centra. "Da je bar jedna prodavnica otvorena, napravili bi čudo od prometa."

"A koji će im to? Okreni se, bre, oko sebe! Oni već imaju previše, baš ih briga da zarađuju još", odgovara mu drugi.

Samo nekoliko dana ranije, u nedelju 9. maja, ulice su bile krcate ljudima, na pijaci je organizovan vašar, a od crkvenih zvona nije se moglo predahnuti. Pored crkvene procesije, glavna atrakcija bio je veliki vojvoda koji je s terase svog dvora mahao podanicima i turistima.

"Imali ste sreće da ovo vidite", objašnjava presrećni turistički vodič. "Prvo u procesiji, a sada na balkonu. Dvaput u istom danu!" Mašemo zato i mi. Pridružujemo se na trenutak svetu koji živi potpuno drugačije od nas, svetu koji se raduje stvarima kojima se mi samo cinično osmehujemo, svetu koji kao da pripada univerzumu paralelnom sa onim iz kojeg mi dolazimo.

U PUNOM SJAJU: Luksemburg je najbogatija evropska država. S najvećim bruto nacionalnim dohotkom i najvećim zaradama po glavi stanovnika, Luksemburg svoje bogatstvo i ne krije: "ferari", "aston martin" i najnoviji modeli "mercedesa" viđaju se češće nego što se u Beogradu vidi bicikl; starije kuće su besprekorno održavane, a nove besprekorno projektovane; ulice su popločane, uređene, bez trunke smeća; putevi ravni kao staklo. Ipak, na ulicama nema ljudi. U kafićima sede samo turisti, a obližnja naselja deluju potpuno mrtvo. Tokom tridesetak kilometara vožnje do Šengena, recimo, primećeno je tačno petoro Luksemburžana: jedan čovek sipao je gorivo, jedna žena igrala se s detetom, a dvoje ljudi ulazili su u automobil.

Prestonica Evropske unije

Luksemburg se graniči s Nemačkom, Francuskom i Belgijom. Ukupna dužina državne granice je 356 kilometara, a s površinom od 2586 km kvadratnih, Luksemburg je druga po redu najmanja država EU (posle Malte).

U Luksemburgu živi 493.000 ljudi, od čega skoro polovinu (43,7 odsto ili 215,5 hiljada) čine stranci-useljenici. Zvanični jezici su francuski, nemački i luksemburški, s tim što se vlasti sada trude da, zbog uspešnije asimilacije pridošlica, luksemburški bude obavezan. Skoro 70 odsto stanovnika Luksemburga spada u radno sposobnu i zaposlenu populaciju.

Iako je na čelu države zvanično veliki vojvoda, zakonska akta donose i usvajaju vlada i parlament.

Kako se apsolutno sve prodavnice zatvaraju u šest popodne, i uveče je slična situacija: u kafanama se još poneko i nađe, a na ulicama je pustoš.

Pošto je situacija već takva kakva je, Luksemburg je verovatno država u kojoj je najlakše pronaći "naše". Ne zato što "naših" ima više nego ostalih, već zato što se jedino "naši" čuju – ostali se uglavnom uzdržavaju od preglasnog smeha i govora. Kažu iskusni da se "naši", na tom mirnom i sređenom mestu, prepoznaju i po načinu na koji hodaju i nastupaju. Posle niza bezuspešnih pokušaja da se sporazumemo na francuskom, a bez ikakve konkretne indicije da smo "naši", konobarica u gradskom novinarskom kafeu prelazi na srpski: "Reci šta hoćeš, bre! Provalila sam te čim si ušla. Marširaš kao da si Luksemburg oslobodila. E... tako sam i ja kad sam stigla."

Iako je najpoznatiji po bankarstvu i proizvodnji sjajnog vina, Luksemburg je danas pre svega jedna od tri "evropske prestonice" (što mu takođe donosi novac). Pored Brisela i Strazbura, to je grad u kojem je smešten najveći broj evropskih institucija: Savet Evrope, Evropska komisija, Evropski parlament, Evropski oditorski sud, Evropska investiciona banka, Evropski sud pravde, Eurostat (institucija zadužena za statistiku EU)... Ako je sam Luksemburg pravo čudo čak i za one kojima Evropa nije nepoznata, deo grada u kojem se nalazi većina ovih institucija ipak je čudo nad čudima. Ogroman prostor na obodu starog gradskog jezgra i mnogo novca, dali su modernim arhitektama mogućnost da u praksi primene sve što su u svojim školama naučili – nije tu samo stvar u primeni stakla i čelika, već u igranju svetlošću, bojama, eksperimentima s ekološki prihvatljivim građevinama. Zgrada Evropske investicione banke, recimo, izgleda kao da nema potporne, ali ni pregradne zidove. Svaki kvadrat je u staklu, svaka kancelarija je "otvorena", građevina kao da lebdi. Zanimljivo je takođe da ovde nema klima-uređaja: sistem provetravanja i hlađenja reguliše se putem specifičnog rasporeda i veličine prozora, uz minimalno trošenje prirodnih resursa.

Osim prirodnih resursa, evropska prestonica ne arči čak ni prostor – iako 850 ljudi ima godišnji budžet 90 miliona evra, Eurostat se nalazi u zgradi u kojoj je smešten i veliki tržni centar. Da bi prešli iz konferencijske sale u svoj računarski centar, evropski statističari prelaze most s kojeg se čuju kase iz Zare, Manga i mamutskog supermarketa.

BUDILNIK U SUDU: Jedno od mesta na kojima se ni na čemu nije štedelo svakako je Evropski sud pravde. U modernoj građevini širokih hodnika, obloženoj staklom, posetilac može da uživa ne samo u "lepoj umetnosti" (što može i u drugim institucijama čiji su zidovi prekriveni slikama modernih umetnika) već i u muzejskoj umetnosti. U glavnom

USNUO I BOGAT: Grad Luksemburg

REUTERS

holu tako stoji originalna skulptura Ogista Rodena, koju samo dvadesetak stepenika deli od isto tako originalnog dela Huana Miroa. Iako obezbeđenje najviše liči na ono aerodromsko, čak bi i za muzej bilo neobično da dela takve vrednosti (a reč je o milionima) stoje u "slobodnom prostoru", bez ikakvih posebnih mera zaštite.

U ovom sudu vode se procesi po tužbama koje Evropska komisija uloži protiv neke države EU, ali i procesi na osnovu svih žalbi koje dolaze od pravnih i fizičkih lica protiv državnih institucija EU. Zvanično, dakle, u pitanju je izuzetno važno mesto. Nezvanično, međutim, ovo je ipak mesto koje je običnom posetiocu (čitaj: onome koji nije pravnik) prilično nezanimljivo. Pre nego što uđe u sudnicu, koja je takođe remek-delo moderne arhitekture, posetilac zato biva upozoren da ostane koncentrisan i da se nikako ne uspava. No, pošto novinarska delegacija dolazi odatle odakle već dolazi, ovo upozorenje propraćeno je smeškom i internim šalama – što će se u daljem toku posete pokazati kao krajnje neozbiljno.

Difuzno svetlo i proces čiju suštinu razumevamo samo u najopštijim crtama, učinili su svoje. Novinarka "Vremena" i kolega iz jedne ugledne beogradske redakcije, udobno smešteni jedno pored drugog, učinili su nešto nedopustivo: zaspali su. Posle samo nekoliko minuta blaženstva, bude nas. Na kraju našeg reda stoji čovek u službenom odelu, pokazujući nam da otvorimo oči i posvetimo se problemu dvojice Turaka koji su skupljali novac za svoju organizaciju – terorističku ili neterorističku, pitanje je sad. Pošto je već "ubio dve muve jednim potezom", čovek nastavlja da motri na našu grupu, posebno na dvoje grešnika, nameštajući se u niski start čim bi video da je nekome iz grupe klonula glava.

Da, čovek u službenom odelu zadužen je za buđenje posetilaca u sudnici.

TEŠKO OVO ŽIVOT: Prosečan posetilac iz Srbije doživljava najveći udar na nervni sistem ukoliko svojim domaćinima postavi pitanje o prosečnim zaradama. U Evropskoj investicionoj banci kažu nam da se tu u proseku zarađuje od 1300 do šest hiljada evra, s tim što viši funkcioneri stignu i do osamnaest hiljada. U Evropskom sudu pravde ne moraju ništa ni da nam kažu: pod stubovima te staklene palate parkirana su četiri automobila čija je vrednost verovatno veća nego cena kompletnog voznog parka srpske vlade. I nije tako samo u sudu ili bankama.

U redakciji jednog luksemburškog dnevnika dočekuje nas kolega koji kao da je izašao iz modnog magazina. Iako ni mi nismo baš "za bacanje", naspram njega izgledamo ko sirota rodbina. Baš kao što on ne liči na novinara, tako ni redakcija ne liči na redakciju. Hodnici kao bolnički, toaleti kao u najskupljim restoranima, konferencijska sala upeglana i ušminkana, nigde žive duše.

"Koliko prosečno zarađujete?"

"Zavisi, od slučaja do slučaja..."

"Ali, eto, u proseku... Običan novinar u običnoj redakciji...?"

"Kažem, zavisi... Od tri do oko šest hiljada evra."

Međutim, nije to ništa čudno ako se pogleda statistika. Više od 80 odsto Luksemburžana redovno čita jedne ili nekoliko dnevnih novina, više od 75 odsto kupuje nedeljne i mesečne magazine. To bi bilo isto kao kada bi u Srbiji pet miliona ljudi redovno čitalo dnevne, a četiri i po miliona nedeljne novine. Statistika ipak nije neophodna da bi se ustanovilo kako s platama koje imaju građani i građanke ovde države žive na visokoj nozi. Zakup malog stana u centru grada košta oko hiljadu i po evra – što je, dakle, petina plate. Cene garderobe su u rangu beogradskih, a cene u restoranima duplo ili za trećinu više: kafa košta od 2,5 do 3,5 evra, obrok u pristojnom kineskom restoranu od 15 do 20 evra, čaša kvalitetnog vina pet evra, koliko otprilike košta i flaša piva. Kolege koje su obišle supermarkete utvrdile su da se cene namirnica uglavnom ne razlikuju od cena u našim prodavnicama.

Sve su to, međutim, detalji. Ono što je glavni utisak, a što samo donekle ima veze s novcem, jeste atmosfera mira, skoro dosade, potpuno nepoznate i nestvarne svakom ko dolazi iz Srbije. Šengen, ta strašna reč koju su s besom ponavljale hiljade ljudi u redovima pred ambasadama, zapravo je mirno vinogradarsko seoce na granici Luksemburga s Francuskom i Nemačkom – ništa sporazumi, vize i ostale muke. Evropska unija, ta politička parola oko koje se ovde lome koplja i gube nervi, doživljava se kao ideal u koji su uložene godine truda i koji sada donosi plodove – ništa pretnje, uslovi i zadaci. Balkan i Srbija, lokaliteti o kojima čak i sami mislimo kao o nečem lošem i prljavom, u Luksemburgu se posmatraju kao mesta koja će se, pre ili kasnije, pridružiti tom miru, idealu i blagostanju – ni pomena o ratovima i bedi.

Gledano iz Srbije, sve to izgleda nerealno, nedostižno, skoro iracionalno.

Međutim, dok veliki vojvoda maše sa balkona, čini ti se da je dovoljno da samo malo smiriš živce, da ne bacaš pikavce po trotoaru, da se ne buniš dok čekaš u redu, da ne urlaš po ulici... i – već si tu, među ostalim svetom.

Biva to valjda tako kad prođeš s onu stranu ogledala i zakoračiš u Zemlju čuda. ×

TAMARA SKROZZA

Priredila: Biljana Vasić

FOTOGRAFIJE: REUTERS

POTPISAN SPORAZUM: Predsednici i ministri spoljnih poslova Brazila, Irana i Turske

IRAN – BRAZIL – TURSKA

Iluzija ili popuštanje Irana

THE WASHINGTON POST
Glen Kesler

U dugogodišnjoj diplomatskoj borbi između Irana i Zapada, prva strana je ovih dana postigla poen. Potpisivanjem sporazuma o isporuci obogaćenog urana u inostranstvo, Iran je stvorio iluziju o progresu u nuklearnim pregovorima sa Zapadom, bez ikakvih realnih potvrda o tome Sjedinjenim Državama i njihovim saveznicima koje su tim povodom zahtevale hitne pregovore sa Teheranom. Pre skoro osam meseci, SAD, Francuska i Rusija predložile su razmenu nuklearnog goriva da bi podržale iranski nuklearni reaktor, kao svojevrsnu meru izgradnje poverenja koja bi mogla, na kraju, da dovede do zaustavljanja iranskog programa i do međunarodnih pregovora. Međutim, potpisivanjem sličnog sporazuma sa Turskom i Brazilom došlo je do sužavanja diskusije. Šta će iz svega toga izaći, postala je glavna tema.

Inicijalna ponuda o razmeni mogla je da dovede do razgovora o razmeni 70 odsto iranskih zaliha uranijuma niske obogaćenosti za gorivo za nuklearni reaktor. Međutim, zbog toga što je Iran nastavio da obogaćuje uranijum u trenutku kada je počelo da se razgovora o tome, plan o razmeni pod istim uslovima pretvorio se u razgovor o razmeni o 50 odsto iranskih zaliha. Nakon toga Iran je nastavio da obogaćuje uranijum čak na većem nivou – od 3,5 odsto do 19,75 odsto – a iranski zvaničnici su poručivali da će nastaviti u tom pravcu.

Američki zvaničnici izražavaju ogromnu sumnju povodom brazilskih i turskih napora, ali zbog toga što trenutno zauzimaju "rotirajuća" mesta u Savetu bezbednosti UN-a, Brazilci i Turci su važni. Brazilski ministar spoljnih poslova izjavio je u Teheranu da sporazum "otklanja svaku mogućnost za sankcije", sugerišiću da je i bez toga potreban značajan napor da bi se ostale zemlje ubedile u potrebu uvođenja sankcija. Brazil i Turska uložili su znatne diplomatske napore u pregovorima. Veoma je retka situacija da zemlje koje nisu stalne članice Saveta bezbednosti intervenišu u procesu koji vode nuklearne sile, i to može da se tumači revoltom malih zemalja i prestižom. Još je značajnije to što sporazum Irana sa Brazilom i Turskom daje izgovor Kini da odloži ili sruši bilo koju novu rezoluciju.

Jedina nada za američke zvaničnike je iranska beskompromisnost. Iranci bi mogli danima da pregovaraju o detaljima pomenutog sporazuma i njegove implementacije, sve dok se ne raspadne. Upravo onako kako se desilo i prvi put kada su SAD i saveznici, pre nekoliko meseci, isto to pokušali. Iran sada mora da dostavi pismo Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju sa sedištem u Beču u kome će objasniti detalje transakcije, za koju se američki zvaničnici zapravo nadaju da će propasti pre nego što započne.

BANGKOK

Blanko dozvola za

THE BANGKOK POST
Karl Viktor

Noam Čomski jednom je napisao da je bar jedna sovjetska radio-stanica okarakterisala akciju kad su Sovjeti poslali invazione trupe u Avganistan. Zbog toga je najmanje hrabri novinar-prezenter vesti završio u psihijatrijskoj bolnici, gde su ga vlasti hitno poslale. Čomski kaže da su narodi Sovjetskog Saveza mogli da uoče da se radi o invaziji, ali da su mnogo rizikovali ukoliko bi o tome javno govorili. Nasuprot tome, šezdesetih godina prošlog veka nijedan uticajniji medij u SAD nije nazvao akciju u Vijetnamu invazijom. Neprijatnost upotrebe takvog termina dovela je do smrti nekoliko miliona Vijetnamaca i oko 50.000 američkih vojnika. Sa istim nedostatkom hrabrosti i mašte sada se suočava tajlandsko društvo. Ranije, odnosno 6. oktobra 1976. godine, ubistvo najmanje 40 studenata na protestima smatralo se masakrom, kao i ubistvo 40 ljudi tokom puča u maju 1992. godine. Ove godine, od 10. aprila ubijeno je više od 50 tajlandskih demonstranata, uglavnom naoružanih samo bambusovim motkama. Veliki broj uglednih stranih novinara u Bangkoku može da posvedoči da tajlandske oružane snage danima ubijaju nenaoružane demonstrante, naročito u delovima grada koje je vlada proglasila "zonama bez oružja". Tačno je da se pojavila misteriozna grupa "crvenokošuljaša" koja je uzvratila vatru vojsci, što je dovelo do smrti petorice vojnika. Moguće je da su se pojavile još neke slične grupacije u borbama proteklih dana. Ali, ovi faktori ne menjaju osnovni okvir stvarne borbe – najveći deo demonstranata bio je nenaoružan i nenasilan.

Ako su "crvenokošuljaši" toliko opasni, kako je onda moguće da je samo za dva dana poginulo 30 demonstranata, a nijedan policajac ili vojnik nije nastradao od njihove ruke? To ukazuje na činjenicu da je protiv demonstranata upotrebljena neproporcionalno smrtonosna sila. Definicija masakra je: čin ubistva većeg broja ljudi na surov način. Jasno je šta se dešava na ulicama Bangkoka – masakr.

Vlada Tajlanda obećala je da će okončati krizu tako što nastavlja masakr. Ako ovo nije masakr, kada će biti tako nazvan? Kod brojke od 80 mrtvih? Ili 100? Međutim, ovaj masakr se razlikuje od prethodnih u nekoliko tačaka. Najpre, niko nije izrazio eksplicitan protest zbog mrtvih. Vlade stranih zemalja ustručavaju se da osude tajlandsku vladu. Humanitarne organizacije pozivaju obe strane da prestanu sa upotrebom nasilja i da se vrate za

pregovarački sto. Godine 1976. ubijen je student, međunarodna zajednica je javno zaplakala. Godine 1992. stradalo je gradsko stanovništvo, plakali su na domaćoj i međunarodnoj sceni. Ovaj put nije bilo osude javnog mnjenja zbog namere da se ruralno stanovništvo i teroristi isteraju iz Bangkoka po svaku cenu. Ne bi trebalo da se zavaravamo da su "crvenokošuljaši" bili upozoreni ili da među njima postoje teroristi koji ubijaju jedni druge. Takvo gledište dovešće neizostavno do nastavka masakra. Oni koji ne žele da shvate da je većina ubijenih zapravo nevina, trebalo bi sada da se osvrnu i da pokažu nezadovoljstvo i moralni integritet. Vreme je da se suočimo sa odgovornošću vlade Abhisita Vedžedžeive, koja je moralno i pravno odgovorna što je 10. aprila, zbog nedostatka pameti ili empatije, krenula na demonstrante. Ako vlada ne može da utvrdi odgovornost osoba koje su krive za stradanje civila, takvu vladu bi trebalo raspustiti.

Smrt demonstranata predstavljena je kao krunski dokaz borbe protiv terorizma. Inkriminišuća ubistva opravdavana su i tvrdnjom da se među demonstrantima krilo 500 terorista. Lideri demonstranata kažu da je ova izjava "blanko sertifikat za ubistvo 500 ljudi", bilo da su teroristi ili obični ljudi.

PRAĆKOM PROTIV PUŠKE: Ulični nemiri u Bangokoku

NOVA KOALICIJA: Nik Kleg i Dejvid Kameron

LONDON

Ljubav koja traje

TIMES

U politici se smatra uspešnom ona nedelja u kojoj predsednik SAD poželi srdačnu dobrodošlicu britanskom premijeru. Još ne znamo ko će imati koristi, a ko će biti na gubitku. Ali jedno je sigurno: sporazum između Konzervativne stranke i Liberalnih demokrata će, suprotno svim očekivanjima, ući u punu realizaciju i promeniti sve. Ovo je priča o koaliciji koja se izrodila iz konfuzne izborne kampanje i promenila politiku.

Menja se odnos prema svakom ozbiljnom pitanju u državi. Tipka za "resetovanje" odnosa pritisnuta je u odnosima sa Vašingtonom. "Atlanticizam" Vilijema Hejga je poznat, ali je ipak bilo malo iznenađujuće to što je Barak Obama požurio da čestita Dejvidu Kameronu. Odluka novog sekretara spoljnih poslova da ode ravno u Vašington bila je ocenjena kao dobra, ali zbog toga nije baš morao toliko da se oduševljava.

Premijer je pre neki dan bio u Škotskoj da bi se sastao sa njihovim ministrom Aleksom Salmondom. Koalicija možda podrazumeva da je najbolji način za rešavanje problema uopšte ne postavljati pitanja. U svakom slučaju, za pohvalu je videti gospodina Kamerona kako simboličnom prvom posetom Škotskoj ukazuje na značaj Unije.

U međuvremenu, u Beloj kući počinje da isplivava pitanje koje će biti dominantno u vladi u Londonu. Džordž Ozborn je rekao da će se na prvom sastanku novog kabineta razgovarati o smanjenju deficita u javnim finansijama. Realnost uskoro počinje da ujeda. Filip Hamond, novi sekretar saobraćaja, možda će postati glavni na vestima. Ako ne govori o štrajkovima, koje osuđuje, govoriće o smanjenju troškova, za koje se zalaže.

Erik Pikls, sekretar za lokalnu samoupravu, možda će morati da nauči kako da objasni radnicima da ove nedelje neće imati hleba, a da će narednih nedelja jesti samo preostale mrvice od nepostojećeg hleba.

Ima mnogo pitanja koja će se otvoriti u koaliciji, odnosno balon može da pukne na više načina. Lord Adonis, istoričar i ministar u prošloj vladi, rekao je da je ovo najneprincipijelnija vladajuća kombinacija u Britaniji od 1783. godine, kada se u mukama vodila borba za ujedinjenje kraljevskih moćnika i glasnika slobode. Na jednoj strani, konzervativci ispoljavaju euroskepticizam, s druge, liberali su nekritično eurofilični.

Ipak, uzbudljivo je i okrepljujuće. Politika je ove nedelje bila glavna tema za one ljude koji obično politiku posmatraju malo iskosa. "Ovo je progresivna zemlja", kaže jedan analitičar, "promena je konstantna, promena je neizbežna." Ali, nije ništa drugo. Možda će sve ispasti nakrivo, niko to još ne zna.

Slučaj "Maksimir"

EMIL VAŠ

–DVADESET GODINA POSLE

NAJPOZNATIJI UDARAC SA STADIONA: Zvonimir Boban udara milicionera Refika Ahmetovića

"To je scena koja se mora videti", konstatovao je komentator koji je, sticajem okolnosti, umesto utakmice, komentarisao tuču, frljanje kamenicama, lomljenje i paljenje inventara. "Mora se videti da bi bila upozorenje za sve ono što nam se kasnije može dogoditi". Sve ostalo je istorija

U novijoj hrvatskoj nacionalnoj mitologiji, događaj na maksimirskom stadionu od pre dvadeset godina – međusobni sukob Dinamovih i Zvezdinih navijača na finalnoj prvenstvenoj utakmici, te opšta tuča sa milicijom i neredi do kasno u noć na zagrebačkim ulicama – proglašen je početkom Domovinskog rata.

"To sasvim sigurno nije bio početak rata, ali je jedna od zgoda koja je simbolički iskorišćena za novu interpretaciju nakon što je rat već počeo," kaže o tom događaju profesor Žarko Puhovski za Hrvatsku radio-televiziju.

"Mi smo znali da taj rat ne možemo izgubiti baš zbog toga što su građani, a ne političke elite, stajali u odbranu vlastitog naroda", tvrdi Antun Vrdoljak, reditelj, u ono vreme član najužeg tima Franje Tuđmana.

Dvadeset godina posle, skoro da je nepodeljeno mišljenje da je celi događaj izrežiran, >>

Aleksandar Vučić, učesnik sa južne tribine

Živeli smo za tu utakmicu

Kad god bismo išli u Zagreb, očekivali smo tuču. Zato, ne verujem u priču da je rat počeo na „Maksimiru“, mislim da se tad samo pokazalo kakvi su odnosi u društvu. Kad vam se tako nešto pokaže u masovnom obliku, jasno vam je šta predstoji i šta je u dušama ljudi

M. MILENKOVIĆ

U to vreme postojala su tri voza iz Beograda za Zagreb. Jedan u 11.30 pre podne i dva jutarnja: u 6.40 za Minhen i u 6.55 za Pariz. Ja sam bio u tom vozu za Minhen koji je bio prepun Zvezdinih navijača. Bilo je oko 1800-1900 navijača samo u tom vozu. Čak su i teretni vagoni i oni za pisma bili puni ljudi. Prvi veliki incident dogodio se u Vinkovcima. Obično bi nas Dinamovi i Hajdukovi navijači čekali na samoj stanici i kamenovali voz. Međutim, tog dana su shvatili da dolazi ogroman broj Zvezdinih navijača, pa su sačekali da voz krene prema Slavonskom brodu. Kako je voz krenuo, zasuli su ga kamenicama, ali sa suprotne strane. Sećam se da je Krle povukao ručnu kočnicu. On je bio jedan od starijih i hrabrijih vođa navijača, nije se fizički isticao, ali je bio autoritet. Voz se zaustavio i sećam se da je veliki broj ljudi koji su pripadali „vinersima“, „zuluima“ i „devilsima“ izleteo napolje. Video sam nekoliko Hrvata na zemlji, u baš teškom stanju. Sve u svemu, izgledalo je prilično jezivo. U odnosu na nešto što je bilo uobičajen bezopasni ritual koji se svodio na to da polome dva-tri prozora, nekog malo poseku, ovo je izgledalo mnogo ozbiljnije. Ali, to je već bio sukob Srba i Hrvata, a ne navijača Zvezde i Dinama.

Kad smo stigli u Zagreb, prvi put se dogodilo da nas je čekala bukvalno armija policajaca. Sproveli su nas do južne tribine. Međutim, mi koji smo bili iskusni, prepoznali smo neke navijače Dinama koji su imali zadatak da prate da li će se neko od nas izdvojiti, pa da ga prebiju. Prepoznao sam Šejtana, Sarmu i još neke. Nisam video Klokana i Sandra koje sam znao kao vođe Bad Blue Boysa. Onda sam saznao da su i ostali Zvezdini navijači to primetili, pa su ih ispred jednog kafića presreli i pretukli. Zatim su iz kafića izašli drugi navijači Dinama, vikali su „udri četnika“. Ali sve je to nije bilo ni novo ni neuobičajeno.

Kada su nas sproveli na stadion, nisu nam dali da izađemo, čak ni da bismo jeli. Zauzeli smo deo južne tribine, a na drugom, manjem delu, bili su navijači Dinama. Zvezdini navijači su se osećali veoma snažno i moćno iz nekoliko razloga. Prvo, u to vreme se podizao srpski nacionalizam, ali i bili su tu u velikom broju. Jer, nije tu bilo samo mnogo ljudi iz Beograda, iako mislim da se nikada neće ponoviti gostovanje na koje će otići veći broj momaka nego tada. Došao je ogroman broj ljudi iz Gline, Petrinje, Knina, iz čitave Krajine, jer su posebno u tom dalmatinskom delu svi Srbi navijali za Zvezdu. Sve je to davalo osećaj moći Zvezdinim navijačima, kao što je taj narastajući hrvatski šovinizam ili nacionalizam, zovite ga kako god hoćete, njihovim navijačima dao određeni osećaj slobode i moći koji dotad nisu imali. Osećala se iskrena mržnja, sa obe strane su se čule najjezivije pesme jednih o drugima.

Onda je krenula ta priča sa Bobanom na terenu... Sukob između Zvezdinih i Dinamovih navijača počeo je baš na tom manjem delu južne tribine gde je bilo više Dinamovih nego Zvezdinih navijača. Ja sam bio na donjem delu, ali svi smo se brzo popeli gore. Tu je došlo do manjeg obračuna u kom su Zvezdini navijači potisnuli Dinamove na travu. Ali, Dinamovi navijači sa „severa“ su već uleteli na teren, a sa „istoka“ je prema nama letelo sve što su mogli da pobacaju. Pošto su u odnosu na nas oni stajali na visini, mi odozdo i nismo mogli bogzna kako da im uzvratimo. Taj sukob je trajao neko vreme, onda više nije bilo stolica kojima bismo mogli da se gađamo. U međuvremenu je policija ušla u obračun sa Dinamovim navijačima na terenu.

Na kraju nas je policija spakovala u specijalni voz. Sve su nas ispitivali dok nisu popisali, valjda, svakog čoveka u vozu. Ali, tu stvarno nije bilo neke naše velike krivice. Skoro pa nikakve. Za svaki drugi slučaj su mogli i da kažu da je bilo odgovornosti Zvezdinih navijača. Na primer, u Splitu kada je bilo 2:2, 1987, više smo mi, Zvezdini navijači, čuda napravili, nego Hajdukovi.

Međutim, sve što se dogodilo ni za koga od nas nije bilo iznenađenje, a skoro svi koje sam znao kao ljude koji su deo „severa“, bili su na toj utakmici. Mi smo živeli za tu utakmicu. Kad god bismo išli u Zagreb, očekivali smo tuču. Zato, ne verujem u priču da je rat počeo na „Maksimiru“, mislim da se tad samo pokazalo kakvi su odnosi u društvu. Kad vam se tako nešto pokaže u masovnom obliku, jasno vam je šta predstoji i šta je u dušama ljudi. Čak ne mislim ni da je Bobana neko nagovorio da udari policajca. I da Boban nije to uradio, došlo bi do navijačke tuče. Sukobi navijača su se uvek događali, bili su normalna stvar, a fudbal je uvek samo emanacija onoga što se zbiva u društvu.

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

da ga je nova vlast iskoristila za preuzimanje (skoro) svih medijskih kuća u Hrvatskoj, pre svega TV Zagreba, kasnije HRT-a. Bilo je to vreme kad su reforme Ante Markovića počele da “štucaju”, na srednjem Jadranu, od Splita do Zadra svako malo u vazduh odleti kuća nekog “nepoćudnog” vlasnika, završene su pripreme za razoružavanje hrvatske i slovenačke Teritorijalne odbrane...

U prilog tezi da je ceo sukob izrežiran je i podatak da je noć pred utakmicu, doneseno kamenje na tradicionalno dinamovsku severnu tribinu, ali i na južnu koja je bila predviđena za zvezdaše. “Mislim da je ceo taj slučaj bio politički montiran. Na toj utakmici praktično je počeo raspad jednog sistema i države”, kaže tadašnji centarfor crveno-belih Darko Pančev.

UVERTIRA: Na dan utakmice u Zagreb je iz Beograda doputovala grupa od oko 2500 navijača Crvene zvezde, koje je predvodio Željko Ražnatović Arkan, u to vreme upravo ustoličeni “vođa” navijača/huligana, preko noći iz “Cigana” preimenovanih u “Delije”.

Mržnja je pokretač nasilja

"Ja sam, kada je došlo do tuče, prešao na zapadnu tribinu, mislio sam da će tamo biti bolje, ali sam se prevario. Ni ne znam kolika je bila ograda koju smo preskočili, niti kako je moguće da se nismo povredili. Neki su bežali, neki su se sklanjali, neki su se borili, čisto spasavanje žive glave. Da nije bilo policije, mi danas ne bismo pričali"

Pre dvadeset godina vladika Grigorije, episkop zahumsko-hercegovački, služio je vojsku u Zagrebu. Kao i danas, i tada je voleo fudbal i navijao za Crvenu zvezdu. Često je odlazio na utakmice, a na onu između Dinama i Crvene zvezde koja se (nije) odigrala 13. maja na Maksimiru, otišao je u uniformi Jugoslovenske narodne armije. Nije mogao ni da pretpostavi da će se dogoditi bilo šta loše.

"Znao sam napamet ko igra na kojim pozicijama i jedva sam čekao da gledam fudbal između klubova koji su tada igrali na nivou najboljih evropskih timova", kaže on. Iako je mesece pre toga proveo u glavnom gradu Hrvatske, nije imao neprijatna iskustva. Jedino, dan pre utakmice kada je ušao u prevoz, držeći u ruci beogradske novine, neko mu je doviknuo nešto uvredljivo, i na tome se završilo.

STANISLAV MILOJKOVIĆ

"VREME": Šta se dogodilo kada ste došli na stadion, i to u uniformi?

NJEGOVO PRAVOSVEŠTENSTVO VLADIKA GRIGORIJE: Otišao sam tamo kao navijač Crvene zvezde. Pred početak se videlo da je atmosfera teška, mogla je da se opipa nelagodnost, mržnja. Bilo je nas nekoliko hiljada na južnoj tribini, u kavezu. Navijači Dinama su počeli da viču, da nas gađaju svim i svačim, to je moglo da se podnese. A onda je krenula ta provala sa severne tribine, bilo je to direktno gledanje smrti u oči. U tom trenutku bilo je isto biti u vojničkoj uniformi i u dresu Crvene zvezde. Osećanje te opasnosti je nešto što ne možeš da zaboraviš. Ispred tebe stoje ljudi koji hoće da te ubiju, koji su spremni da ubiju zato što nosiš određeni dres ili uniformu. To su bili pogledi puni mržnje, mržnja je bila njihov jedini pokretač.

O čemu ste razmišljali u tom trenutku? I šta ste uradili?

U tako ekstremnim situacijama mozak radi užasno brzo. Ja sam, kada je došlo do tuče, prešao na zapadnu tribinu, mislio sam da će tamo biti bolje, ali sam se prevario. Ni ne znam kolika je bila ograda koju smo preskočili, niti kako je moguće da se nismo povredili. Neki su bežali, neki su se sklanjali, neki su se borili, čisto spasavanje žive glave. Da nije bilo policije, mi danas ne bismo pričali. Spremnost policije da nas zaštiti je bio znak da je država još nekako funkcionisala.

Kako objašnjavate tu provalu mržnje? Kažete da je ona mogla da se opipa 13. maja, a da samo dan, dva pre utakmice niste mogli da naslutite da će se dogoditi išta sem dobrog fudbala.

Mase na stadionima pokazuju, s jedne strane, nemoć elite da upravlja njima, ili, s druge strane, interes elite, odnosno ona upravlja njima kako joj odgovara. U Hrvatskoj, Tuđman je već bio pobedio. Iz ove perspektive mogu da kažem, to je bio udar na sistem, na državu, početak raspada Jugoslavije. Oni koji su imali želje i volje da do raspada i sukoba ne dođe, makar deklarativne želje, pokazali su slabost i nemoć.

Mnogo je bilo i onih koji su samo podlegli euforiji, kao što je Boban. I siguran sam da je bilo mnogo onih koji nisu odobravali to, ali zlo je dobilo prostora i prevladalo je.

Kako ste se osećali sutradan?

Ja sam tada osetio tu teškoću, teskobu, nekako odjednom. Shvatio sam da je neko kriv, da je neko dopustio da se to desi. Neko je dopustio da mržnja nadvlada. To je možda mogla biti dobra opomena za razumne ljude, ali kao da razumnih ljudi nije bilo. Znate, policija je uspela da spreči da tada pogine nekoliko stotina ljudi, međutim to kao da je bio uvod u sve one smrti koje će posle doći u ratovima. Smrti koje nisu sprečene.

Posle toga je bilo vrlo teško živeti u Zagrebu, meni je to bio veoma drag grad, svaki kutak sam znao, proveo sam tamo mesece.

Raspad Jugoslavije je, kažete, počeo na utakmici. I danas su stadioni mesta gde se odigrava nasilje, gde se gube životi. Odakle ta veza nasilja i sporta?

Ja sam od 1981. odlazio na stadione, i onda je polako stanje tamo krenulo da prelazi iz normalnog u abnormalno. Ta užasna dešavanja na utakmicama traju i danas, što je sramota sa sve nas. Strašno je što je toliko mržnje u sportu, a to u stvari nema veze sa sportom, nego ima veze sa drugim strastima koje su dopuštene na stadionima, od strasti pljuvanja do ubijanja.

Mislim da kao što je ono što se dogodilo na Maksimiru bio pokazatelj da će se jedna država raspasti, tako će i kada budemo mogli da odemo na utakmicu i mirno gledamo fudbal, kao što je to u drugim zemljama, biti znak da se ona sastavila.

Kada se sada osvrnete na taj dan, šta prvo pomislite?

Pomislim na ono što je taj dan pokrenuo. I pitam se koliko je ljudi sa te severne tribine i koliko od onih koji su tada navijali za Zvezdu danas uopšte živo.

JELENA JORGAČEVIĆ

Sporadični sukobi su počeli još po ulicama Zagreba, a kulminirali su na stadionu.

Uličnе tuče, prevrtanja stolova ispred kafića, lomljenje izloga, razbijanje automobila bili su samo uvertira za mnogo žešći sukob na stadionu, koji su u direktnom televizijskom prenosu mogli da prate gledaoci širom zemlje. Pre glavnog događaja na stadionu dve navijačke grupe sukobile su se i na Trgu bana Jelačića u kome su dva dinamovca izbodena.

Na ispunjenom stadionu nastavljene su provokacije s obe strane: Zvezdini navijači su pevali pesme o Draži Mihailoviću, Dinamovi o Anti Paveliću, prvi su uzvikivali "ovo je Srbija", drugi uzvraćali sa "Srbe na vrbe". I tako dalje, i tako redom. Tenzije koje su na nacionalnoj i verskoj osnovi ubrzano rasle u čitavoj zemlji, žestoka polarizacija jugoslovenskog društva i politizacija sporta, bili su važniji od fudbala.

KO JE POČEO: Prve čarke su započele na polupraznoj istočnoj tribini, na kojoj su, začudo, bili navijači oba tima. U isto vreme, >>

Svi ti mladi ljudi

Vršnjaci na terenu i tribinama otišli su na različite strane. Fudbaleri u "beli svet", gde je većina njih, posebno iz Zvezde, imala značajne karijere, a ispisnici sa tribina mahom na front gde su pokušali da razreše dileme pokrenute na tribinama

FUDBALERI NISU BILI SVESNI DOGAĐAJA: Stevan Dika Stojanović

Spisak igrača koji nisu odigrali utakmicu Dinamo – Crvena zvezda, 13. maja 1990. godine u Zagrebu, sa početkom u 18.30.

Dinamo: Ladić, Cupan, Preljević, Panadić, Lipovac, Prskalo, Škrinjar, Mladenović, Šuker, Boban, Deverić, trener: Ivica Kuže

Crvena zvezda: Stojanović, Jurić, Marović, Kanatlarovski, Belodedić, Najdoski, Prosinečki, Savićević, Pančev, Stojković, Šabanadžović, trener: Dragoslav Šekularac

Dan je bio topao, vedar, teren je bio "idealan za igru". Kapiten najbolje generacije u istoriji FK Crvena zvezda i nekadašnji golman Stevan Stojanović, danas aktivan u svom matičnom klubu, ne misli da je "slučaj Maksimir" bio neka vrsta presudne tačke posle koje ništa više nije bilo isto. Kada je izveo svoj tim na travu stadiona u zagrebačkom parku "Maksimir" nešto pre osamnaest časova i pored naelektrisane atmosfere na tribinama nije razmišljao da utakmice neće ni biti.

"Znali smo da će atmosfera biti napeta, ali smo razmišljali o sportu, a ne o tome šta se dešava na tribinama", kaže za "Vreme" Stojanović.

Zvezdini su se fudbaleri uputili na stranu terena ispred severne tribine stadiona na kojoj su bili navijači Dinama, koji sebe nazivaju "Bad blue boys", i koji su sa velikom znatiželjom posmatrali već započeto pesničenje na suprotnom delu stadiona. Zagrebačka je televizija docnije izvestila da je sve počelo tako što su navijači iz Beograda "Delije" počeli da lome reklame na južnoj tribini, a TV Beograd je javio da je sve krenulo tako što je grupa iz Srbije kamenovana sa istočne tribine stadiona. I jedni i drugi su se složili u svojim izveštajima da je organizacija zakazala, odnosno da policija nije reagovala na vreme i na pravi način.

Brzo je postalo jasno da od igre neće biti ništa, a priču o sportu zamenio je policijski izveštaj o nemirima i razbijenim rebrima i glavama.

"Kada su počele da lete kamenice sa severne tribine ja sam, čini mi se, prvi krenuo u svlačionicu, a za mnom i ostali. Više se nismo vraćali na teren", kaže bivši kapiten Crvene zvezde.

Ekipa je ostala u svlačionici na stadionu više sati i potom je otpremljena na Aerodrom Pleso, odakle su otišli za Beograd, tako da nisu ni znali šta se sve na travi dešavalo.

"Sa nama su bili i igrači Dinama, nismo bili svesni šta se gore događa niti da li to ima veze sa nekim drugim stvarima", kaže Stojanović.

Sama utakmica nije donosila ništa u rezultatskom smislu. Zvezda je već bila šampion, a Dinamu je ostalo da žali što nije uspeo da kruniše titulom jednu od najboljih sezona. Beograđane je sa klupe predvodio Dragoslav Šekularac, koga je uprava dovela godinu i po dana pre toga kao spasioca posle najgore polusezone u dotadašnjoj istoriji. U sezoni 1989/90. Zvezda je zaokružila tim koji će naredne godine postati prvak Evrope i sveta sa Ljupkom Petrovićem na klupi. Šekularac je sporazumno smenjen jer je imao kaznu od više utakmica zabrane vođenja tima zbog incidenta na utakmici sa Kelnom u trećem kolu Kupa UEFA u jesen 1989. godine. U timu su bila i dvojica Hrvata, Jurić i Prosinečki, što je važan detalj samo iz današnje perspektive, jer je tim Zvezde bio "Jugoslavija u malom".

"Bilo je nezgodno zbog Prosinečkog i Jurića", rekao je ovih dana Šekularac beogradskim medijima sećajući se tih trenutaka.

Iako je u timu glavna zvezda bio Dragan Stojković (to su znali i BBB pa su pevali od početka "Svima nama Piksi, Piksi, k.... pušio"), Prosinečki je bio dolazeća zvezda svetskog fudbala, koji je nekoliko sezona ranije došao u Beograd pošto ga je Miroslav Blažević otpustio iz Dinama kao netalentovanog. On je danas pomoćnik prvog trenera hrvatske fudbalske reprezentacije Slavena Bilića, a igru iz Zvezde je malo puta ponovio docnije u karijeri. Posle početnog entuzijazma nije bio spreman da konkretnije govori za "Vreme" o ovoj utakmici.

Na drugoj strani bio je odlični tim Dinama, predvođen Zvonimirom Bobanom i Davorom Šukerom, tada mladićima od dvadeset jedne godine, koji su docnije napravili velike karijere u Evropi i sa reprezentacijom Hrvatske stigli do trećeg mesta na svetu na prvenstvu u SAD 1994. godine. Međutim, samo je jedan potez fudbalera ostao upamćen tog dana: Bobanov napad na policajca koji je učestvovao u akciji vraćanja BBB na severnu tribinu pošto su probili ogradu i krenuli na jug da se obračunaju sa "Delijama".

Antologijski snimak je Bobanu doneo titulu zagrebačkog bana ("zagrebački ban, Zvone Boban"), ali i izostanak sa Svetskog prvenstva u Italiji 1990. godine, jer je bio suspendovan na šest meseci. Danas kafedžija, vlasnik elitnog restorana u centru Zagreba, nikada nije bio voljan da za beogradske medije govori o tom danu. I sadašnji pokušaji "Vremena" su ostali bez njegovog odgovora.

Zvezdini navijači, koji su bili smešteni na južnoj tribini stadiona u Maksimiru, probili su ogradu i jurnuli na istočnu tribinu.

Posle nekoliko naizmeničnih "juriša" i "povlačenja" obe grupe navijača, stradale su stolice kojim su se gađali, udarali i tako to. Sve to vreme, milicioneri, njih oko dve stotine, sukob su samo posmatrali.

Međutim, usledio je zatim stampedo najvatrenijih navijača Dinama, koji su sa severne tribine provalili na teren: srušena je zaštitna ograda i Bad Blue Boysi su krenuli u pohod prema jugu, a milicioneri, uvidevši da su se stvari otele kontroli, krenuli su u obračun s njima. Zapovednik voda milicije koji je pod nadzorom imao igralište, ne i tribine, bio je Vladimir Faber, do prošle godine direktor Hrvatske policije.

"Treba samo pogledati što se događalo na južnoj tribini, kako su navijači Crvene zvezde stravično prebijali navijače Dinama, a kako je to tadašnja milicija pasivno promatrala", kaže Antun Vrdoljak.

UDARCI NA TERENU I VAN NJEGA: 193 povređenih, 20 krivičnih i 60 prekršajnih prijava

Dok su igrači sedeli u svlačionici i čekali da vide da li će ipak biti utakmice, na travi je policija jurila BBB, pokušavajući da spreči direktan obračun navijačkih grupa. Snimci koju su docnije emitovani donose izjave raznih "vođa" u kojima smo videli da je ideja bila doći u Zagreb i tući se sa Hrvatima. Utakmica je bila u drugom planu. Ovakav odnos će potrajati do današnjih dana. Kasnije je bilo reči i o tome da je uprava Zvezde pokušala da odgovori "Delije" od odlaska u Zagreb, predviđajući šta bi moglo da se desi, ali u tome nisu uspeli.

Grupa od preko 2000 pripadnika ove grupe stigla je vozovima i kolima u glavni grad Hrvatske i zabavljala se jedan dan u tuči sa svima koji su im se našli na putu. Docnije su neke od "vođa" priznale da je na toj utakmici prvi put klicano Slobodanu Miloševiću, a pesme o "đeneralu Draži" već su bile deo rutinskog pevanja. Pored toga, u urbanu legendu je ušlo postavljanje BG tablica na automobile u Zagrebu da bi isprovocirali BBB da ih uništi, skandiranje "Mi imamo Mekdonalds, gde je vama" i pevanje četničkog standarda *Od Topole, pa do Ravne Gore* u centru Zagreba.

Osim što ulaze u nenapisanu istoriju huliganstva, ovi detalji pokazuju koliko je sve otišlo daleko od sporta tih godina u Jugoslaviji i da je nedostajao samo "pucanj u Ferdinanda" da sve krene. Tuča na Maksimiru se nekako simbolički uzima za "početak kraja Jugoslavije", kao početak građanskog rata ili srpske agresije na druge republike, kako god to bilo nazvano.

Vršnjaci na terenu i tribinama otišli su na različite strane. Fudbaleri u "beli svet", gde je većina njih, posebno iz Zvezde, imala značajne karijere, a ispisnici sa tribina mahom na front gde su pokušali da razreše dileme pokrenute na tribinama.

Dvadeset godina kasnije, neveseli jubilej nije nešto čega bi se bilo ko rado setio i govorio o tome. Za one koji su se tog dana rodili, događaj nema velikog značaja. Čini se da je važnije to što danas iz Zagreba šalju u Beograd prevedena dokumenta EU propisa na srpsku redakciju, što se Hrvatska ("Tako lepa, a tako blizu") reklamira na bilbordima u Srbiji, što hiljade mladih građana Hrvatske dolazi u Guču i u Novi Sad, što mladi iz Srbije idu na festivale u Hrvatsku ne znajući gde je zaboga stadion u parku "Maksimir". A u njegovoj blizini je glavno mesto za jelo posle "noćnog derneka", roštilj "Kod Srbina".

Možda bi u sklopu svekolikog pomirenja, međusobnih "uvažavanja i izvinjavanja", gest u dobrom pravcu bilo odigravanje ove nikad odigrane utakmice. Možda bi se onda demoni vratili u kutiju iz koje su tada bili pušteni. Evo, "Vreme" nudi tu ideju besplatno. ×

SLOBODAN GEORGIJEV

SLUČAJ BOBAN: U tuču su se uključili i neki igrači: kapiten Dinama Zvonimir Boban žestoko je nasrnuo na jednog milicionera, Refika Ahmetovića. Nastupila je potom sveopšta makljaža i konačan prekid utakmice.

"U ovom trenutku jedan milicajac udario je Zvonimira Bobana, koji nije mogao izdržati i uzvratio je, to je bilo očigledno, tu se umešao i Škrinja, kasnije su igrači razdvojili ratoborne i što se toga tiče kasnijih incidenata nije bilo", prenosio je komentator događaje na terenu. "Možda je tu bilo nekih starih računa, mi se sećamo nekih utakmica gde je Zvonimir Boban branio svoje suigrače, neko to tako završava, ali ova bitka nije završena."

"Napad Bobana na policajca odredio je put kojim će Jugoslavija ubrzo krenuti", ocenio je nekadašnji fudbaler Dinama i kasnije selektor hrvatske reprezentacije Zlatko Kranjčar. Zbog napada na milicionera, Fudbalski savez Jugoslavije kaznio je Bobana sa devet meseci neigranja, a selektor "plavih" Ivica Osim odlučio je da >>

EMIL VAŠ

ga ne vodi na Svetsko prvenstvo u Italiji.

"Prva stvar, zaštitio sam naše momke, dignitet svih nas koji smo bili na stadionu, ali isto tako zaštitio sam samog sebe, jer su me počeli udarati i normalno da je trebalo reagirat... A i to se kupilo godinama, hrvatska muka. Nikada nisam htio preuzeti neku ulogu heroja, jer mislim da su heroji naši ratnici koji su iznijeli pravi teret rata", kaže danas Zvonimir Boban.

VATROGASCI: Divljanje na "Maksimiru" zaustavljeno je vodenim šmrkovima, mada ni to nije lako bilo: dvoja vatrogasnih kola je izvezeno na teren, koja su se po rečima komentatora "samo šetkala" atletskom stazom, dok su ih Dinamovi navijači zasipali kamenicama, a motkama iščupanim iz ograde stadiona razbijali stakla.

Oglasile su se i vatrogasne sirene, a preko stadionskog razglasa puštena je muzika. "Možda je za nekog izgledala kao sedativ za sve ono što se dešava, međutim, u tim trenucima, situacija je mnogo ozbiljnija", već

Mene je i tada bila sramota

To je bilo vreme kada sam bio novinar u pokušajima i student kome je ostao samo diplomski rad. Nije tako loše za nekoga ko ima samo dvadeset i tri godine.

Ideja prijatelja da pogledamo derbi je bila presudna da se nađemo na čudnovatom terenu i sa VHS kamerom kojom je on mlatio kao da je neko čudo iz serije "Zvezdane staze". Mirisalo je na dobar meč. On je navijao za Dinamo, a ja za Zvezdu. Ali sedeli smo zajedno sa namerom da ko god pobedi, posle odemo na piće.

Kao što bi mnogi rekli, zabavi nikad kraja, ali ovo je prestalo da liči na bilo kakvu zabavu u trenucima kada je poludeo "sever", "jug", deo "istoka", a bogami i "zapad". Bio sam manji od makovog zrna i potpuno prestravljen, ali on mi je govorio "ma ko zna za kog navijaš".

Potpuni haos je zavladao kada je Boban udario milicionera i to je bio trans i među publikom. Kasnije možemo gledati raznorazne analize i

snimke, ali od svega toga je važnije da smo nas dvojica izašli bez euforije i polako nestali u vidu lastinog repa, te popili piće bez ikakvog interesovanja za to šta se dalje dešavalo.

NEVIĐENE SCENE DO 13. MAJA 1990: Obračun na tribinama i demolirane policijske cisterne

Među nama je vladala čudna tišina, ali vesela. Smejali smo se budalama i ludacima sve dok me nije upitao – hoćemo li ratovati? Pitao sam što? Ma ne mi, rekao je. Ovi umesto nas, dodade.

To je bilo za mene šokantno iako je mržnja kuljala na sve strane i nije bilo tako slatko misliti o budućnosti.

Danas posle dvadeset godina ja sam tu. Njega nema.

Da li je uzrok tome ta utakmica ili je ona povod mnogo većeg trovanja koje je mnogo duže trajalo, teško mi je reći. Samo mi je žao što sam tada bio tu.

Posle toliko godina upoznao sam mnoge vođe navijača i oni sada kao neće da govore o svemu tome iako su devedesetih o tome ponosno pričali. Duvaju im drugi vetrovi.

Mene je i tada bilo sramota.

PREDRAG SARAPA, (STUDIO B)

je bio očajan komentator. Naravno, neko se u toj svojoj razularenosti setio da zapali zaletište za skok s motkom i sunđere za doskok.

Kako god, kad su šmrkovi najzad proradili, Dinamovi navijači su počeli da se povlače ka izlazima, dok su Zvezdini navijači ostali na stadionu do kasno u noć pod zaštitom milicije, kada su ih autobusima prevezli do Dugog Sela i spakovali na voz za Beograd.

"Evo, konačno je proradio šmrk na vatrogasnim kolima koja su imala više problema i više vlastitog spasavanja nego što su bila efikasna. A onda opet u nekim čarkama jedan deo navijača se povukao zato što su oni drugi trenutno bili moćniji i jači", završio je svoj istorijski nastup komentator.

Neredi na stadionu trajali su nešto manje od jednog sata, a potom su se preneli na ulice Zagreba i trajali do dugo u noć. Sve se, međutim, ograničilo samo na navijački pohod – uprkos očekivanjima, Zagrepčani nisu izašli na ulice. "Da su izišli na ulice, bilo bi vraga", komentariše Antun Vrdoljak. "Bila bi sigurno vojna intervencija i bili bi poništeni svi rezultati izbora i ko zna što bi se dalje događalo sa Hrvatskom."

Mediji su dan kasnije bili podeljeni: hrvatski su bili listom protiv navijača Zvezde i milicije, dok je "srpska strana" prozvala Hrvate za nacionalizam i izazivanje nereda kojima se ruši Jugoslavija. U jednom su bili saglasni: u neredima je bilo 193 povređenih, od čega 117 policajaca, podneto je 20 krivičnih i 60 prekršajnih prijava.

Zanimljivo je da je FSJ dve kontrolne utakmice za odlazak na šampionat sveta, protiv Holandije i Španije, zakazao upravo u Zagrebu, samo dve nedelje posle "maksimirskog incidenta". Tada se prvi put u istoriji zviždalo jugoslovenskoj himni, a domaća publika navijala za protivnika.

U septembru iste godine, na utakmici između Hajduka i Partizana u Splitu, Hajdukovi navijači su na centru terena spalili zastavu SFRJ, a igrače beogradskog kluba oterali u svlačionice.

EPILOG: Proslavu godišnjice "povijesne, nikad odigrane utakmice Dinamo – Crvena zvezda", finalnu utakmicu Hrvatske nogometne lige, navijači Dinama su bojkotovali. Udruga navijača Dinama, kako se "Bojsi" zvanično zovu, pozvala je svoje članove da bojkotuju proslavu u znak protesta zbog događanja posle utakmice Dinamo–Hajduk, koja je odigrana 1. maja na "Maksimiru", posle koje je policija prekoračila svoja ovlašćenja "nasilnom i agresivnom reakcijom prema navijačima koji su nakon utakmice krenuli svojim kućama".

"Udruga navijača Dinama poziva sve svoje članove i ostale navijače 'modrih' da 13. svibnja u 12 sati, na dan kada se obilježava 20. godišnjica od sukoba s navijačima Crvene zvezde i milicijom i koji je označen kao početak borbe za samostalnost Republike Hrvatske, dođu ispod zapadne tribine stadiona u 'Maksimiru' i zapale svijeću za sve poginule u Domovinskom ratu. Predstavnici Udruge navijača Dinama tom će prilikom položiti vijence u čast svim poginulim braniteljima i navijačima", piše između ostalog u pozivu na bojkot.

"Važnim mi se čini to što se pokazalo da sukobi Bad Blue Boysa i Torcide mogu imati potpuno iste razmjere i potpuno isto divljaštvo kao što su imali sa navijačima Zvezde i Partizana, a to znači da su se dosta prevarili nacionalisti koji su željeli u ponašanju navijača, u trenutku kad im se to sviđalo, vidjeti otpor protiv Srba", zaključuje Žarko Puhovski. ×

ZORAN MAJDIN

Nastavak serije

Favoriti ne posustaju, naprotiv, postaju sve ubedljiviji, baš kao što i trke postaju sve zanimljivije

AJ' SE NE lažemo, da je sve vreme trke za Veliku nagradu Monaka režiser prikazivao samo kako Fernando Alonso (Ferari) posle starta iz boksova grabi ka bodovima, pa bi bilo sjajno. Kaž'te ako ste gledali, jesam li u pravu? Mislim, čovek je na zagrevanju pred kvalifikacije u subotu totalno razlupao bolid, toliko da mehaničari nisu mogli da ga sastave do zvaničnog treninga pa je Katalonac trku startovao kao poslednji. Ostali su se, na samoj trci, posle relativno mirnog starta za stazu u Monte Karlu, nanizali kako su i bili postavljeni, osim što je Robert Kubica (Reno, na cilj stigao treći) neuspešno pokušao da blokira Sebastijana Fetela (Red Bul), koji ga je glatko obišao pa je Nemac elegantno zaseo na drugo mesto, odmah iza timskog kolege Marka Vebera kome ne da je krenulo, nego onoliko! Opet dvostruka pobeda za tim, očekivano, dodao bih.

Sve bi se prošle nedelje svelo na rutinsko odrađivanje trkačkih radova da nije bilo vozača "spore lige" koji su, osim što su smetali, imali naglašenu tendenciju da se zakucavaju što u ogradu što jedni u druge. E, seriju je otvorio već u prvom krugu Niko Hulkenberg (Vilijams), koji je posle starta i gužve u prvoj krivini oštetio prednje krilce taman toliko da izgubi balans i posle "plesa" u tunelu zakuca se u zid. Potom je usledila vožnja iza sigurnosnog vozila koju je najskuplje platio šampion Dženson Baton (Meklaren), ali razlog što mu je "prokuvao" motor nije bila (samo) spora vožnja iza prelepog AMG mercedesa, već nezamisliva greška mehaničara koji nije skinuo poklopac sa levog usisnika za vazduh na hladnjaku koji se stavlja samo u garaži ili prilikom transporta bolida!

"Ovo je jedan od onih (loših) dana, ljudska greška", rekao je razočarani Baton.

Veliki šmeker, pomenuti Alonso, tada je ušao u boks, promenio gume i bilo je jasno da će se kockati svih preostalih 77 krugova. Manirom pravog šampiona obilazio je jednog po jednog od fenjeraša i već pre polovine trke ušao među prvih deset.

"Šest ili sedam bolida sam obišao na samoj stazi, a tuce ostalih zahvaljujući agresivnoj strategiji tima", rekao je Fernando

REUTERS

posle trke na kojoj je kroz cilj prošao sedmi, a osvojio šesto mesto. Kako, upitaćeš se možda dragi čitaoče. Pa... biće i o tome kasnije, sada o drugom karambolu...

Posle nastavka trke vodeći su bili u gotovo istoj formaciji kako su i startovali – Veber je vodio, pravio sve veću i veću razliku, Fetel se nije preterano trudio da ga prestigne, Kubica i da je hteo nije mogao da napadne Sebastijana, a Masa (Ferari, četvrti na cilju) i Hamilton (Meklaren, peti na cilju) kao da su pre trke potpisali pakt o nenapadanju. Dobro, svađa među dvojicom vozača Mercedesa, Šumahera i Rozberga (na cilj stigao sedmi), postala je javna stvar pa je Šumi verovatno uživao obišavši Nika u prvoj krivini i verovatno je mislio samo na to kako će mu posle trke reći – "uta-ta, bolji sam od teebee!" E dok je on to radio, Barikelo (Vilijams) se prišunjao i obišavši još neke vozače na kraju "overio" i njih dvojicu! Verovatno bi imao

Poredak vozača

1. M. Veber (Red Bul)	78
2. S. Fetel (Red Bul)	78
3. F. Alonso (Ferari)	75
4. Dž. Baton (Meklaren)	70
5. F. Masa (Ferari)	61
6. R. Kubica (Reno)	59
7. L. Hamilton (Meklaren)	59

Poredak timova

1. Red Bul	156
2. Ferari	136
3. Meklaren	129
4. Mercedes	78
5. Reno	65

dobar plasman da se nekoliko krugova posle svraćanja u boks i on nije slupao. Činilo se iz čista mira, ali po njegovim rečima "bolid se na svežim gumama ponašao čudno". Taman toliko da se zakuca u ogradu.

Onda opet sigurnosni auto, vodeći pogubiše ponovo prednost koju su stekli, ali je i posle nastavka Mark majstorski kontrolisao trku ne dozvolivši da bilo ko dovede u pitanje njegovo vođstvo. Taman kada se sve sleglo – opet žuta zastava na stazi. Ovoga puta su redari posumnjali da se podigao poklopac šahta, ali je brzo ustanovljeno da je reč o lažnoj uzbuni. Onda ponovo trkanje i kad se očekivala rutinska završnica, ostao je bio krug i po do kraja trke, u "ljutoj borbi" za pretposlednje mesto Truli (Lotus) napada Čandhoka (HRT), sudaraju se i završavaju kao jedan veliki zeleno-žuti-bordo-crni sendvič! Sigurnosni auto po četvrti put izlazi na stazu, iza njega svi preostali voze poslednji krug i kada se pred poslednjom krivinom pomenuti AMG lepotan sklonio, Šumaher vidi "opuštenost" Alonsa i pretiče ga. Sudije, od kojih je jedan Dejmon Hil kome Šumi sigurno nije omiljeni lik iz stripa, posle trke mu pročitaju član pravilnika (br. 40.30) u kome jasno piše da se to ne sme raditi i vrate šesto mesto Alonsu. "Pametnjakoviću" hladnokrvno pokažu šipak i kazne ga sa dvadeset sekundi dodatka na postignuto vreme i tako Šumaher – ostane bez plasmana!

Elem, Veber uzme pobednički pehar i skoči s njim u bazen, redosled ostalih u vrhu sam pomenuo, pa da kažem i to da su Zutil i Liuci (Fors Indija) bili osmi i deveti, a da je Buemi (Toro Roso) uzeo poslednji bodić. Naredna trka je 30. maja u Istanbulu za Veliku nagradu Turske. ×

DUŠAN RADULOVIĆ
Radio Beograd 1

NIJE AJFEL, NEGO TIR

Kulturno mapiranje Dunava VREME 1006–1010

Tekstovi o Dunavu često se baziraju na neproverenim činjenicama tako da mogu da dovedu i do dezinformisanja pa i do formiranja pogrešnih predstava.

Karakteristični su tekstovi vezani za staru brodsku prevodnicu kod Bečeja koja se uporno vezuje za Gistava Ajfela i njegov projektni biro. U feljtonu M. Turudića i T. Skrozze nije dat nijedan tačan podatak o prevodnici. Prvo, Veliki bački kanal nikako ne može da ima ušće u Dunav nego u Tisu, jer je Dunav na većoj nadmorskoj visini od Tise i voda se prirodnim padom sliva ka Tisi. Nije bila brana, nego prevodnica, što znači da je služila za prevođenje brodova sa višeg nivoa vode u kanal na niži nivo vode u Tisi čime je omogućen vodeni saobraćaj.

Nije projektovana u birou Ajfela niti ima veze sa njim. Projektant je bio mladi inženjer Hajnc Albert kojeg je zaposlio Ištvan Tir, vlasnik akcionarskog društva koje je organizovalo i finansiralo izgradnju kanala i prevodnica po Bačkoj. Ištvan Tir je veoma zanimljiva ličnost, general, revolucionar, avanturista, ali i veoma uspešan "biznismen". Prevodnica je nosila njegovo ime po izgradnji.

Prevodnica je građena od 1895. do 1899, o čemu svedoči tabla na nizvodnoj glavi. Ona se smatra prvom prevodnicom na električni pogon u Evropi, ali ova pretpostavka nije naučno potvrđena.

Prva prevodnica koja je rađena betonom u Evropi je prevodnica kod Bezdana, koja je izgrađena 1856. godine prema projektu inženjera Joanesa Mihalika. Ovo je podatak i za gosp. B. Krivokapića, koji se u nedeljnom "Blicu" pita ko je projektovao ovu prevodnicu.

Svi ovi podaci mogu se naći u Arhivu Vojvodine i Gradskom muzeju Bečeja. Znam da mnogo intrigantnije i privlačnije zvuči Ajfelovo ime, ali ipak je i Hajnc Albert bio veliki inženjer i izumitelj.

Svetlana Bakić, arhitekta konzervator u Pokrajinskom zavodu za zaštitu spomenika kulture Novi Sad

ŠTA VOZI G. STANOJEVIĆ

Moj brauzer i ja VREME 1010

Umesto uvoda, u svoju odbranu bih rekao sledeće: nisam verovao da me jedan naizgled bezazlen novinski tekst može naterati da napišem bilo kakav komentar, posebno imajući u vidu da se ni oko ozbiljnijih tema do sada nisam javljao za reč.

Elem, posle laganog uvođenja u kratak istorijat i priču o podeli kolača, procentima zastupljenosti internet pregledača, o monopolisanju i konkurenciji u zaletu, izostavljajući neophodan zaplet, Zoran Stanojević iznenada prelazi na kulminaciju, te mudro saopštava kako je menjanje brauzera isto što i menjanje automobila, te kako se takva odluka donosi jednom u četiri, pet godina?!? Postaje sve zanimljivije, priznajem. Odmah zatim sledi odmereno dugačak finiš i poentiranje, ekspoze o povezanosti tipova ličnosti, brauzera, računarskih konfiguracija i automobila. Na kraju sledi završni udarac uz filozofsko pitanje "pa, jeste li se našli", verovatno u pomenutom lamentu nad zapečaćenim sudbinama.

Pa, nismo. Pa, osećamo se pomalo i usamljeno jer malo fali pa da se pronađemo.

Dakle, računarima se na ovaj ili onaj način bavim dvadesetak godina. Od prvih Spektruma, Komodora do novijih platformi. Za to vreme sam koristio gotovo sve poznatije operativne sisteme: "Windows" u svim inkarnacijama, "Linux", "Solaris", "Apple Tiger", "Apple Leopard", a zajedno sa njima i gotovo sve ozbiljnije brauzere koji su se tu našli između redova, pažljivo držeći oko na alternativnim rešenjima. Moja paranoja i opredeljenje da u ovoj oblasti ne prepustim ništa slučaju išli su dotle da sam za dvadeset godina stigao da promenim samo dva automobila. Očigledno se nije imalo kad! Vireći malo preko plota, hrabro iznosim pred javnost da ni među mojim kolegama, prijateljima, rođacima nije bilo mnogo drugačije. Kako ovde tako ni na trulom Zapadu.

Računari sa pratećim operativnim sistemima su pre svega sredstva za rad. Čak i za one koji se samo igraju ili vise okačeni na fejsbuku, računari su alat, ne nakit, kao što nakit nisu ni automobili, a kako to vaš novinar nespretno spočitava, banalizujući temu do koske, bazirajući podatke na nepristojno malom uzorku.

Kada sam prvi put kupio "Apple" računar (na preporuku struke), nije trebalo mnogo pa da shvatim šta znači imati pouzdan i robustan alat, koji vam može olakšati rad, toliko da prestanete da mislite na računar, mislite samo na ono čime se bavite (dodao bih, tu je poenta priče). Radili pripremu za štampu, komponovali muziku, bavili se montažom ili samo krstarili internetom, nećete naći boljeg.

Nedavno razgovaram sa taksistom u Briselu o političkom stanju posle pada vlade, ubeđujem ga u praktičnu nemogućnost podele zemlje, razgovaramo i o povećanom prometu zbog vanrednog stanja na aerodromu, fudbalu, automobilima... "Workhorse" na kome jaše većina taksista u Belgiji je mercedes prethodne E klase. Auto koji vas najmanje zamara prilikom vožnje, bezbedno, pouzdano i konforno prevozi iz tačke A u tačku B. Ni manje ni više. Kakve to sve veze ima? Pa, eto automobila uporedivog sa "jabuka" mašinom. Košta malčice više i nije bižuterija.

Umesto zaključka, dozvoliću sebi da u piščevom tekstu "pronađem" samog Zorana Stanojevića:

Koristi PC platformu, "Windows XP" operativni sistem, "Opera" internet pregledač, vozi Opela ili Škodu, gleda jutarnji program Televizije Pink (mada to ni samom sebi ne priznaje), ubeđen je da ima istančan ukus.

Saša Marjanović, elektronskom poštom

KAPITAL I FORMA

Odbrana evra i poslednji dani VREME 1010

Kao dete sam učio fiziku, a i kasnije na fakultetu. Nama, budućim inženjerima, profesori su vrlo često govorili o analogijama koje se dešavaju u prirodi. Recimo struja i voda, voda i toplota, toplota i struja. Danas mogu sigurno da potvrdim da postoji analogija između kapitala (novac) i nekih od ovih elemenata u prirodi. Recimo za početak da pokušamo da izanaliziramo analogiju između vode i kapitala (novca).

Međutim, i da se pokaže da postoje sličnosti u zakonitostima koje se dešavaju po pitanju ova dva bitna elementa u jednom društvu, kakva je korist od toga? Ipak mislim da EU mora oprezno da rešava ovakve krize, kao što je grčka kriza. Isključivo zbog toga što jednom plasiran kapital ne nestaje, on samo menja oblik, kao energija u prirodi koja se nikad ne gubi. I ako se desi da bude spasena jedna država, šta će se desiti sa ostalim državama? Zato sam za jedan totalno drugačiji sistem funkcionisanja Evropske unije.

A evo kako. EU mora da izabere, neizostavno, među državama članicama ili među kandidatima koje će im biti pumpe na terenu. Preko tih država će u okolne da plasiraju i povlače kapital, tehnologiju, razvoj, ljude, ideje, uopšteno sve što može njoj da bude od koristi. Recimo, primer: da Srbija bude jedan takav motor, preko koje će se u okolne zemlje sve to plasirati. Animiranjem okoline Srbije EU dobija puno. Prvo, nateraće sve zemlje oko Srbije da krenu napred da ne bi zaostajale za njom. Počeće da sarađuju po više osnova kako ne bi gubile vreme. I na kraju, počeo bi da funkcioniše ekonomski sistem poseban samo za ovaj deo EU. Jedna takva raznolikost naterala bi vlasnike kapitala da krenu u razvoj jedne sasvim nove filozofije o plasmanu kapitala u svetu. Jer, bez obzira što tamo negde ostvaruju velike zarade, može da im se desi i da izgube isto toliko mnogo.

Ovaj nov sistem je baziran na hiljadugodišnjem lokalnom iskustvu, karakteristično samo za Balkan, a ne recimo za Indokinu. Kada neko sve to sabere, može da se očekuje kvalitet, a ne da diktiramo cene rada koje nisu nemoguće recimo na Balkanu, a tamo negde jesu.

Mi na Balkanu imamo dosta toga u iskustvu kakvo nema niko u svetu, a usled nerazumevanja oko plasmana kapitala takva iskustva se zanemaruju i čini se ogromna šteta. Ako je u mom gradu postojala drvna industrija, po nikakvom osnovu ona nije smela da se ugasi, jer je ogroman broj obučenih ljudi, i to kvalitetno, i dalje mogao da radi taj isti posao u korist EU i ostalih. Ako za obuku jednog uspešnog krojača treba pet godina, a u mom gradu ih postoji dve hiljade zašto onda zatvarati tu kompaniju. Ne postoji veća šteta za EU ako u ovom trenutku ona to ne razume. Pa čak i da neke svetske kompanije više plate radnike na određenom prostoru, nikad novac neće izgubiti u smislu lošeg plasmana. Već naprotiv, korišćenjem lokalnih ljudskih resursa dobija na jedan sasvim drugačiji način. Stvaranjem mehanizma gde će se upumpavati i ispumpavati kapital preko zemalja lokalnih lidera, EU će dobiti trajni kvalitet za izuzetno dug period, i samim tim bi se stvorila jedna takmičarska atmosfera, i ujedno bi se pojavio sasvim nov kapital "niotkuda".

Zoran Živanović, elektronskom poštom

S ĐUKANOVIĆEM NA "TI"

Javni servisi u regionu VREME 1009

Branko Vojičić, koji je sa premijerom D. Đukanovićem na "ti", teško je uvrijedio sve radnike čiji je direktor, obavještavajući ga da, za razliku od njega koji je "stabilno", u RTCG-u i Podgorici je "debilno". Ovaj uzlet, kojima je sklon Vojičić, nije slučajno poslužio kao početak njegovog izlaganja na tribini "Vremena", jer nedvosmisleno ukazuje pod čijom je kontrolom tzv. javni servis.

Kasniji, nevješti pokušaji relativizovanja političkog položaja kuće na čijem je čelu, a pod uticajem razmjene mišljenja sa ostalim učesnicima, ne mijenja tužan i zavisan položaj RTCG-a zbog čijeg očuvanja je Branko Vojičić i postavljen na njeno čelo, bez iole smislenog programa razvoja RTCG-a u javni servis, pri čemu je ignorisan sadržajan i ozbiljan program konkurentkinje Mirjane Popović.

Vojičić vam je iznio golu neistinu (u Crnoj Gori je zabranjena javna upotreba crnogorske riječi laž) da je zbog kašnjenja od 10 dana za neke isplate morao advokatu sindikata da isplati 135.000 evra. Istina je drugačija: isplaćeno je advokatima, njegovim i "sindikalnim", 230.000 evra, a još mnogo isplata će brzo pristići, i to pretežno zbog neisplaćivanja plata, regresa, toplih obroka, prevoza po više od 10 mjeseci, a nekih i sa kašnjenjem od tri i više godina. Za ta suđenja radnici su punomoćja samostalno i iz nužde potpisivali i prije formiranja Novog sindikata. A sve presude su izrečene u crnogorskim sudovima, a ne u nekim okupatorskim pa je čudna pežoratívna Vojičićeva priča o sudu.

Generalni direktor zbog sindikalne aktivnosti, a nezakonito, dao je otkaz predsjedniku sindikata i još trojici rukovodilaca sindikata. Nakon dvije godine sudskih procesa svi su vraćeni na posao pravosnažnim sudskim odlukama, što su advokati znali naplatiti a Vojičić prešutati.

Sve je to koštalo budžet Crne Gore, a još će ga koštati kada dođu za naplatu još mnoge presude. Ti nepotrebni izdaci ne opterećuju pretplatu, koje nema, a ni džep uzročnika, Vojičića, čija je plata 4000 evra, i otpremnina do 80.000 evra kada ode sa mjesta generalnog direktora, a ne onolika kako vam se "povjerio".

Vojičić vam nije rekao, a mogao je kada spominje viski i da mora dodati svojih pet evra kada službeno pije, da je zaposlen na još jednom državnom poslu, na Fakultetu političkih nauka, na nastavi dva predmeta, jedan je iz oblasti morala, iako nema akademskih zvanja i titula. Nije vam rekao da je pritom u dvostrukom konfliktu interesa jer je tajno odabrao dvanaest vremešnih srednjoškolaca, novinara, "udarnih pesnica TVCG-a" da se dokopaju fakultetskih diploma, tako da im je i profesor i poslodavac.

Vojičić vezirski vlada i sebi nadređenim Savjetom jer većina članova pripada njegovoj vladajućoj partiji. Vama je ispričao priču koja nema ni trunke istine.

Nadamo se da će uvaženi nedjeljnik prihvatiti naš zahtjev da se ovo pismo objavi u sljedećem broju, a naš zahtjev se temelji na činjenici da je "Vreme" poslužilo Vojičiću da okleveta naš sindikat, građane Podgorice, da iznese mnoge laži i okalja naš ugled. Pozivamo se i na Zakon o medijima.

Nadamo se da će poznata i ugledna Fondacija "Fridrih Ebert", posebno i na odgovarajući način reagovati, na što je obavezuje pored ostalog i partnerstvo sa sindikatima.

Sve konstatacije sam iznio sa punom odgovornošću i spremnošću da za zainteresovane to potkrijepim materijalnim dokazima.

Radomir Pajović, predsjednik Novog sindikata

>> PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
Svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	Svet
VREME DVD komplet 1997–2009	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do kraja 2009. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

KNJIGE I DVD-ovi

	Srbija	Svet
Filip Švarm: knjiga i DVD Jedinica	790 din	34 USD
samo knjiga Jedinica	670 din	23 USD
Dragan Todorović: Živela naša Srbija	500 din	19 USD
Boris Varga: Putinova Baršunasta gerila	480 din	19.75 USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Mišarska 12, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

>> DODATNE INFORMACIJE U VEZI S PRODAJOM I PRETPLATOM >TELEFONOM, RADNIM DANOM OD 10 DO 16h: 011/3234-774 > E-MAILOM NA PRETPLATA@VREME.COM

FOTOGRAFSKO PAMĆENJE | ALEKSANDAR ZOGRAF.

IZUČAVAJUĆI FOTOGRAFIJE SA BUVLJIH PIJACA, MOŽEMO DA SAZNAMO MNOGO TOGA ...

O DOBRIM I LOŠIM DEVOJČICAMA –ZA TREN OKA ĆETE UVIDETI KO PRIPADA KOJOJ KATEGORIJI!

O PRODAVNICAMA PUNIM ALKOHOLNIH PIĆA --LIČNO, U STANJU SAM DA SATIMA RAZGLEDAM OVU FOTOGRAFIJU IZ 1940. NJEGOVO NEVEŠTO PRETVARANJE DA TOBOŽE RAZGOVARA TELEFONOM DELUJE HIPNOTIČKI. AMBIJENT OVE RADNJE, AMBALAŽA BOCA SA ALKOHOLOM, SVE JE TO DEO SVETA KOJI JE ZAUVEK NESTAO...

O RUSIMA – RUSKA EMIGRACIJA BILA JE VAŽAN DEO PREDRATNOG MILJEA. DEVOJČICE IZ RUSKE GIMNAZIJE U NOVOM BEČEJU DELUJU KAO PRAVE ZVEZDE. ZATIM, RUSI SU PONOVO DOŠLI TOKOM BORBI ZA OSLOBOĐENJE BEOGRADA U VREME DRUGOG RATA. NA POLEĐINI SLIKE SA VRHA KROVOVA, IZ 1945., NEKO JE ZAPISAO NA RUSKOM: "USPOMENA NA ZAVRŠNICU OTADŽBINSKOG RATA".

O UVRNUTIM ČIKICAMA – ONI POSTOJE U SVAKOM KOMŠILUKU. SVI IZAĐU DA IH POSMATRAJU, KAD POČNU DA SE IZMOTAVAJU!

Kej

Ni kraće reči, ni dužeg uživanja. Naravno, za one koji vole šetnju i kojima nije teško da u neko doba dana odlože daljinski od televizora, napuste udobnost fotelje i upute se na obalu dunavsku negde između "Radeckog" na gornjoj i čarde "Stara koliba" na donjoj koti. Tu već Sava počinje flert sa rukavcem Dunava odmetnutim iza Velikog ratnog ostrva, pre nego što će se u potpunosti prepustiti moćnom osvajaču ispod Švarcvalda.

Ima Beograd i Dorćolski i Savski kej, ali kad u nekom dogovoru kažete "vidimo se na keju", svi će nepogrešivo doći na ovaj Zemunski. I nije slučajno to podrazumevanje, niti je došla nezasluženo pretencioznost da se tako nadmeno uzurpira generičko ime. Zemunski kej ima ono nešto više, nešto što ga čini nenadmašnim i jedinstvenim, ima – što bi rekle junakinje "Fešn kanala" – personaliti!

Prešpartao sam ga celog, ali poslednjih godinu i po dana srećno uslovljen mestom stanovanja u njega se ulivam tačno kod hotela "Jugoslavija" i najčešće zavijam desno, pa onda ka Ušću.

Nije da je gornji pravac ka restoranu "Venecija" manje vredan – mada jeste malo vašarast sa svim onim prodavcima igračaka, knjiga, slika, girica, kokica, sladoleda – ali u tom donjem "toku" nekako mi je prostraniji, više svoj i dosledniji glavnoj svrsi svog postojanja – šetnji. Njega forsiraju istinski šetači koji ga svakodnevno premeravaju koracima, dok "sezonci" i oni kratkog daha već kod "Jugoslavije" prave nalevo krug i vraćaju se u gungulu okađenu teškim mirisom prepženog ulja. Gore su kafići sa stolovima pored šetališta, dole je većina splavova; gore je geometrijski raspoređen drvored, dole je stoletna prašuma sa drvećem uz koje se penje nadošli Dunav; gore su gospoda sa svojim ošišanim fensi kerovima, dole kod hostela "Dunavski kej" leže po žbunju lutalice ovdašnje predvođene tronogim žujovom; gore se šetaju novi modni trendovi, dole patike i trenerke; gore se podrazumeva kafica uz novine u subotnje jutro posle obavljene pijace, dole nekako ne ide; gore je žamor i žustra rasprava, dole su tišina, usamljenici... I poneki zaljubljeni par kome od svega treba samo klupa na kojoj satima sede, ljube se i govore stvari u koje će prestati da veruju tek kad ovuda budu odvojeno šetali.

Eto, baš bih voleo da znam da li je ostao pri reči izvesni Filip koji je na dva mesta šetališne staze neizbrisivim sprejom ostavio poruku jednoj Vojki da je voli.

Neformalnu granicu između ova dva sveta uspostavlja kazino u polusrušenom hotelu "Jugoslavija" ispred kog se presijavaju limuzine i džipovi šaljući nedvosmislenu poruku o profilu svojih vlasnika i gostiju dotične institucije. Još samo pedesetak metara niže, uslovljena izvikanim splavovima, traje – naročito u pretponoćne sate u danima vikenda – promenada novouspostavljenog glamura kratkih suknji i kratkih cevi.

I kad vam se očne jabučice vrate u duplje nakon ataka mladog ženskog mesa koje u krdima i natakareno na ogromne štikle hita u provod i kad mimoiđete pijane dečake koji se pridržavaju za kandelabre, nastupa nirvana. Noge uključuju automatski pilot, a mozak se ratosilja tereta proteklog dana i oslobađa prostor nekim novim mislima ili starim uspomenama. Pa će me tako pogled na veliku poljanu nazvanu "Ušće" vratiti na nezaboravni koncert Rolingstonsa i smešne verbalne egzibicije Mika Džegera na srpskom jeziku kad je pevačici sa kojom je jednu pesmu pevao u duetu natuknuo "dobra ti je suknja, al ružne sandale!" Danima sam se, šetajući tuda, divio mašineriji koja je na istom mestu spremala Madonin koncert, brojeći one ogromne kamione sa glomaznom opremom i žaleći njihove vozače koji su se vrelog prošlogodišnjeg avgusta kuvali u kabinama drumskih lađa. Neki behu sa sobom doneli i bicikla sa kojima su u retko slobodno vreme izlazili na stazu iz prostora ograđenog metalnom ogradom.

Bleštava svetla sa poslovnog centra "Ušće" vraćaju me deceniju unazad kada sam u hladno i ratno aprilsko praskozorje kao novinski reporter, besomučno vozeći, stigao tu neposredno nakon što su dve rakete prosvirale oblakoder. Iako je bilo mnogo toga upečatljivijeg za pamćenje, iz sećanja prvo iskrsava bela skrama slane koja je tog jutra krvnički ledila tabane.

Ne bih sad o obližnjem spomeniku "večna vatra", čiji se plamen ugasio zajedno sa usrećiteljskim projektom požarevačkog para koji je, gle sudbine, započeo baš ovde na Ušću takozvanim "događanjem naroda"! Niti o betonskoj podzidi sa koje se kliberi prezime stanovitog vojvode, sklono da se nalazi svuda, kao i skraćenica njegove stranke.

Bilo je dosta izleta u prošlost, ajmo nazad na stazu! Još samo nekoliko metara i pomalja se krajnji cilj najvećeg broja šetnji – rampa sa čuvarskom kućicom iz koje su njeni stanari odavno prestali sumnjičavo da gledaju na spodobu koja se tako često u sitne noćne sate nacrta u njihovom vidokrugu. Naravno, nakon što su prethodno doneli stručno mišljenje o mom mentalnom stanju za koje bolje da ne znam.

Ako sam ambicioznije raspoložen, znam preskočiti rampu i nastaviti stazom ka Brankovom mostu (nekoliko puta sam produžio preko samog mosta i "overio" Kosančićev venac), ali, priznajem, ta ambicija me ne posećuje često. Osim toga, nedugo posle rampe kej se napušta, a to već miriše na izdaju!

Ne bih da ga izneverim. On mene nije! ×

RANKO PIVLJANIN

www.bancaintesabeograd.com call center: 011 310 88 88

IntesaBiz
Kompletna ponuda za mali biznis

- nekoliko modela investicionih kredita
- EKS od 5,24%

na godišnjem nivou, promenljiva

Investicioni krediti

za planove koji se pretvaraju u uspeh

Kao preduzetnik, znam da je svaki posao koji se dobro radi umetnost. Da bi dobre ideje dale još bolje rezultate, potrebna su ulaganja i podrška nekoga ko razume i poštuje umetnost preduzetništva. Takvu podršku ja sam našao u Banca Intesa. Investicioni krediti za mali biznis - zato što hoću da naslikam svoju budućnost.

BANCA INTESA

Mislimo unapred sa Vama.

Članica INTESA SANPAOLO

ATLAS CAPITAL
Centar

Pronađite svoju savršenu kancelariju.
Jedno mesto, bezbroj mogućnosti!

Century 21
CAPITAL REAL ESTATE

office@c21cre.me
T: +382 20 409 822

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec